

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

« ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΡΔΩΝ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ »

Πτυχιακή Εργασία

ΤΩΝ

ΓΑΡΓΑΝΟΥΡΑΚΗ ΕΙΡΗΝΗ Α.Μ 9855

ΣΧΟΙΝΑΡΑΚΗ ΠΟΛΥΒΙΑ Α.Μ 9916

Επιβλέπων: **ΚΑΡΑΜΠΙΝΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2017

"Accounting is the language of business, and you have to learn it like a language. To be successful at business, you have to understand the underlying financial values of the business."

–Warren Buffett

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την εργασία, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά τον καθηγητή κύριο Καραμπίνη Νικόλαο για την ανάθεση του θέματος, καθώς και τους γονείς μας για την αμέριστη συμπαράσταση και υποστήριξη που μας πρόσφεραν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	7
Πρόλογος	8

Κεφάλαιο 1 – Χειραγώγηση λογιστικών κερδών και δημιουργική λογιστική

1.1 Θεωρητική ανάλυση της δημιουργικής λογιστικής	9
1.2 Η χειραγώγηση των κερδών μέσω της δημιουργικής λογιστικής	10
1.3 Βασικές εκφράσεις της χειραγώγησης των κερδών	13
1.3.1 Η προσέγγιση της Εξομάλυνσης Κερδών	13
1.3.2 Η προσέγγιση του “Big Bath” accounting	14
1.4 Διεθνείς μελέτες για τη χειραγώγηση των κερδών	15

Κεφάλαιο 2 – Χαρακτηριστικά Οικονομικών καταστάσεων

2.1 Ποιότητα και χαρακτηριστικά οικονομικών καταστάσεων	17
2.2 Που εμφανίζεται η Χειραγώγηση Λογιστικών κερδών	17

Κεφάλαιο 3 – Κίνητρα και συνέπειες Δημιουργικής Λογιστικής

3.1 Κίνητρα παραποίησης	20
3.1.1 Κίνητρα για Εικονική Αύξηση των Κερδών	20
3.1.2 Κίνητρα για Εικονική Μείωση των Κερδών	24
3.2 Συνέπειες Δημιουργικής Λογιστικής	25
3.2.1 Θετικές Συνέπειες	26
3.2.2 Αρνητικές Συνέπειες	27
3.3 Η ηθική διάσταση	28

Κεφάλαιο 4 – Μέθοδοι Χειραγώγησης Λογιστικών Μεγεθών

4.1 Τεχνική “Cookie Jar Reserve”	29
4.2 Τεχνική “Big Bet on The Future”	30
4.3 Εμπλουτισμός του επενδυτικού χαρτοφυλακίου	31
4.4 Απαλλαγή από προβληματικές εταιρείες	32
4.5 Αλλαγή των GAAP	33
4.6 Απόσβεση, υποτίμηση και εξάντληση	34
4.7 Πώληση/επανεκμίσθωση περιουσιακών στοιχείων και τεχνικές ανταλλαγής	35
4.8 Κατάταξη λειτουργικών έναντι μη λειτουργικών κερδών	37
4.9 Πρόωρη αποπληρωμή χρεών	38
4.10 Η χρήση των παραγώγων	38
4.11 Τεχνική “Shrink The Ship”	39

Κεφάλαιο 5 – Πρακτικές Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

5.1 Εισαγωγή	40
5.2 Πυλώνες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων	40
5.3 Τεχνικές ή Λογιστικοί Χειρισμοί Ωραιοποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων	43
5.3.1 Δημιουργικός Χειρισμός στην αναγνώριση εσόδων	44
5.3.2 Δημιουργικός Χειρισμός Πάγιων Περιουσιακών στοιχείων	48
5.3.3 Δημιουργικός Χειρισμός Προβλέψεων	52
5.3.4 Δημιουργικός Χειρισμός Αναβαλλόμενης Φορολογίας	55
5.3.5 Δημιουργικός Χειρισμός Κυκλοφορούντος Ενεργητικού	57
5.3.6 Λογιστική Hollywood (Hollywood Accounting)	60

Κεφάλαιο 6 – Έλεγχος

6.1 Αναγκαιότητα ελέγχου του ισολογισμού μιας οικονομικής δραστηριότητας	62
6.1.1 Εσωτερικός Έλεγχος	65
6.1.2 Εξωτερικός Έλεγχος	72
6.2 Μέθοδοι εντοπισμού χειραγώγησης κερδών	78
6.2.1 Ταμειακές ροές – η αποκάλυψη της πραγματικής ρευστότητας	78
6.2.2 Η σχέση της καθαρής ταμειακής ροής με την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης	79
6.2.3 Η σχέση της καθαρής ταμειακής ροής με τον ισολογισμό	80
6.2.4 Χειραγώγηση των κερδών ως χειραγώγηση των δεδουλευμένων	81

Κεφάλαιο 7 – Περιπτώσεις εταιρικών σκανδάλων

7.1 Η περίπτωση της ENRON	82
7.2 Η περίπτωση της OLYMPUS	89
7.3 Η περίπτωση της XEROX	93
7.4 Η περίπτωση της LEHMAN BROTHERS	95
Επίλογος	101
Βιβλιογραφία	103

Περίληψη

Η Δημιουργική Λογιστική είναι ένα φαινόμενο με μεγάλες διαστάσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και η διαχείριση των εσόδων και κερδών μιας επιχείρησης, αποτελούν τις κύριες εκφάνσεις του φαινομένου αυτού και έχουν προσελκύσει έντονα το ενδιαφέρον του επενδυτικού κοινού, των χρηματοοικονομικών αναλυτών και άλλων επιστημόνων του οικονομικού τομέα.

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να προσεγγίσει τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο, το φαινόμενο της Χειραγώγησης Λογιστικών Κερδών στις Επιχειρήσεις και να αναδείξει την επίδραση της μέσα από συγκεκριμένες μελέτες περιπτώσεων.

Abstract

Creative Accounting is a phenomenon which is gaining ground at a global scale. The novel ways used to obfuscate the real financial status of an enterprise with an image which deviates from the real one to mislead customers and potential investors, have attracted the interest of the investing public, academics and tax agencies.

The current paper aims to approach both the theoretical and practical dimensions of the phenomenon of manipulating accounting profits and to highlight its effects via specific case studies.

Πρόλογος

Τα κέρδη είναι ίσως το πιο σημαντικό μέγεθος για την εικόνα μιας επιχείρησης, αφού καταδεικνύει σε μεγάλο βαθμό την εσωτερική της αξία και την αποτελεσματικότητα των δραστηριοτήτων της. Σε θεωρητικό επίπεδο, ένας τρόπος για τον υπολογισμό της πραγματικής αξίας μιας επιχείρησης αποτελεί ο υπολογισμός της καθαρής παρούσας αξίας όλων των μελλοντικών κερδών και επιπλέον, το μέγεθος των κερδών καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα γίνει η διανομή τους, τόσο σε φορολογικό όσο και εταιρικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τους Burgstahler και Dichev¹, οι διοικήσεις προχωρούν σε αλλοίωση των εταιρικών αποτελεσμάτων, με κύριο σκοπό:

1. Να αποφύγουν τη δημοσίευση ζημιών στο τέλος της εκάστοτε διαχειριστικής χρήσης και
2. Να αποκρύψουν τις αρνητικές μεταβολές στα κέρδη από τη μια διαχειριστική χρήση στην άλλη.

Εύκολα θα μπορούσε λοιπόν κάποιος να διαπιστώσει ότι πολλές επιχειρήσεις καταφεύγουν στην άσκηση της δημιουργικής λογιστικής προκειμένου να παρουσιάζουν κερδοφόρες χρήσεις και αυξανόμενο ρυθμό μεταβολής των κερδών. Από την άλλη, προκειμένου να αποφύγουν να καταβάλλουν υψηλούς φόρους, δημοσιεύουν οριακά κέρδη προ φόρων μέσα από τακτικές όπως είναι για παράδειγμα η αλλοίωση των λογαριασμών εκτάκτων εσόδων και εξόδων.

Η χειραγώγηση των κερδών και ο τρόπος που οι εταιρίες αποφασίζουν να δημοσιοποιήσουν τις λογιστικές τους καταστάσεις αποτελεί τη σπουδαιότερη έκφανση της δημιουργικής λογιστικής. Εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει ότι ο βαθμός χειραγώγησης των αποτελεσμάτων είναι συχνότερο φαινόμενο σε χώρες με χαλαρό θεσμικό πλαίσιο προστασίας των επενδυτών και ασθενή εφαρμογή των νόμων. Θα μπορούσε λοιπόν κανείς να συμπεράνει, πως σαν φαινόμενο, αξίζει της ιδιαίτερης προσοχής των ρυθμιστικών και ελεγκτικών αρχών της κάθε χώρας.

1 Burgstahler and Dichev – Earnings Management (1997)

Κεφάλαιο 1

Χειραγώγηση Λογιστικών Κερδών και Δημιουργική Λογιστική

1.1 Θεωρητική ανάλυση της Δημιουργικής Λογιστικής

Ως Δημιουργική Λογιστική, ορίζουμε την αλλοίωση των λογιστικών καταστάσεων μιας επιχείρησης χωρίς να παραβιάζονται οι βασικές λογιστικές αρχές ή ακόμα κι αν παραβιάζονται, οι οικονομικές καταστάσεις που δημοσιεύονται, να παρουσιάζουν μία διαφορετική εικόνα από την πραγματική εικόνα της επιχείρησης.

Η Δημιουργική Λογιστική έχει απασχολήσει ακαδημαϊκούς, επαγγελματίες της αγοράς, επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές και γενικότερα όλους όσους ασχολούνται με τη χρήση των εταιρικών οικονομικών καταστάσεων. Παρά το γεγονός ότι σαν όρος είναι σχετικά νέος, το φαινόμενο της σκόπιμης παρέμβασης είναι αρκετά παλιό. Στους παρακάτω ορισμούς βλέπουμε ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποιούν οι οικονομικές μονάδες προκειμένου να “ωραιοποιήσουν” τα κέρδη δεν είναι πάντα παράνομη ενέργεια και γι' αυτό για παράδειγμα ο Belkaoui (2003) την αναφέρει ως “σχεδιασμένη λογιστική”.

Στην Ελληνική βιβλιογραφία, ο Κουμανάκος (2007) ορίζει ως Δημιουργική Λογιστική «τον μετασχηματισμό των λογιστικών πόρων από το τι πραγματικά είναι στο τι οι καταρτίζοντες τις λογιστικές καταστάσεις επιθυμούν να είναι, εκμεταλλεόμενοι τους υπάρχοντες κανόνες κι πρότυπα.». Ο Μπαραλέξης (2004) την αναφέρει ως «Επινοητική Λογιστική» και δίνει τον ορισμό, «Επινοητική Λογιστική, ορίζεται ως η εκμετάλλευση των αδυναμιών των λογιστικών κανόνων και νόμων ή ακόμα και η παραβίαση αυτών, ώστε να παρουσιάσει μία επιχείρηση τις λογιστικές της καταστάσεις προς όφελός της.» Ακόμα τη διαχωρίζει σε δύο κατηγορίες αναφέροντας ότι, «η επινοητική λογιστική διακρίνεται σε θεμιτή και αθέμιτη, με στόχο η πρώτη να εκμεταλλεύεται τα κενά που υπάρχουν στους λογιστικούς κανόνες ή στους νόμους, ενώ η δεύτερη να παραβιάζει τις λογιστικές αρχές και τους νόμους αλλοιώνοντας το περιεχόμενο των οικονομικών καταστάσεων και

παραπλανώντας το επενδυτικό κοινό.»

Στη διεθνή βιβλιογραφία ο Griffiths (1986), αναφέρει στη λεγόμενη βίβλο του επιχειρηματικού κόσμου ότι η «Δημιουργική Λογιστική είναι το μεγαλύτερο κόλπο μετά το Δούρειο Ίππο», εντοπίζει επίσης ότι «κάθε επιχείρηση στη μεγάλη Βρετανία παραποιεί τα κέρδη της και οι δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις βασίζονται σε ένα διακριτικό και ευπρεπές «μαγείρεμα» των βιβλίων, το οποίο προσπαθεί να κρύψει κάθε ενοχή του επιχειρηματία όταν διατίθεται στο κοινό και που σε τελική ανάλυση είναι απόλυτα δικαιολογημένο». Ο Jameson (1988), διατυπώνει την άποψη ότι «η λογιστική διαδικασία αποτελείται από την ενασχόληση με πολλά και ποικίλα ζητήματα ελεύθερης κρίσης της επίλυσης αντικρουόμενων προσεγγίσεων για τρόπο παρουσίασης των οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών. Αυτή ακριβώς η ευέλικτη διαδικασία που παρέχει στον λογιστή την δυνατότητα διαχείρισης, εξαπάτησης, ψεύδους καταχώρησης και παρουσίασης των διαφόρων στοιχείων ονομάζεται Δημιουργική Λογιστική». Ο Smith (1992), αναφέρει σχετικά με την εμπειρία του ως αναλυτής επενδύσεων «Θεωρήσαμε ότι ένα μεγάλο μέρος της εμφανούς αύξησης των κερδών που είχε συμβεί στη δεκαετία του 1980 ήταν τα αποτελέσματα των λογιστικών τεχνασμάτων και όχι πραγματική οικονομική ανάπτυξη, και έθεσε ως στόχο να εκθέσει τις κύριες τεχνικές που εμπλέκονται, και να δώσει ζωντανά παραδείγματα από εταιρείες που χρησιμοποιούν αυτές τις τεχνικές». Τέλος ο Naser (1993), παρουσιάζοντας μια ακαδημαϊκή άποψη, πρόσθεσε αυτό τον ορισμό: «Δημιουργική λογιστική είναι ο μετασχηματισμός των χρηματοοικονομικών καταστάσεων σε σχέση με αυτό που πραγματικά πρέπει να απεικονίσουν, εκμεταλλευόμενοι ή και αγνοώντας ακόμη τους κανόνες λογιστικής». Ο Naser ισχυρίζεται ότι η δυνατότητα ελευθερίας επιλογής και υποκειμενικότητας που παρέχει το Αγγλοσαξονικό σύστημα λογιστικής, οδηγεί στην κατάχρηση και κατά συνέπεια στη Δημιουργική Λογιστική».

1.2 Η χειραγώγηση των κερδών μέσω της δημιουργικής λογιστικής.

Με δεδομένο τη μεγάλη αξία των κερδών στην εικόνα μιας επιχείρησης, οι διοικήσεις τους δίνουν

μεγάλη έμφαση για τις επιπτώσεις των λογιστικών τους μεθόδων στην παρουσίαση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Σύμφωνα με μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα που διεξήχθη στις ΗΠΑ² με σκοπό να καταγραφούν οι κυριότεροι παράγοντες που καθοδηγούν τις αποφάσεις για την χρηματοοικονομική πληροφόρηση, το 78% των managers παραδέχθηκε ότι θα θυσίαζαν ακόμη και την μακροπρόθεσμη ευημερία της επιχείρησής τους προκειμένου να μη διαταράξουν την εικόνα και την τάση των οικονομικών αποτελεσμάτων. Γίνεται έτσι σαφές πως οι σημερινοί managers μέσα σε όλα αυτά που μαθαίνουν πρέπει να συμπεριλάβουν και την εκμάθηση της μεθοδολογίας διαχείρισης των κερδών.

Έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί για το τι είναι διαχείριση των κερδών (earnings management). Η Katherine Shipper (1989) αναφέρει πως διαχείριση των κερδών είναι «η επί σκοπού παρέμβαση στην διαδικασία γνωστοποίησης των λογιστικών καταστάσεων μιας επιχείρησης για την αποκόμιση ιδιωτικού οφέλους». Οι Healy και Wahlen (1999) δίνουν τον ακόλουθο ορισμό «η υπό την κρίση της διοίκησης παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων της επιχείρησης με τέτοιο τρόπο ώστε, χωρίς να παραβιάζονται οι λογιστικοί κανόνες και πρότυπα να παραπλανούνται οι ενδιαφερόμενοι για την πραγματική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης».

Από τους παραπάνω ορισμούς γίνεται σαφές ότι η χρήση λογιστικών τεχνασμάτων από τις επιχειρήσεις δεν αποτελεί αναγκαστικά παράνομη ενέργεια. Έτσι το ενδιαφέρον επικεντρώνεται αφενός στην επάρκεια των λογιστικών προτύπων και αφετέρου στην ικανότητα των εμπλεκόμενων (π.χ. ελεγκτές) να διαγνώσουν και να μετριάσουν και να επιλύσουν το πρόβλημα, με χαρακτηριστικό το παράδειγμα της Enron, όπου τα λογιστικά τεχνάσματα που χρησιμοποίησε επιτρέπονταν σύμφωνα με τα αμερικανικά λογιστικά πρότυπα. Μόνο σε περίπτωση που μια επιχείρηση προβεί σε παραβίαση των λογιστικών κανόνων μιλάμε για παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων η οποία και είναι παράνομη πράξη. Ο όρος παραποίηση³ αναφέρεται σε εκούσια, εσκεμμένη ενέργεια από ένα ή περισσότερα άτομα της διοίκησης, των εργαζομένων ή

² Graham et. al. 2005

³ Στις ΗΠΑ ο όρος χρησιμοποιείται ως συνώνυμο της απάτης.

τρίτου μέρους που έχει ως αποτέλεσμα την ψευδή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων.

Ένας διαχωρισμός που θα μπορούσε να γίνει για τις τακτικές διαχείρισης των κερδών είναι αυτός μεταξύ “εκ των προτέρων” και “εκ των υστέρων” διαχείρισης. Εκ των προτέρων διαχείριση των κερδών θεωρείται όταν οι διοικήσεις προχωρούν σε τέτοιους λογιστικούς χειρισμούς την παρούσα χρονική στιγμή ώστε να αυξηθεί η πιθανότητα οι εταιρίες τους να δημοσιεύσουν εξομαλυμένη και σταθερή ανάπτυξη κερδών με σκοπό να επηρεάσουν τα κέρδη μελλοντικών περιόδων (για παράδειγμα μεταφέροντας τρέχοντα κέρδη στα αποθεματικά του ισολογισμού). Αντίθετα, η εκ των υστέρων διαχείριση, προκύπτει όταν οι διοικήσεις προσπαθώντας να αντιμετωπίσουν κάποια μείωση στα κέρδη της εταιρίας, προχωρούν σε τέτοιες λογιστικές επιλογές ώστε να ενισχύσουν τη σημερινή απόδοση των δημοσιευμένων κερδών και να αναβάλλουν την αρχική μείωση. Γενικά, οι λογιστικές επιλογές που συνιστούν διαχείριση των κερδών θα πρέπει να έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:

1. Να εξασφαλίζουν την μελλοντική ελευθερία κινήσεων.
2. Να κινούνται μέσα στα πλαίσια των GAAP⁴.
3. Δεν πρέπει να απαιτούν τη συναλλαγή με τρίτους. Επίσης, θα πρέπει να εμπεριέχουν μόνο τη λογιστική εξήγηση ενός γεγονότος και όχι το ίδιο το γεγονός.
4. Θα πρέπει να χρησιμοποιούνται μόνες ή σε συνδυασμό με άλλες πρακτικές για κάποιες διαδοχικές περιόδους.
5. Θα πρέπει να επιτρέπουν στη διοίκηση να μειώσει τη διακύμανση των δημοσιευμένων αποτελεσμάτων.
6. Δεν πρέπει να δεσμεύουν την επιχείρηση για μελλοντικές περιόδους.

⁴ Οι γενικώς αποδεκτές λογιστικές αρχές (GAAP) είναι ένα σύνολο λογιστικών προτύπων, κανόνων και αρχών, που χρησιμοποιούνται σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή χώρα.

1.3 Βασικές εκφράσεις της χειραγώγησης των κερδών

1.3.1 Η προσέγγιση της Εξομάλυνσης Κερδών

Η συνηθέστερα παρατηρούμενη μορφή του earnings management σχετίζεται με την εξομάλυνση ή ομαλοποίηση των κερδών. Η εξομάλυνση των κερδών έχει ένα σαφή στόχο που είναι η εμφάνιση μιας σταθερής αύξησής τους. Για την ύπαρξη αυτής της μορφής του earnings management απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εταιρία να παράγει αρκετά μεγάλα κέρδη και επομένως η οικονομική της απόδοση να είναι πάνω από το μέσο όρο για μακρά χρονική περίοδο ώστε να δημιουργούνται προβλέψεις με τις οποίες θα ρυθμίζονται οι ροές όταν χρειάζεται. Πρόκειται κυρίως για μία μείωση στη διακύμανση των κερδών, η οποία ως γνωστό αποτελεί ένα μέτρο του επιχειρησιακού κινδύνου. Οι επενδυτές θεωρούν ότι τα κέρδη έχουν μεγαλύτερη αξιοπιστία εάν οι εκπλήξεις κατά τη δημοσίευσή τους είναι μικρότερες (εάν δηλαδή τα δημοσιευμένα κέρδη είναι πολύ κοντά στα αναμενόμενα κέρδη). Μια μεγαλύτερη απόκλιση μειώνει την αναφερόμενη αξιοπιστία των δημοσιευμένων κερδών, μετριάζοντας την αύξηση στην αξία της εταιρίας από τη δημοσίευση υψηλότερων κερδών.

Η υπόθεση ότι οι μάνατζερ εξομαλύνουν τα κέρδη ερευνηθήκε για πρώτη φορά από τον Herworth (1953) αν και περισσότερο επισταμένη έρευνα πραγματοποίησε ο Gordon (1964). Οι Belkaoui και Picur (1984) παρουσίασαν διάφορα κίνητρα για εξομάλυνση των κερδών. Οι πρώτες έρευνες υπέθεταν ότι οι μάνατζερ ωθούνταν να μειώσουν την διακύμανση των κερδών σε μία προσπάθεια να μειώσουν τον κίνδυνο της εταιρίας όπως τον αντιλαμβάνεται η αγορά (Cushing 1969, Ronen και Sadan 1975, Beidleman 1973). Όπως αναφέρει ο Fern (1994) μεταγενέστερες έρευνες υπέθεταν ότι οι κεφαλαιαγορές ήταν “αποτελεσματικές” και ότι οι επενδυτές δεν παραπλανούνταν από λογιστικά τερτίπια (Imhoff 1975, 1981, Copeland 1968, Beaver και Dukes 1973). Παρόλα αυτά το Income Smoothing μπορεί να επιβιώσει μέσω των μάνατζερ που δεν πιστεύουν στην αποτελεσματικότητα της αγοράς. Οι Beattie et. al. (1994) έγραψαν ότι η εξομάλυνση των κερδών αποτελεί μια φυσιολογική συμπεριφορά που βασίζεται στις υποθέσεις ότι οι μάνατζερ λειτουργούν με σκοπό τη

μεγιστοποίηση της χρησιμότητάς τους και ότι οι διακυμάνσεις και η αδυναμία πρόβλεψης των κερδών είναι οι συνηθισμένοι προσδιοριστικοί παράγοντες των μέτρων του κινδύνου της αγοράς. Ειδικότερα οι μάνατζερ των εισηγμένων εταιριών αντιμετωπίζουν μια αυξανόμενη πίεση να δημοσιεύουν ομαλοποιημένη χρονοσειρά κερδών. Μόνο εάν οι αγορές ήταν τέλειες, η διακύμανση των κερδών δε θα είχε κόστος για τους μάνατζερ και τις εταιρίες τους, και έτσι, αυτοί δε θα είχαν κίνητρα να εξομαλύνουν τα κέρδη.

1.3.2 Η προσέγγιση του “Big Bath” accounting

Ένα από τα παλαιότερα άρθρα που ερεύνησαν την υπόθεση του “Big Bath” ήταν του Moore (1973) ο οποίος σημείωσε ότι η νέα διοίκηση έχει τάση να είναι πολύ απαισιόδοξη σχετικά με την αποδοτικότητα της εταιρείας που αναλαμβάνει καθώς και τις αξίες υφιστάμενων περιουσιακών στοιχείων της. Το νέο management μπορεί να επωφεληθεί από τη εικονική μείωση των τρεχόντων κερδών κατηγορώντας τις προηγούμενες διοικήσεις για τα χαμηλά επίπεδα κερδών (και μειώνοντας παράλληλα τις ιστορικές βάσεις για μελλοντικές συγκρίσεις). Ένα όχι πολύ σπάνιο γεγονός για πολλές εταιρίες παρατηρείται όταν, στην προσπάθειά τους να παραμείνουν ανταγωνιστικές πρέπει να αναδιοργανώσουν ή να εξαλείψουν κάποιες λειτουργίες τους ή θυγατρικές. Σε τέτοιες περιπτώσεις τα GAAP επιτρέπουν στη διοίκηση να καταγράψει μια προβλεπόμενη χρέωση έναντι των εσόδων για το κόστος εφαρμογής της αλλαγής. Αυτή η εκτιμώμενη ζημία συχνά αναφέρεται σαν μη επαναλαμβανόμενη (nonrecurring) χρέωση έναντι των εσόδων, κάτι που σημαίνει πως δεν αναφέρεται στα τακτικά λειτουργικά αποτελέσματα. Λογίζοντας ωστόσο μια μεγάλη απώλεια έναντι των τρεχόντων εσόδων κανονικά έχει αρνητικό αντίκτυπο στην τρέχουσα τιμή της μετοχής, ή κάποιου αξιόγραφου γενικότερα, διότι σχετίζεται με άσχημα νέα σχετικά με την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης. Εντούτοις, αν η χρέωση και οι σχετικές λειτουργικές αλλαγές θεωρηθεί πως θα έχουν θετικά αποτελέσματα, η τιμή της μετοχής επανέρχεται πολύ γρήγορα. Υπό αυτό το πρίσμα οι “Big bath” τεχνικές χρησιμοποιούνται με την πεποίθηση ότι εάν πρέπει να

ανακοινωθούν δυσάρεστα νέα, π.χ. ζημίες από κάποια σημαντική αναδιοργάνωση, είναι προτιμότερο η διοίκηση να τα αναφέρει αμέσως ούτως ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες για μελλοντικές αυξήσεις κερδών. Αντίστοιχα, από την στιγμή που τέτοιες χρεώσεις βασίζονται σε εκτιμήσεις είναι καλύτερα να προβλέπονται (ή να εκτιμώνται) σε υψηλά επίπεδα για να αποφεύγονται δυσάρεστες εκπλήξεις αργότερα όπως αν επιλέγονταν απώλειες σε χαμηλά η μεσαία επίπεδα και αποδεικνυόταν αργότερα ότι τα έξοδα βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα.

Συνήθεις περιπτώσεις όπου μπορούν να εφαρμοστούν “Big Bath” προσεγγίσεις αποτελούν:

1. Αναδιοργάνωση λειτουργιών
2. Αναδιοργάνωση προβληματικού δανεισμού
3. Μείωση και απαξίωση κεφαλαίων
4. Διάθεση λειτουργιών

Καταλήγοντας θα λέγαμε πως οι διοικήσεις προβαίνουν σε Big Bath accounting όταν τα νέα για τα κέρδη της εταιρίας είναι πολύ άσχημα, ενώ όταν τα νέα είναι καλά προβαίνουν σε εξομάλυνση κερδών. Βεβαίως οι παραπάνω δύο στρατηγικές διαχείρισης των κερδών λαμβάνουν χώρα τόσο όταν οι επενδυτές δεν έχουν βαθιές γνώσεις αλλά και όταν αυτοί είναι αρκετά έμπειροι.

1.4 Διεθνείς μελέτες για τη χειραγώγηση των κερδών

Πέραν της Αμερικής όπου είναι συγκεντρωμένος ο μεγάλος όγκος εμπειρικών αλλά και θεωρητικών μελετών στο ευρύτερο πεδίο της διαχείρισης των κερδών πλήθος άλλων ερευνών σε διάφορες χώρες του κόσμου έχει αποδείξει ότι η χειραγώγηση των κερδών είναι ένα υπαρκτό φαινόμενο. Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο τα αποτελέσματα των Burgstahler et. al. (2004) δείχνουν σημαντική διαφοροποίηση στο επίπεδο του earnings management μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών, παρά τις εκτεταμένες προσπάθειες εναρμόνισης. Πιο συγκεκριμένα βρέθηκε ότι το earnings management είναι περισσότερο διεισδυτικό στις μη εισηγμένες εταιρίες και στις χώρες με μικρή προστασία των επενδυτών και αδύνατα νομικά συστήματα. Επιχειρήσεις χωρών οι οποίες έχουν

νομικά συστήματα που μοιάζουν με αυτά της Γερμανίας και της Γαλλίας παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα earnings management από ότι οι σκανδιναβικές και οι βρετανικές εταιρίες (τόσο οι εισηγμένες όσο και οι μη εισηγμένες). Τα ευρήματα αυτά πιστοποιούν ότι το θεσμικό περιβάλλον επηρεάζει κάποια στοιχεία που διαμορφώνουν τα κέρδη για όλες τις εταιρίες με τον ίδιο τρόπο. Οι φορολογικοί κανόνες εμφανίζονται να έχουν μεγαλύτερη επίπτωση στις μη εισηγμένες εταιρίες ενώ τα λογιστικά πρότυπα τα οποία σχεδιάστηκαν ώστε να κάνουν τα κέρδη περισσότερο αντικειμενικά, έχουν μεγαλύτερη επίδραση στις εισηγμένες εταιρίες.

Κεφάλαιο 2

Χαρακτηριστικά Οικονομικών καταστάσεων

2.1 Ποιότητα και χαρακτηριστικά οικονομικών καταστάσεων

Η ποιότητα των λογιστικών καταστάσεων όπως τονίζουν χαρακτηριστικά Δρ Χρίστος Βλάχος και Λουκάς Λούκας (2008- ΔΛΠ 2009) εξαρτάται από:

1. Το πόσο κατανοητές γίνονται από τους χρήστες που τις μελετούν χωρίς να απαιτούνται ιδιαίτερες λογιστικές γνώσεις για την κατανόηση τους.
 2. Από τη συνάφεια η οποία είναι πολύ σημαντικό κριτήριο διότι είναι ικανές να επηρεάσουν είτε αρνητικά είτε θετικά τις οικονομικές αποφάσεις των επενδυτών που τις παρακολουθούν αξιολογώντας προηγούμενα ή μελλοντικά στοιχεία.
 3. Τα αποτελέσματα των οικονομικών καταστάσεων επιβάλλεται να είναι αξιόπιστα και να περιγράφουν χωρίς λάθη και παραλήψεις τα οικονομικά στοιχεία που απεικονίζουν.
 4. Οι σημαντικότητα των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις παίζει πολύ σημαντικό ρόλο τη δεδομένη χρονική στιγμή. Αυτό σημαίνει ότι μία πιθανή παράληψη ή μία κακή διατύπωση των λογιστικών καταστάσεων μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τις αποφάσεις των μελετητών της.
- Τέλος, ένα πολύ σημαντικό κριτήριο για την ποιότητα των λογιστικών κερδών είναι η συγκρισιμότητα η οποία έχει ως στόχο τη σύγκριση των οικονομικών καταστάσεων καθώς και αποτελέσματα της επιχείρησης μακροπρόθεσμα.

2.2 Που εμφανίζεται η Χειραγώγηση Λογιστικών κερδών

Σύμφωνα με τον Wells (1997) όλοι οι κλάδοι των επιχειρήσεων είναι επιρρεπείς στην παραποίηση οικονομικών καταστάσεων ωστόσο οι μεγαλύτερες επιπτώσεις αναφέρονται στους κλάδους αξιοποίησης ακινήτων (real estate), στη βιομηχανία, στις τράπεζες, στις εταιρείες πετρελαιοειδών, στον κατασκευαστικό κλάδο και στον κλάδο υγείας. Περιπτώσεις παραποίησης κάνουν την

εμφάνισή τους τελευταία και στον κλάδο της ψηφιακής (νέας) οικονομίας. Οι επιχειρήσεις υιοθετούν τη Δημιουργική Λογιστική με σκοπό να μπορέσουν να βελτιώσουν την εικόνα τους στον κλάδο που δραστηριοποιούνται ώστε η εικόνα αυτή να είναι περισσότερο ελκυστική σε κεφάλαια. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι μεγάλες εταιρείες όχι μόνο διαθέτουν την απαραίτητη εξειδίκευση για μια “ανώδυνη” παραποίηση αλλά και μια γενικότερη απορρόφηση των ζημιών και των συνεπειών στην περίπτωση αποκάλυψης των ατασθαλιών. Αξιοσημείωτο είναι πως δεν εντοπίζουμε μόνο τη διαστρέβλωση των οικονομικών καταστάσεων σε εταιρίες του ιδιωτικού τομέα, στο δημόσιο, καθώς και σε εταιρίες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σύμφωνα με τους Stalebrink και Sacco (2005). Το κοινωνικό πρόσωπο της εταιρείας είναι ουσιαστικά οι υπεύθυνοι παράγοντες που συνεισφέρουν σε αυτό το γεγονός για να απωθήσουν οποιαδήποτε καχυποψία σχετικά με την αξιοπιστία του οργανισμού. Σχετικά με το κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης που υπάρχει τόσο μεταξύ των στελεχών της όσο και μεταξύ εταιρείας και κράτους, οι πιο χαλαροί λογιστικοί έλεγχοι και σχετικά με την έλλειψη επιχειρηματικής και χρηματοοικονομικής εμπειρίας (Greenle, Fischer, Gordon, και Keating, 2005). Οι Stalebrink και Sacco (2005) ενστερνίζονται την άποψη πως αν για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις το πρόβλημα λαμβάνει οικονομικές κυρίως διαστάσεις, για τις δημόσιες το θέμα είναι κατά βάση πολιτικό. Σκοπός των τελευταίων είναι να παρουσιάσουν ένα μικρό πλεόνασμα, ανεξαρτήτως αν αυτό υπάρχει ή όχι στην πραγματικότητα. Όσον αφορά τις Η.Π.Α., διεξήχθη μια μελέτη κατά την οποία εξετάστηκαν οι περιπτώσεις παραποιημένων καταστάσεων εταιρειών για τη δεκαετία 1987-1997 (Beasley et al., 1999).

Τα κύρια σημεία της αναφέρονται στα εξής:

1. Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων παρατηρείται κυρίως σε μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις.
2. Η παραποίηση κατευθύνεται κυρίως από τη διοίκηση της εταιρείας με άμεσα εμπλεκόμενο τον οικονομικό διευθυντή της.
3. Οι επιτροπές ελέγχου αυτών των εταιρειών είναι αδρανείς και αρκετά μέλη του διοικητικού τους

συμβουλίου δεν συμμετέχουν στη διοίκησή της αλλά εμφανίζονται ως «εξωτερικοί σύμβουλοι».

4. Σημαντικό ποσοστό των μελών του διοικητικού συμβουλίου ταυτίζεται με τους κύριους μετόχους και σε αρκετές περιπτώσεις η εταιρεία διοικείται από μέλη της ίδιας οικογένειας.

5. Στις εταιρείες αυτές συνυπάρχουν καταστάσεις οικονομικής δυσχέρειας (financial distress) που αρκετές οδηγήθηκαν σε χρεοκοπία, σε σημαντικές αλλαγές στη μετοχική σύνθεση και σε ασυνήθιστες κινήσεις «παιχνίδια» με τις μετοχές της εταιρείας στο χρηματιστήριο. Όσον αφορά το μέγεθος των εταιρειών που παραποιούν τις οικονομικές τους καταστάσεις, σύμφωνα με τις τελευταίες αποκαλύψεις και οι μεγάλες εταιρείες περιλαμβάνονται σε αυτές. Αρκετές είναι οι περιπτώσεις όπου τα στελέχη των εταιρειών που συμμετείχαν και γνώριζαν την έκταση της παραποίησης των οικονομικών τους καταστάσεων, πριν γίνει γνωστό στο επενδυτικό κοινό φρόντισαν και πούλησαν σημαντικά ποσοστά μετοχών (Summers και Sweeney, 1998). Στις περισσότερες περιπτώσεις παραποίησης παρατηρούνται υπερτιμήσεις στοιχείων ενεργητικού όπως αποθεμάτων, απαιτήσεων, παγίων υλικών και άυλων ακόμη και καταχώρηση ανύπαρκτων κονδυλίων.

Κεφάλαιο 3

Κίνητρα και συνέπειες Δημιουργικής Λογιστικής

3.1 Κίνητρα παραποίησης

Οι διοικήσεις έχουν πολλούς λόγους για να καταφύγουν σε αλλοίωση των εταιρικών του αποτελεσμάτων όπως για παράδειγμα όταν θέλουν να εξασφαλίσουν κεφάλαια από τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα, ωραιοποιώντας τους βασικούς χρηματοοικονομικούς δείκτες της ή όταν μέσα από τη μείωση των κερδών τους θέλουν να επιτύχουν μικρότερη φορολογική επιβάρυνση. Στόχος δηλαδή της επιχείρησης είναι να καταφέρνει να επιτύχει ευνοϊκότερους όρους ανάλογα με τους στόχους που θέλει να επιτύχει.

3.1.1 Κίνητρα για Εικονική Αύξηση των Κερδών

Σε πολλές επιχειρήσεις η ανάγκη για χειραγώγηση των κερδών σχετίζεται με διάφορων μορφής κίνητρα. Υπάρχουν τα κίνητρα που έχουν σχέση με την εικονική μείωση των κερδών και κίνητρα που σχετίζονται με την εικονική αύξηση των κερδών. Στην χειραγώγηση οδηγούν διάφοροι λόγοι που άλλοτε αφορούν την προσωπική ασφάλεια και τον εμπλουτισμό των εταιριών και άλλοτε αφορούν την επιδίωξη της διοίκησης της επιχείρησης να παρουσιάσει κέρδη με αποτέλεσμα να επωφεληθεί η ίδια η εταιρία.

Μία άποψη για τα κίνητρα διαχείρισης των κερδών υποστηρίζει πως οι διοικούντες της εταιρίας επιδιώκουν κέρδη κυρίως για προσωπικούς λόγους και όφελος (αδιαφορώντας για την μακροχρόνια ευημερία της εταιρείας), ώστε να:

1. Μεγιστοποιήσουν την αποζημίωση τους, συμπεριλαμβανομένων bonus και μερισμάτων
2. Διατηρήσουν δύναμη και ασφάλεια στην εργασία τους
3. Πάρουν προαγωγή

Η άλλη άποψη υποστηρίζει πως οι διοικήσεις επιδιώκουν κέρδη για να ωφεληθούν την ίδια την

εταιρία και έμμεσα βέβαια τον εαυτό τους, αλλά πρωτίστως να εξασφαλίσουν την ευημερία της εταιρείας τους. Σύμφωνα με αυτή την άποψη το κάνουν για να:

1. Μεγιστοποιήσουν την τιμή της μετοχής της επιχείρησης, άρα και την αξία της
2. Ελαχιστοποιήσουν την πιθανότητα η επιχείρηση να χρεοκοπήσει
3. Αποφύγουν την παραβίαση περιοριστικών όρων που αφορούν τα χρέη
4. Ελαχιστοποιήσουν περιοριστικές παρεμβάσεις

Στην προφανή περίπτωση, όπου τα προσωπικά και εταιρικά ενδιαφέροντα συμπίπτουν, όταν δηλαδή ένα στέλεχος της εταιρίας κατέχει ένα σημαντικό αριθμό μετοχών στην επιχείρηση, τότε δεν συγκρούονται οι δύο απόψεις και μπορούν να κινητοποιηθούν ταυτόχρονα από προσωπικά και εταιρικά συμφέροντα.

Παρακάτω αναλύουμε τα κίνητρα που επιφέρουν στην χειραγώγηση των κερδών αναλυτικά.

Μεγιστοποίηση της αποζημίωσης των στελεχών της εταιρίας

Τα στελέχη μιας επιχείρησης αμείβονται με ένα μισθό και επιπλέον λαμβάνουν και κάποιο μπόνους για το οποίο λαμβάνεται υπόψη η επίτευξη ενός συνδυασμού βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων. Τα κίνητρα συνήθως συνδέονται με λογιστικούς αριθμούς. Στη συνέχεια ένα σύνθημα κίνητρο μπορεί να είναι ένα μετοχικό δικαίωμα προαίρεσης (stock option) το οποίο έχει αξία μόνο όταν οι τιμές των μετοχών ξεπερνούν κάποιο κατώτατο σημείο.

Σύμφωνα με κάποια μελέτη στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1966 ένα ποσοστό μεταξύ του 47% και 55% των εταιριών που αποτελούσαν το δείγμα της μελέτης χρησιμοποιούσαν βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα μοντέλα μέτρησης της αποδοτικότητας τα οποία και συνδέονταν με δημοσιευμένα λογιστικά μεγέθη. Οι λογιστικές μετρήσεις που είχαν σε συχνή χρήση σε σχέδια αποζημίωσης των στελεχών ήταν συνήθως οι Ταμειακές Ροές, το ποσοστό απόδοσης του Μετοχικού κεφαλαίου (Return on Equity), το ποσοστό απόδοσης του Ενεργητικού (Return on Assets), τα κέρδη ανά μετοχή (EPS), τα καθαρά κέρδη και τέλος οι συνολικές αποδόσεις των Μετοχών. Προκειμένου λοιπόν να αυξήσουν τα οικονομικά κέρδη της επιχείρησης, τα στελέχη εφαρμόζουν μεθόδους

δημιουργικής λογιστικής σε μεγέθη που συνδέονται άμεσα με το ύψος των αποζημιώσεων τους.

Αρκετές μελέτες έχουν επιβεβαιώσει την παραπάνω άποψη και εύκολα μπορούμε να συμπεράνουμε πως τα στελέχη μίας επιχείρησης μπορούν και μπαίνουν στη διαδικασία παραποίησης των δημοσιευμένων κερδών για τον λόγο του ότι η ίδια η επιχείρηση τους παρέχει τα κίνητρα για να το κάνουν. Παρόλα αυτά τα στελέχη δεν πρέπει να διαπράττουν κάτι τέτοιο και θεωρείτε μεγάλο αδίκημα μιας και αντικατοπτρίζουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης πηγαίνοντας κόντρα στα πλαίσια των GAAP.

Μεγιστοποίηση της τιμής μίας Μετοχής

Ένας τρόπος για να επιτευχθεί είναι μέσω της μεθόδου της εξομάλυνσης των κερδών (income smoothing) και γίνεται συνήθως για να εξαλειφτεί η μεταβλητότητα στα κέρδη κάποιας επιχείρησης. Με διάφορες λογιστικές μεθόδους πετυχαίνουν την ομαλοποίηση τους με αποτέλεσμα την αύξηση της μετοχής. Για να έχει αυτό αποτέλεσμα στη τιμή της μετοχής η εξομάλυνση των κερδών δεν είναι απαραίτητο να απαλειφθεί ολοκληρωτικά η μεταβλητότητα, αρκεί μονάχα να περιοριστεί. Επομένως τα στελέχη της επιχείρησης μπορούν να αυξήσουν την τιμή της μετοχής μέσω της μείωσης της μεταβλητότητας των δημοσιευμένων κερδών.

Βάση των παραπάνω μεγάλη σημασία δίνουν οι οικονομικοί αναλυτές σε μία εκτίμηση ονομαζόμενη ως «ποιότητα κερδών» και ενσωματώνει πολλούς παράγοντες που εξακριβώνουν πόσο υγιή είναι τα καθαρά κέρδη της επιχείρησης και σύμφωνα με αυτή την εκτίμηση, η ποιότητα των δημοσιευμένων κερδών θεωρείται υψηλή όταν κατά την χρήση για τις ανάγκες πρόβλεψης των μελλοντικών κερδών δεν απαιτείται περαιτέρω ανάλυση. Το αντίθετο συμβαίνει όταν τα δημοσιευμένα κέρδη θεωρούνται λιγότερο ποιοτικά.

Συνεπώς όσο αυξάνεται η μεταβλητότητα των καθαρών κερδών κατά τη διάρκεια μιας διαχειριστικής περιόδου τόσο αυξάνεται η παρουσία λογιστικών χειρισμών που μειώνουν την αντίληψη για την ποιότητα των κερδών, την τιμή της μετοχής και επομένως και την αξία της επιχείρησης. Επομένως επιχειρήσεις με χαμηλή μεταβλητότητα στα κέρδη μπορούν να πετύχουν

ευκολότερα υψηλή τιμή στην μετοχή τους.

Ελαχιστοποίηση της πιθανότητας για Χρεοκοπίας

Η πιθανότητα χρεοκοπίας θεωρείται ως καθοριστικός ρόλος στο μετοχικό κεφάλαιο, δηλαδή ο αναμενόμενος βαθμός οικονομικού κινδύνου που αντιμετωπίζει η επιχείρηση. Το μετοχικό κεφάλαιο όσο μεγαλώνει η πιθανότητα χρεοκοπίας τόσο και αυξάνεται επειδή οι μέτοχοι απαιτούν μεγαλύτερη απόδοση ως «αποζημίωση» για τον υψηλό κίνδυνο που έχουν αναλάβει.

Για τον παραπάνω λόγο έχουν αναπτυχθεί διάφορα μοντέλα πρόβλεψης της χρεοκοπίας. Όπως του McKee και Lensberg οι οποίοι και χρησιμοποίησαν γενετικό προγραμματισμό σε ένα δείγμα 291 αμερικανικών εταιριών εισηγμένων στο χρηματιστήριο από το 1991 έως και το 1997. Το υπόδειγμα χρησιμοποιεί τρεις μεταβλητές δημιουργώντας πιθανότητα χρεοκοπίας που κυμαίνεται σε όριο μεταξύ 0 και 1. Με πιθανότητα χρεοκοπίας ίση με 0,5 ως το σημείο πρόγνωσης απόφασης, το μοντέλο ήταν 80% ακριβές στη πρόγνωση χρεοκοπίας ένα χρόνο πριν αυτό συμβεί πραγματικά.

Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν στο υπόδειγμα ήταν το μέγεθος της εταιρίας, η κερδοφορία της εταιρίας υπολογιζόμενη από τα καθαρά κέρδη και η ρευστότητα που υπολογίζεται από τα ταμειακά διαθέσιμα.

Αποφυγή Παραβίασης όρων που αφορούν τα χρέη

Η τακτική που ακολουθούν οι δανειστές της επιχείρησης κατά την έκδοση ενός δανείου είναι να ορίζουν λογιστικά μεγέθη ως ρήτρες με βασικό σκοπό να ελέγξουν τις δραστηριότητες της δανειζόμενης επιχείρησης. Βασική απαίτηση η επίτευξη συγκεκριμένης απόδοσης ή ορίζοντας περιορισμούς στις επιτρεπόμενες επενδύσεις και στις χρηματοοικονομικές της δραστηριότητες.

Σύμφωνα με έρευνες οι όροι που θέτονται για τη σύναψη δανείων δίνουν μεγάλα κίνητρα στα στελέχη των δανειζόμενων επιχειρήσεων να αυξήσουν τα κέρδη προκειμένου να πετύχουν μείωση των περιορισμών που θέτονται στα δάνεια ή ακόμα και να αποφύγουν το κόστος από την παραβίαση των όρων αυτών.

Διατήρηση άριστων σχέσεων με τρίτα πρόσωπα που επηρεάζουν την εταιρία

Οι σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα σε εργαζομένους, πελάτες, προμηθευτές και εταιρία δημιουργούν κίνητρα για χειραγώγηση των κερδών εφόσον τα τρίτα πρόσωπα σε σχέση με την εταιρία προσπαθούν να επηρεάσουν θετικά τους όρους συναλλαγών μεταξύ αυτών και της εκάστοτε εταιρίας.

Για παράδειγμα, αρκετοί πελάτες είναι πρόθυμοι να πληρώσουν σε υψηλότερες τιμές για τα προϊόντα επειδή θεωρούν αξιόπιστη την εταιρία και την παροχή υπηρεσιών της. Μία πιθανή μείωση των κερδών ίσως δημιουργήσει αρνητική επίδραση στις εκτιμήσεις των πελατών υποθέτοντας πως η εταιρία δεν θα είναι πλέον συνεπής στις τυχόν υποχρεώσεις της. Οι προμηθευτές πάλι μπορούν να προσφέρουν ευνοϊκότερους όρους συναλλαγών διότι είναι πιθανόν η εταιρία να πληρώσει για τις τρέχουσες αγορές της ενώ ταυτόχρονα υπάρχουν πολλές πιθανότητες να προβεί σε μελλοντικές αγορές.

Τέλος, κάποιοι ικανοί κ αποτελεσματικοί εργαζόμενοι είναι λιγότερο πιθανόν να αποχωρήσουν από την εταιρία καθώς και θα έχουν ενδείξεις για την μελλοντική τους πορεία.

3.1.2 Κίνητρα για την εικονική μείωση κερδών

Τα κίνητρα που οδηγούν τις διοικήσεις των επιχειρήσεων να υιοθετήσουν τέτοιου είδους πρακτικές γίνονται συνήθως από πολιτικές πιέσεις, νομοθετικά κίνητρα, το μέγεθος της εταιρίας και τέλος οι διαπραγματεύσεις με τα Εργατικά Σωματεία.

Οι επιχειρήσεις προχωρούν σε χειραγώγηση κερδών ώστε να δημοσιεύσουν χαμηλότερα κέρδη σε περιόδους αυξημένης πολιτικής έκθεσης. Διάφορες έρευνες έχουν αποδείξει το παραπάνω (Jones, Cahan, Han and Wang). Ωστόσο το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτές τις έρευνες έχει δείξει ότι οι επιχειρήσεις του δείγματος αυτού αντιμετωπίζουν τα ίδια πολιτικά κόστη. Επίσης, έρευνες υποστηρίζουν πως η χειραγώγηση των κερδών χρησιμοποιείται ως ένα μέσο πίεσης για τη μείωση της ευαισθησίας στη πολιτική πίεση.

Σε κάθε χώρα εφαρμόζονται και οι σχετικές νομοθεσίες ώστε να ελέγχεται η λειτουργία των επιχειρήσεων και να επιβάλλει κυρώσεις για ενέργειες που παραβαίνουν τις νομοθετικές διατάξεις. Άρα, το κίνητρο για τη χρήση της χειραγώγησης των κερδών είναι η αποφυγή πιθανών νομικών κυρώσεων εξαιτίας κάποιας παράνομης δραστηριότητας μίας επιχείρησης. Όπως για παράδειγμα η ύπαρξη υψηλών κερδών που προδίδει την ένδειξη μονοπωλίου ή κάποιας παρανομίας.

Παρ' όλα αυτά οι σχετικές έρευνες πάνω στην εμφάνιση χειραγώγησης κερδών που οφείλεται σε νομοθετικά κίνητρα δεν δίνουν ξεκάθαρη εικόνα μιας και ο αριθμός των επιχειρήσεων που χρησιμοποιήθηκε στις έρευνες είναι μικρός. Τα χαμηλά κέρδη προκαλούν αύξηση των ταμειακών ροών μέσω της μειωμένης φορολογίας, συνεπώς οι διοικήσεις μεγάλων εταιριών συχνά πιέζουν την ψήφιση λογιστικών κανόνων που ευνοούν μεμονωμένα κέρδη. Αν υποθέσουμε πως η κεφαλαιαγορά είναι αποτελεσματική, η αύξηση των ταμειακών ροών θα οδηγήσει σε αύξηση της τιμής των μετοχών, εξαιτίας της μείωσης του φόρου και του πολιτικού κόστους. Επιπλέον, τα στελέχη της εταιρίας αποκτούν οφέλη από την αύξηση των μετοχών.

Τα παραπάνω δύσκολα μπορούν να εφαρμοστούν σε μικρές εταιρίες καθώς τα στελέχη υιοθετούν λογιστικές πρακτικές που οδηγούν σε αύξηση των δημοσιευμένων κερδών για να αυξηθούν οι αμοιβές τους οι οποίες και συνδέονται με τα κέρδη της εταιρίας.

3.2 Συνέπειες Δημιουργικής Λογιστικής

Επιπτώσεις από την εφαρμογή της Δημιουργικής Λογιστικής στις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τους Charles W. Mulford και Eugene E. Comiskey (2002) οι επιπτώσεις από τη τακτική χρήση χειραγώγησης των οικονομικών καταστάσεων στις επιχειρήσεις, διακρίνεται σε:

1. Επιπτώσεις στις Μετοχές
2. Επιπτώσεις στο Κόστος Δανεισμού & στο Λειτουργικό Κόστος
3. Επίπτωση στις Αμοιβές Στελεχών
4. Επίπτωση στη Φορολογία – Πολιτικό κόστος

3.2.1 Θετικές Συνέπειες

Θετική επίπτωση στις Μετοχές της επιχείρησης

Οι επενδυτές είναι διατεθειμένοι να επενδύουν σε οικονομικά ισχυρά επιχειρήσεις και να πληρώνουν για την απόκτηση των μετοχών τους, γι αυτό το λόγο στοχεύουν στην αναζήτηση και την εξερεύνηση επιχειρήσεων οι οποίες να μπορούν να προσφέρουν άμεσα υψηλά μερίσματα ή υψηλή απόδοση του επενδυτικού κεφαλαίου.

Η κίνηση αυτή ανεβάζει τη χρηματιστηριακή αξία της μετοχής μιας επιχείρησης με πολύ καλά οικονομικά στοιχεία ενώ παράλληλα μειώνει το κόστος κεφαλαίου για την ίδια την επιχείρηση.

Θετική επίπτωση στο Κόστος Δανεισμού & στο Λειτουργικό Κόστος της επιχείρησης

Οι τεχνικές αλλοίωσης των οικονομικών μεγεθών, με σκοπό τη βελτίωση τους στις οικονομικές καταστάσεις δημιουργούν μια αίσθηση πιστωτικής ποιότητας για την επιχείρηση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μπορούν να έχουν μεγαλύτερα διαστήματα πίστωσης από τους προμηθευτές τους, καλύτερες τιμές, μείωση των λειτουργικών δαπανών, δυνατότητα ασφάλισης πιστώσεων, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και συνεπώς καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα. Οι επιχειρήσεις που εμφανίζουν θετικά οικονομικά στοιχεία στις οικονομικές καταστάσεις δημιουργούν μια αίσθηση σιγουριάς και βεβαιότητας και στους δανειστές τους με συνέπεια να απολαμβάνουν καλύτερα επιτόκια και όρους δανεισμού τα οποία προκαλούν μείωση των χρηματοοικονομικών λειτουργικών εξόδων και αύξηση των κερδών.

Θετική επίπτωση στις αμοιβές στελεχών

Η καλή οικονομική κατάσταση μιας επιχείρησης είναι συνδεδεμένη με τα μόνους ή αλλιώς επιπλέον αμοιβές πολλών στελεχών και υπαλλήλων. Έτσι, τα υψηλότερα διοικητικά στελέχη παρουσιάζοντας αυξημένα κέρδη από την λειτουργία των επιχειρήσεων, έχουν άμεσο όφελος από τη χρήση της αλλοίωσης των οικονομικών στοιχείων και μεγαλύτερες απολαβές για τους ίδιους αλλά και πολλές φορές για τους υπόλοιπους εργαζόμενους.

Επίπτωση στη Φορολογία στις επιχειρήσεις – Πολιτικό Κόστος

Η καχυποψία των υψηλών μερισμάτων και κερδών των μεγάλων επιχειρήσεων από τις εποπτικές αρχές και οι εξεταστικές διαδικασίες στις οποίες τίθενται οι επιχειρήσεις τις παροτρύνουν να εμφανίζουν χαμηλά μερίσματα.

Επιπλέον, οι Κυβερνήσεις βλέποντας τα μεγάλα κέρδη κάποιων επιχειρήσεων, επιβάλλουν επιπλέον φόρους για την αύξηση των Κρατικών εσόδων.

Σύμφωνα με τη μελέτη των Stolowy και Breton (2004) τα συμφέροντα της χρήσης της δημιουργικής λογιστικής στις επιχειρήσεις, επεκτείνεται και στην κοινωνία, (διατήρηση των θέσεων εργασίας) και στο κράτος (επιπλέον φορολογικά έσοδα από την φορολόγηση των επιχειρήσεων) και από την αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης.

3.2.2 Αρνητικές Συνέπειες

Οι δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις και συγκεκριμένα οι σημειώσεις είναι ελλιπείς ως προς το περιεχόμενο τους, δεν παρέχουν όλες τις πληροφορίες για την δράση της εταιρείας, με αποτέλεσμα η απεικόνιση της οικονομικής θέσης της εταιρείας να μην αντικατοπτρίζει την ορθή εικόνα της. Τα αποτελέσματα των τεχνασμάτων που χρησιμοποιούν με τη χειραγώγηση των κερδών μπορούν να εντυπωσιάσουν τους επενδυτές μόνο για ένα μικρό χρονικό διάστημα καθώς τα δυσάρεστα νέα δεν θα αργήσουν να γίνουν αντιληπτά από του επενδυτές.

Μακροπρόθεσμα, γίνεται αντιληπτό ότι τέτοιες πρακτικές καλλιεργούν κλίμα δυσπιστίας στους επενδυτές. Συχνά οι εταιρείες που έχουν επωφεληθεί από αυτές τις πρακτικές καταρρέουν και οι επενδυτές αντιλαμβάνονται ότι εξαπατήθηκαν.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι να δημιουργείται σύγχυση στους επενδυτές. Ο λόγος βεβαίως είναι ότι τα οικονομικά στοιχεία που δημοσιεύονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις είναι συχνά αλλοιωμένα και οι επενδυτές δυσκολεύονται να διακρίνουν αν είναι οι πληροφορίες που του δίνονται δίκαιες ή άδικες.

3.3 Η ηθική διάσταση

Η επαγγελματική ηθική είναι μία ξεχωριστή κατηγορία της γενικής ηθικής. Η γενική ηθική δίνει έμφαση σε συγκεκριμένους κανόνες μέσα από τους οποίους ένας άνθρωπος διαχειρίζεται τις πράξεις του. Η γνώση της επίδρασης των πράξεων του στον εαυτό του αλλά και στους άλλους, η συνειδητοποίηση των απαιτήσεων της κοινωνίας στην οποία ζει, η αποδοχή του καθήκοντος, η υποχρέωση να δρα κανείς σύμφωνα με τους άλλους ως ένα, η αναγνώριση των κανόνων της ηθικής στην κοινωνία στην οποία δραστηριοποιείται οδηγούν στην διατήρηση ενός υψηλού βαθμού ηθικής επαφής. Τα παραπάνω βρίσκουν εφαρμογή και στο επαγγελματικό επίπεδο. Συνήθως αναλύεται η ευθύνη ενός επαγγελματία σε τρεις κατηγορίες, σύμφωνα με τον R.K. Mautz:

1. Ευθύνη προς τους πελάτες
2. Ευθύνη προς την κοινωνία
3. Ευθύνη προς τα άτομα του εργασιακού περιβάλλοντος

Στα παραπάνω πρέπει όμως να προστεθεί και η ευθύνη προς τον ίδιο του τον εαυτό. Αν αυτός παραμελήσει κάτι από όλα αυτά αποτυγχάνει την εκπλήρωση των επαγγελματικών του υποχρεώσεων. Οι τέσσερις κατηγορίες ευθυνών θα μπορούσαν να εκφραστούν ως μία και μοναδική θεμελιώδη απαίτηση: Τη διευκόλυνση της συνέχισης του επαγγέλματος και της υπηρεσίας που προσφέρει. Στην περίπτωση της Enron ούτε ο νόμος ούτε και η ηθική δέσμευση για την τήρηση ορθών κανόνων δεν εμπόδισε τους διοικούντες της να παραπλανήσουν όλους τους εμπλεκόμενους.

Κεφάλαιο 4

Μέθοδοι Χειραγώγησης Λογιστικών Κερδών.

Οι πιο επιτυχημένες και ευρέως διαδεδομένες τεχνικές διαχείρισης κερδών μπορούν να χωριστούν σε 11 κατηγορίες. Στο σημείο αυτό παρουσιάζονται οι πιο γνωστές, νόμιμες, τεχνικές από κάθε κατηγορία.

4.1 Τεχνική “Cookie Jar Reserve”

Ένα συνηθισμένο χαρακτηριστικό της λογιστικής των δεδουλευμένων (accrual accounting) η οποία είναι βασισμένη στα GAAP είναι ότι η διοίκηση πρέπει να εκτιμά και να καταγράφει υποχρεώσεις που θα πληρωθούν στο μέλλον σαν αποτέλεσμα γεγονότων ή συναλλαγών του τρέχοντος οικονομικού έτους. Από τη στιγμή που τα μελλοντικά γεγονότα (συναλλαγές) δεν είναι γνωστά με βεβαιότητα την ώρα της εκτίμησης, υπάρχει αβεβαιότητα στην διαδικασία. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει «σωστή» απάντηση αλλά μόνο μια γκάμα από λογικά πιθανές απαντήσεις. Από αυτήν τη γκάμα βάσει των GAAP υποστηρίζεται ότι η διοίκηση επιλέγει μια εκτίμηση που κάθε φορά εξυπηρετεί τους σκοπούς της. Αυτή δε η διοικητική προαίρεση είναι που προσφέρει τη δυνατότητα για διαχείριση των κερδών.

Έτσι, όταν η διοίκηση επιλέγει μια εκτίμηση από το «υψηλό άκρο» των πιθανών εξόδων, το αποτέλεσμα είναι να καταγράψει περισσότερα έξοδα το τρέχον οικονομικό έτος από αυτά που θα είχαν καταγραφεί αν επιλεγόταν μια πιο μετριοπαθής εκτίμηση. Ως επακόλουθο η καταγραφή αναλογικά περισσότερων εξόδων στο τρέχον οικονομικό έτος κάνει πιθανή την καταγραφή λιγότερων εξόδων μελλοντικά. Αυτού του είδους η κατάσταση δημιουργεί ένα αποθεματικό “cookie jar reserve” στην επιχείρηση το οποίο μελλοντικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να προκληθεί μια οικονομική ώθηση. Φυσικά, αν τα μελλοντικά έξοδα αποδειχθεί πως τελικά όντως βρίσκονται στο «υψηλό άκρο» της γκάμας με τις εκτιμήσεις, το αποθεματικό θα είναι άδειο. Άρα δεν θα υπάρχει προοπτική υπέρμετρου κέρδους. Ωστόσο, αν τα μελλοντικά έξοδα αποδειχθεί ότι βρίσκονται στη

μέση ή στο «χαμηλό άκρο» της γκάμας με τις εκτιμήσεις, η παραπάνω λογιστική μεταχείρισή τους θα οδηγήσει σε εμφάνιση υπέρμετρων κερδών. Συνηθισμένες περιπτώσεις όπου δυνητικά μπορούν να δημιουργηθούν αποθεματικά “cookie jar” είναι:

1. Εκτιμώμενες αποδόσεις πωλήσεων και επιχορηγήσεις
2. Εκτιμώμενες διαγραφές επισφαλών απαιτήσεων
3. Εκτιμώμενη απαξίωση αποθεμάτων
4. Εκτιμώμενο κόστος εγγυήσεων
5. Εκτιμώμενο κόστος συντάξεων
6. Αποπεράτωση συνταξιοδοτικών σχεδίων
7. Εκτιμώμενο ποσοστό επικύρωσης μακροπρόθεσμων συμβάσεων

4.2 Τεχνική “Big Bet On The Future”

Μια εταιρία η οποία συγχωνεύεται με μια άλλη μπορεί να ειπωθεί πως έχει βάλει ένα “big bet on the future” - «μεγάλο στοίχημα στο μέλλον». Αυτό το στοίχημα θα μπορεί να αποβεί κάτι σίγουρο σε όρους αύξησης των αναφερόμενων εσόδων της αποκτηθείσας επιχείρησης εάν η συγχώνευση είναι κατάλληλα σχεδιασμένη. Οι big bet τεχνικές περιλαμβάνουν:

α) Διαγραφή στα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης για την συγχωνευμένη εταιρία. Η τεχνική αυτή επιτρέπει ένα σημαντικό τμήμα της τιμής αγοράς να διαγραφεί έναντι των τρεχόντων εσόδων στο έτος συγχώνευσης, προστατεύοντας τα μελλοντικά έσοδα από αυτές τις χρεώσεις. Αυτό σημαίνει ότι τα μελλοντικά έσοδα θα είναι υψηλότερα απ’ ότι θα ήταν σε διαφορετική περίπτωση.

β) Ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της αποκτηθείσας εταιρίας με τα αποτελέσματα της μητρικής. Τα τρέχοντα κέρδη της νέας αποκτηθείσας επιχείρησης ενοποιούνται με αυτά της μητρικής εταιρίας προκαλώντας μια σημαντική αύξηση εάν η θυγατρική αγοράστηκε σε ευνοϊκούς όρους. Συμπερασματικά, οι “big bet” τεχνικές επιτρέπουν σε μια εταιρία να «αγοράσει» μια εγγυημένη αύξηση στα τρέχοντα ή μελλοντικά αποτελέσματα με την απόκτηση μιας άλλης εταιρίας.

4.3 Εμπλουτισμός του επενδυτικού χαρτοφυλακίου

Οι εταιρίες συχνά αγοράζουν μετοχές σε άλλες εταιρίες για να επενδύσουν κεφάλαια ή για να πετύχουν κάποιου είδους στρατηγική συμμαχία. Τα GAAP υποθέτουν ότι επενδύσεις σε ποσοστό μικρότερο από 20% των μετοχών της άλλης επιχείρησης είναι παθητικές επενδύσεις και συνεπώς η επιχείρηση που επενδύει δεν 59χρειάζεται να συμπεριλάβει το καθαρό εισόδημα του επιχειρηματία στις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις, κάτι που θα έκανε για υψηλότερα ποσοστά ιδιοκτησίας. Μάλιστα, υπάρχουν λεπτομερείς κανόνες για το πώς υποβάλλεται μια τέτοια έκθεση παθητικών επενδύσεων. Τα GAAP προϋποθέτουν πως αυτές οι επενδύσεις μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε μία από τις 2 κατηγορίες χρηματοφυλακίων με διαφορετική λογιστική μεταχείριση.

1. “Διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα” (χρεόγραφα που διαπραγματεύονται στο χρηματιστήριο). Οποιαδήποτε αλλαγή στην αξία αγοράς αυτών των αξιόγραφων κατά τη διάρκεια ενός οικονομικού έτους, και όποια πραγματικά κέρδη ή ζημιές από τις πωλήσεις προκύψουν αναφέρονται στο λειτουργικό αποτέλεσμα.

2. “Διαθέσιμα προς πώληση χρεόγραφα”. Οποιαδήποτε αλλαγή στην αξία αγοράς κατά τη διάρκεια μιας διαχειριστικής περιόδου αναφέρεται σε «άλλα μη λειτουργικά έσοδα ή έξοδα» στην τελευταία γραμμή του λογαριασμού αποτελέσματος και όχι στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Όταν παρολ’ αυτά, τα αξιόγραφα πωλούνται, οποιοδήποτε κέρδος ή απώλεια αναφέρεται στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Οι προϋποθέσεις που θέτουν τα GAAP για την πραγματοποίηση επενδύσεων προσφέρουν ευκαιρίες για διαχείριση των κερδών μέσω των ακόλουθων τεχνικών:

- Συγχρονισμένες πωλήσεις αξιόγραφων οι οποίες έχουν κερδίσει αξία. Όταν απαιτούνται επιπρόσθετα έσοδα συχνά πωλείται ένα αξιόγραφο χαρτοφυλακίου το οποίο έχει απραγματοποίητο κέρδος. Το κέρδος θα αναφερθεί στα λειτουργικά έσοδα.
- Συγχρονισμένες πωλήσεις αξιόγραφων οι οποίες έχουν χάσει αξία. Όταν φαίνεται χρήσιμο να αναφερθούν χαμηλότερα έσοδα πωλείται ένα αξιόγραφο το οποίο έχει απραγματοποίητη ζημιά. Η ζημιά θα αναφερθεί στα λειτουργικά έξοδα.

- Αλλαγή στην πολιτική διακράτησης αξιόγραφων χαρτοφυλακίου. Η διοίκηση ανά πάσα στιγμή μπορεί να αλλάξει την πρόθεσή της σε σχέση με ένα αξιόγραφο χαρτοφυλακίου που διαθέτει και να το επαναταξινομήσει από διαπραγματεύσιμο χρεόγραφο σε διαθέσιμο προς πώληση χρεόγραφο ή αντίστροφα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την μεταφορά κερδών ή ζημιών του χρεογράφου στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.
- Διαγραφή απαξιωμένων χρεογράφων. Αξιόγραφα τα οποία έχουν προφανή μακροχρόνια πτώση αξίας στην ανοιχτή αγορά μπορούν να διαγραφούν στην έστω μειωμένη αξία τους ανεξάρτητα από την ταξινόμηση του χαρτοφυλακίου που συμπεριλαμβάνονται. Ομόλογα δημιουργήσουν βραχυπρόθεσμα κέρδη τα οποία αγοράζονται κατηγοριοποιούνται για επίσης να σαν «διαπραγματεύσιμα χρεόγραφα» και η μεταχείριση τους είναι ίδια με αυτή των επενδύσεων σε μετοχές (stock investments). Επενδύσεις ομολόγων που διακρατούνται με πιο μακροπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα κατηγοριοποιούνται σε διαφορετική κατηγορία χαρτοφυλακίου την επονομαζόμενη «διακράτηση για ωρίμανση» (held to maturity).

4.4 Απαλλαγή από προβληματικές εταιρείες

Όταν τα κέρδη μειώνονται από μια θυγατρική που “υποαποδίδει” και αυτή η μείωση των κερδών προβλέπεται να είναι εντονότερη σε μελλοντικές περιόδους η προβληματική θυγατρική μπορεί να “αποβληθεί” απαλλάσσοντας τη μητρική από την αρνητική επιρροή στα κέρδη με μια από τις ακόλουθες τεχνικές:

- Πώληση θυγατρικής. Όταν η θυγατρική πωλείται, μια ζημία ή ένα κέρδος παρουσιάζεται στην τρέχουσα κατάσταση αποτελεσμάτων. Αν η αναφορά μεγάλης ζημιάς από την πώληση είναι ανεπιθύμητη τότε θα πρέπει να εξεταστεί η περίπτωση ενός “spin off” (όταν μια εταιρία η οποία δραστηριοποιείται σε ένα γενικότερο κλάδο λόγω ζημιών αποφασίζει να περιοριστεί σε ένα ειδικότερο).
- Δημιουργία ενός φορέα ειδικού σκοπού (Special Purpose Entity – SPE). Μια άλλη διαθέσιμη

επιλογή εντός των GAAP είναι η μεταφορά χρηματοοικονομικών στοιχείων σε μια εξειδικευμένη SPE. Τέτοια περιουσιακά στοιχεία θεωρείται ότι έπρεπε να έχουν πωληθεί και μετακινούνται από τον ισολογισμό, με τον εκχωρητή να καταγράφει κέρδος ή απώλεια από την πώληση των περιουσιακών στοιχείων. Μια εξειδικευμένη SPE δεν ενσωματώνεται στις οικονομικές καταστάσεις του εκχωρητή. Νέα λογιστικά πρότυπα ονομάζουν αυτούς τους φορείς μεταβλητού ενδιαφέροντος (variable interest entities - VIE'S).

- Απόσπαση (spin off) θυγατρικής. Σε ένα spin off οι μετοχές της θυγατρικής διανέμονται ή ανταλλάσσονται μεταξύ των υφιστάμενων μετόχων έτσι ώστε να επωμίζονται αυτοί την προβληματική θυγατρική (problem child). Κανένα κέρδος ή ζημιά δεν αναφέρονται στο spin off και όλα τα αρνητικά αποτελέσματα της θυγατρικής απομακρύνονται από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις διότι τα GAAP προϋποθέτουν ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις της προηγούμενης περιόδου πρέπει να αντανakλούν τα αποτελέσματα της εναπομένουσας εταιρίας.

4.5 Αλλαγή των GAAP

Όταν μια εταιρία επιλέγει τις λογιστικές αρχές που θα χρησιμοποιήσει, σπάνια αυτές αλλάζουν. Οι εισηγμένες στο χρηματιστήριο εταιρίες οι οποίες τις αλλάζουν φροντίζουν ώστε η αγορά να μην αντιλαμβάνεται τις αλλαγές ως μείωση της ποιότητας των κερδών, διότι κάτι τέτοιο θα υποβάθμιζε την τιμή της μετοχής. Εντούτοις κάτω από τις ακόλουθες περιστάσεις οι λογιστικές αρχές μπορούν να αλλάξουν χωρίς να επηρεάσουν αρνητικά την τιμή ενός αξιόγραφου:

- Εθελοντική εφαρμογή νέων λογιστικών προτύπων. Κατά καιρούς το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων (Accounting Standards Board – ASB) υιοθετεί νέα λογιστικά πρότυπα και συνήθως υπάρχει ένα περιθώριο υιοθεσίας 2 ή 3 ετών κατά τη διάρκεια του οποίου οι εταιρίες μπορούν να υιοθετήσουν το πρότυπο οποιαδήποτε στιγμή. Εθελοντική υιοθέτηση τις περισσότερες φορές παρέχει στις εταιρίες μια ευκαιρία για λογιστικά έσοδα.

- Υιοθέτηση βελτιωμένων κανόνων αναγνώρισης εσόδων. Πολλές βιομηχανίες έχουν πολλούς εναλλακτικές επιλογές αναγνώρισης εσόδων. Κάποιες από αυτές θεωρείται ότι αντικατοπτρίζουν καλύτερα την οικονομική πραγματικότητα. Η έγκαιρη υιοθεσία ενός «καλύτερου» κανόνα αναγνώρισης εσόδων προσφέρει μια ευκαιρία για διαχείριση των κερδών.
- Υιοθέτηση βελτιωμένων κανόνων αναγνώρισης εξόδων. Για τις εταιρίες οι οποίες καταγράφουν βέβαια έξοδα σε ταμειακή βάση (cash accounting), μια έγκαιρη αλλαγή βασισμένη στην αρχή των δεδουλευμένων μπορεί να προσφέρει ευκαιρία για χειραγώγηση των αποτελεσμάτων. Μια τέτοια αλλαγή μάλιστα μπορεί να συμπέσει με μια τροποποίηση στις εταιρικές πολιτικές που αφορούν ένα συγκεκριμένο κονδύλι. Για παράδειγμα, εάν μια εταιρία κατά κύριο λόγο αποζημιώνει τα στελέχη της με μετρητά καταγράφοντας αυτά τα έξοδα όταν πληρώνονται, μία αλλαγή σε αναβαλλόμενα σχέδια αποζημίωσης θα παρείχε την ευκαιρία να καταγραφούν τα έξοδα σε δεδουλευμένη βάση μειώνοντας έτσι τα έσοδα κατά το έτος υιοθέτησης αυτής της πρακτικής. Μία άλλη πιθανότητα είναι να μετατραπεί η φιλοσοφία αναγνώρισης εσόδων- εξόδων, παραβάλλοντας καλύτερα τα έξοδα με τα σχετικά έσοδα. Για παράδειγμα μία εταιρία η οποία χρησιμοποιεί τη μέθοδο αύξουσας απόσβεσης μπορεί να αποφασίσει να προσανατολιστεί στην σταθερή μέθοδο αν θεωρεί πως αυτή αντανάκλα καλύτερα την ετήσια φθορά του περιουσιακού στοιχείου. Η σταθερή μέθοδος απόσβεσης αποφέρει χαμηλότερες χρεώσεις με αποτέλεσμα να αυξήσει τα τρέχοντα καθαρά έσοδα.

4.6 Απόσβεση, υποτίμηση και εξάντληση

Ως γνωστό, το κόστος των μακροπρόθεσμων χρησιμοποιούμενων ή αναλωθέντων λειτουργικών περιουσιακών στοιχείων κανονικά επιμερίζεται σαν έξοδο την περίοδο που αναμένεται να ωφεληθεί η εταιρεία από τη χρήση τους. Στην πράξη υπάρχουν τρεις τρόποι για την καταγραφή του εξόδου ανάλογα με το είδος του περιουσιακού στοιχείου:

- Λογισμός απόσβεσης για τα άυλα περιουσιακά στοιχεία όπως είναι η καλή φήμη, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, συγγραφικά δικαιώματα και εμπορικά σήματα.

- Λογισμός απόσβεσης για ενσώματα πάγια όπως κτίρια, μηχανές και εξοπλισμοί.
- Λογισμός εξόδων εξάντλησης, για φυσικές πηγές στις οποίες έχει γίνει μερική εκμετάλλευση όπως ξυλεία, κάρβουνο ή φυσικό αέριο. Γενικά, η διαδικασία διαγραφής μακροχρόνιων περιουσιακών στοιχείων εμπεριέχει υποκειμενισμό κρίσης προσφέροντας έτσι ευκαιρίες για διαχείριση κερδών μέσω των ακόλουθων περιπτώσεων:
 - Επιλέγοντας την μέθοδο διαγραφής. Η διοίκηση πρέπει να αποφασίσει ποια μέθοδο θα χρησιμοποιήσει για να διαγράψει πρόσφατα αποκτηθέντα μακροχρόνια λειτουργικά περιουσιακά στοιχεία. Μερικές μέθοδοι έχουν σαν αποτέλεσμα την λογιστικοποίηση μεγαλύτερων εξόδων στην τρέχουσα περίοδο από ότι σε άλλες.
 - Επιλέγοντας την περίοδο διαγραφής. Η διοίκηση πρέπει συχνά να υπολογίζει-εκτιμά την “χρήσιμη ζωή” ενός μακροχρόνιου στοιχείου του ενεργητικού η οποία μπορεί να είναι σημαντικά μικρότερη από ότι στην πραγματικότητα.
 - Υπολογίζοντας την υπολειμματική αξία. Ορισμένα μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία διατηρούν ένα μέρος της πραγματική τους αξίας ακόμα και στο τέλος της εκτιμώμενης ωφέλιμης ζωής τους. Αυτή η αξία (υπολειμματική) πρέπει να εκτιμηθεί έτσι ώστε να προγραμματιστεί το σωστό ποσό των ετήσιων αποσβέσεων. Δεδομένου ότι η χρονική περίοδος μπορεί να εκτείνεται στα 10, 15 ή ακόμα και 30 χρόνια μετά, είναι λογικό να υπάρχει ένα μεγάλο εύρος πιθανών εκτιμήσεων.
 - Αλλάζοντας την ιδιότητα των περιουσιακών στοιχείων. Αν η ιδιότητα ενός μακροχρόνιου περιουσιακού στοιχείου τροποποιηθεί και από λειτουργικό περιουσιακό στοιχείο καταστεί μη λειτουργικό, δεν είναι πλέον απαραίτητο να αποσβένεται. Αυτό βεβαίως είναι επιτρεπτό όταν μια εταιρία παύει να χρησιμοποιεί το περιουσιακό στοιχείο για λειτουργικούς σκοπούς.

4.7 Πώληση/επανεκμίσθωση περιουσιακών στοιχείων και τεχνικές ανταλλαγής

Η έγκαιρη διάθεση μακροπρόθεσμων παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων τα οποία στον ισολογισμό αποτιμώνται στο ιστορικό τους κόστος, τις περισσότερες φορές έχει ως αποτέλεσμα την

καταγραφή μη διαπιστωμένων μέχρι τότε κερδών ή ζημιών. Δύο μέθοδοι για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο είναι:

- Ολοκληρωτική πώληση (outright sale). Μια εταιρία μπορεί να αποφασίσει την πώληση ενός μακροχρόνιου περιουσιακού στοιχείου το οποίο έχει απραγματοποίητα κέρδη ή ζημιές σε ένα συγκεκριμένο έτος προκειμένου να βελτιωθεί η εικόνα των οικονομικών της καταστάσεων. Για παράδειγμα ας πάρουμε ένα κτίριο που η εταιρεία κατέχει και η εμφανιζόμενη αξία του στον ισολογισμό είναι €30εκ. αν και πραγματικά αξίζει €50εκ.. Αν το κτίριο πουληθεί, το έκτακτο κέρδος €20εκ. θα αυξήσει τα έσοδα της τρέχουσας περιόδου (μη λαμβάνοντας υπόψη τους φορολογικούς παράγοντες).

- Πώληση/επανεκμίσθωση (leaseback). Δεν είναι ασυνήθιστο για μια εταιρία να πουλήσει ένα πάγιο περιουσιακό της στοιχείο και αμέσως μετά να το ενοικιάσει. Τα GAAP έχουν λεπτομερείς οδηγίες για το αν μια μίσθωση είναι χρηματοδοτική (ταυτόσημη με τη διατήρηση της ιδιοκτησίας) ή λειτουργική μίσθωση (ταυτόσημη με την ενοικίαση του περιουσιακού στοιχείου). Ζημιές που πραγματοποιούνται σε μια συναλλαγή πώλησης/επανεκμίσθωσης αναγνωρίζονται αμέσως στα βιβλία του πωλητή. Αντίθετα τα όποια κέρδη αποσβένονται τμηματικά κατά τη διάρκεια της ζωής του περιουσιακού στοιχείου αν πρόκειται για χρηματοδοτική μίσθωση ή σε αναλογία με τις πληρωμές του ενοικίου εάν πρόκειται για λειτουργική μίσθωση. Η διαδικασία πώλησης/επανεκμίσθωσης προσφέρει μια ευκαιρία για χειραγώγηση των αποτελεσμάτων χρήσης με τη καταγραφή κερδών ή ζημιών.

Επίσης προσφέρει την ευκαιρία για διαχείριση των κερδών με την μετατροπή ενός μη υποκείμενου σε απόσβεση περιουσιακού στοιχείου (όπως η γη) σε ένα έξοδο (το μίσθωμα) που μειώνει τα κέρδη. Για παράδειγμα, ας υποθέσουμε ότι μια εταιρία υπολογίζει €2εκ. το χρόνο αποσβέσεις σε ένα κτίριο που της ανήκει. Ακόμα και αν η γη κάτω από το κτίριο αξίζει €100εκ. τα GAAP δεν επιτρέπουν τον λογισμό αποσβέσεων για τη χρήση της γης. Παρ' όλα αυτά εάν το κτίριο και η γη αποτελούσαν αντικείμενο πώλησης και επανεκμίσθωσης η οποία ήταν λειτουργική, η πληρωμή του

μισθώματος θα ήταν σαφώς υψηλότερη από ότι οι αποσβέσεις αφού ο εκμισθωτής (ο νέος ιδιοκτήτης) θα έπρεπε να ανακτήσει τα έξοδα της γης αλλά και του κτιρίου. Συνεπώς ένα ετήσιο μίσθωμα π.χ. €5εκ. θα αντανakλούσε την αξία τόσο του κτιρίου όσο και της γης ενώ η πληρωμή του ανωτέρω ποσού θα καταγραφόταν σαν ένα ετήσιο έξοδο, δίνοντας την ευκαιρία στην εταιρεία να μειώσει τα καθαρά έσοδα με επιπρόσθετα €3εκ.

4.8 Κατάταξη λειτουργικών έναντι μη λειτουργικών κερδών

Ως γνωστό υπάρχουν 2 βασικές κατηγορίες κερδών: α) λειτουργικά και β) μη λειτουργικά. Τα λειτουργικά κέρδη είναι αυτά τα οποία αναμένεται να συνεχιστούν στο μέλλον. Τα μη επανεμφανιζόμενα ή έκτακτα γεγονότα δεν αναμένεται να επηρεάσουν τα μελλοντικά κέρδη, άρα καταγράφονται σαν μη λειτουργικά. Οι οικονομικοί αναλυτές τυπικά σχεδιάζουν τους ρυθμούς ανάπτυξης για τα λειτουργικά κέρδη και μετά προεξοφλούν αυτά τα εισοδήματα στο παρόν για να υπολογίσουν την αξία των αξιόγραφων. Τα GAAP διευκολύνουν την πρόβλεψη των λειτουργικών κερδών χωρίζοντας την αναφορά των λειτουργικών και μη λειτουργικών ποσών στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Πιθανές κατηγορίες της κατάστασης αποτελεσμάτων για αναφορά ασυνήθιστων ποσών που δεν θεωρούνται μέρος του κανονικού λειτουργικού κέρδους συμπεριλαμβάνουν:

1. Ειδικές ή ασυνήθιστες χρεώσεις
2. Μη λειτουργικές δραστηριότητες
3. Υπερβολικά κέρδη ή ζημιές
4. Αθροιστικό αποτέλεσμα των αλλαγών στις λογιστικές αρχές

Δεδομένου ότι υπάρχει ένας αριθμός γκρίζων περιοχών στην κατηγοριοποίηση ορισμένων κονδυλίων είναι δυνατό για τις διοικήσεις των επιχειρήσεων να χειραγωγούν τα αποτελέσματα όταν λαμβάνονται αποφάσεις για το ποια κονδύλια εμπίπτουν σε αυτές τις περιοχές. Για παράδειγμα, εγκατάλειψη ενός σημαντικού κατασκευαστικού έργου θα μπορούσε πιθανόν να κατηγοριοποιηθεί

είτε ως ειδική ή ασυνήθιστη χρέωση είτε σαν μη λειτουργική δραστηριότητα. Ποια κατηγοριοποίηση είναι πιο ακριβής εξαρτάται από την κρίση των στελεχών για παράγοντες που συζητούνται στις λεπτομερείς προϋποθέσεις των GAAP.

4.9 Πρόωρη αποπληρωμή χρεών

Τα μακροπρόθεσμα εταιρικά χρέη, όπως τα ομόλογα, τυπικά καταγράφονται στην χρεολυτική λογιστική τους αξία. Όταν αυτά αποπληρώνονται νωρίτερα η πληρωμή μετρητών που απαιτείται είναι σημαντικά διαφορετική από τη λογιστική αξία τους, δημιουργώντας λογιστικά κέρδη ή ζημιές. Τα GAAP απαιτούν αυτή η ζημιά ή το κέρδος να αναφερθεί σαν έκτακτο αποτέλεσμα στην τελευταία γραμμή της κατάστασης αποτελεσμάτων, ακόμα και αν δεν πλήρη τα κανονικά κριτήρια για μια τέτοια κατηγοριοποίηση. Ευνόητο είναι πως η διοίκηση μπορεί εύκολα να επηρεάσει τα κέρδη επιλέγοντας την οικονομική περίοδο στην οποία προ-απληρώνεται το χρέος.

4.10 Η χρήση των παραγώγων

Τα παράγωγα είναι χρηματοοικονομικά εργαλεία ή συμβόλαια των οποίων η αξία είτε παράγεται από άλλο περιουσιακό στοιχείο (απόθεμα, αξιόγραφο, αγαθό) ή συνδέεται με κάποιο δείκτη προσδιορισμένο από την αγορά. Τα παράγωγα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να προστατέψουν μια επιχείρηση από κάποιο τύπο επιχειρηματικού κινδύνου όπως :

1. Αλλαγές στα επιτόκια
2. Αλλαγές στις τιμές αγαθών
3. Αλλαγές της συναλλαγματικής ισοτιμίας

Ορισμένα από τα συνήθη παράγωγα είναι :

1. Συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures)
2. Δικαιώματα προαίρεσης (options)
3. Ανταλλαγές (swaps)

Το 1998 το Συμβούλιο Λογιστικών Προτύπων κατέληξε πως τα παράγωγα θα πρέπει να αναφέρονται σαν στοιχεία ενεργητικού και παθητικού στον ισολογισμό και να υπολογίζονται στην ακριβοδίκαιη αξία τους (fair value). Τα κέρδη και οι ζημιές από συναλλαγές παραγώγων γενικά αναγνωρίζονται αμέσως στο λειτουργικό αποτέλεσμα. Τα παράγωγα ωστόσο προσφέρουν πολλές ευκαιρίες για την διαχείριση των κερδών. Για παράδειγμα, υποθέτουμε μια επιχείρηση με μεγάλο ποσό αξιόγραφων σε σταθερό επιτόκιο. Η εταιρία θα μπορούσε να κάνει μια συμφωνία ανταλλαγής επιτοκίων (interest rate swap) η οποία θα μετέτρεπε ουσιαστικά τα αξιόγραφα σταθερού επιτοκίου σε αξιόγραφα μεταβλητού επιτοκίου. Όταν το επιτόκιο θα αυξανόταν, η εταιρία θα κατέγραφε μια αύξηση στα έξοδα επιτοκίου για τα αξιόγραφα και μια μείωση εάν το επιτόκιο έπεφτε. Το πότε η εταιρία θα αποφάσιζε την έναρξη ισχύος της συμφωνία ανταλλαγής επιτοκίων εξαρτάται από αυτήν, η δε δυνατότητα επιλογής της παρέχει αναμφισβήτητα μια ευκαιρία για διαχείριση κερδών.

4.11 Τεχνική “Shrink The Ship”

Εταιρίες οι οποίες επαναγοράζουν ίδιες μετοχές, δεν είναι υποχρεωμένες να αναφέρουν ζημιά ή κέρδος στην κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης αφού το όποιο αποτέλεσμα στην συναλλαγή δεν αναγνωρίζεται.

Αλλά αν κανένα κέρδος ή ζημιά δεν αναφέρεται στις επαναγορές μετοχών πως μπορούν να χρησιμοποιηθούν για χειραγώγηση κερδών; Η χειραγώγηση των κερδών προκύπτει ως αποτέλεσμα της βελτιωμένης εικόνας της απόδοσης των κερδών ανά μετοχή (earnings per share), ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος δείκτης. Εν συντομία, έστω μια εταιρία η οποία έχει 100.000 μετοχές και καθαρά κέρδη €100.000 κατά τη διάρκεια του τρέχοντος οικονομικού έτους, τότε τα αναφερόμενα κέρδη ανά μετοχή θα ήταν €1 ($\text{€ } 100.000 / 100.000 \text{ μετοχές}$). Εάν επαναγοράσει 50.000 μετοχές και κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους τα καθαρά κέρδη παραμείνουν €100.000, τότε ο νέος δείκτης (P/E) του οικονομικού έτους θα ήταν €2 ανά μετοχή ($\text{€ } 100.000 / 50.000 \text{ μετοχές}$).

Κεφάλαιο 5

Πρακτικές Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

5.1 Εισαγωγή

Η διοίκηση μιας επιχείρησης μπορεί να επηρεάσει την αξιοπιστία των οικονομικών της καταστάσεων με τρεις τρόπους:

1. Ηθελημένη παραβίαση ενός λογιστικού προτύπου.
2. Δημιουργική παρέμβαση της διοίκησης όταν το ίδιο το πλαίσιο των λογιστικών προτύπων αφήνει 'κενά', δηλαδή δεν υπάρχει ένα πρότυπο που να ρυθμίζει ένα συγκεκριμένο λογιστικό θέμα.
3. Υποκειμενισμός και άσκηση κρίσης από την πλευρά της διοίκησης όταν τα λογιστικά πρότυπα αφήνουν περιθώρια επιλογών στην αντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων.

Η λογιστική απάτη δεν ξεκινά πάντοτε με μια παράνομη πράξη. Πολλές μελέτες έχουν δείξει ότι οι επιλογές των μάντζερ αναφορικά με τις λογιστικές μεθόδους και διαδικασίες εξαρτώνται από τις αναμενόμενες οικονομικές συνέπειές τους. Είναι ευρέως γνωστό, ότι οι λογιστικές μέθοδοι επιλέγονται ανάλογα με την επίδρασή τους στο ανακοινωθέν εισόδημα, ανάλογα με τις μεθόδους καθορισμού της αποζημίωσης των στελεχών και ανάλογα με το βαθμό ελέγχου των μάντζερ από τους ιδιοκτήτες.

Όπως αναφέρει ο Dooley (2002), «όταν πρόκειται για απάτη μέσω παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων, η ανθρώπινη φαντασία είναι ικανή να εφεύρει μυριάδες συνδυασμούς λογιστικών παρατυπιών για να εξαπατήσει τους επενδυτές». Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένες πρακτικές παραποίησης οικονομικών καταστάσεων που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα και που παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά, μέσω των οποίων κατηγοριοποιούνται.

5.2 Πυλώνες Παραποίησης Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με τον Howard Schilit, καθηγητή λογιστικής στο American University στην Washington,

υπάρχουν διάφορες τακτικές αλλοίωσης των λογιστικών μεγεθών οι οποίες είναι ευρέως διαδεδομένες. Κατηγοριοποιεί τις τακτικές αυτές σε επτά “πονηριές” τις οποίες ορίζει ως «ενέργειες που εκ προθέσεως αλλοιώνουν τα μεγέθη της χρηματοοικονομικής απόδοσης και τη θέση της επιχείρησης». Οι κατηγορίες που θέτει είναι οι εξής:

1η: Αναγνώριση εσόδων πολύ σύντομα ή αναγνώριση εσόδων «αμφισβητήσιμης ποιότητας». Για παράδειγμα:

- Αναγνώριση εσόδων όταν εξακολουθούν να παρέχονται μελλοντικές υπηρεσίες.
- Αναγνώριση εσόδων πριν την αποστολή των εμπορευμάτων ή πριν την αποδοχή (χωρίς όρους) από τον πελάτη.
- Αναγνώριση εσόδων ακόμη κι εάν ο πελάτης δεν είναι υποχρεωμένος να πληρώσει.
- Πωλήσεις σε θυγατρικές εταιρίες.
- Παροχή στον πελάτη αντικειμένων αξίας ως αντιπαροχή.
- Άθροιση των τελικών καθαρών εισπράξεων.

2η: Αναγνώριση «πλασματικών» εσόδων.

Για παράδειγμα:

- Αναγνώριση εσόδων χωρίς οικονομική ουσία.
- Αναγνώριση μετρητών που λήφθηκαν στα πλαίσια δανεισμού ως έσοδα.
- Αναγνώριση εισοδημάτων από επενδύσεις ως έσοδα από κανονική λειτουργία.
- Αναγνώριση των επιστρεφόμενων ποσών από προμηθευτές ως έσοδα.
- Απελευθέρωση εσόδων που είχαν αποκρυφτεί αντικανονικά πριν από μια συγχώνευση.

3η: Ενίσχυση του εισοδήματος με εφάπαξ κέρδη.

Για παράδειγμα:

- Ενίσχυση εισοδήματος με την πώληση υποτιμημένων περιουσιακών στοιχείων.
- Ενσωμάτωση εισοδημάτων ή κερδών από επενδύσεις στα έσοδα.
- Αναγνώριση εισοδημάτων ή κερδών από επενδύσεις ως μείωση των λειτουργικών εξόδων.

- Δημιουργία εισοδήματος από την ανακατάταξη/αναδιάρθρωση των λογαριασμών του Ισολογισμού.

4η: Μετατόπιση των τρεχουσών δαπανών σε προγενέστερες ή μεταγενέστερες περιόδους. Για παράδειγμα:

- Κεφαλαιοποίηση οργανικών λειτουργικών εξόδων.
- Αλλαγή λογιστικής πρακτικής και μετάθεση τρεχόντων εξόδων σε προγενέστερη χρήση.
- Απόσβεση δαπανών με πολύ αργό ρυθμό.
- Αποφυγή διαγραφής φθαρμένων/αλλοιωμένων περιουσιακών στοιχείων.
- Μείωση των αποθεμάτων.

5η: Παράλειψη καταγραφής στοιχείων παθητικού και καταχρηστική μείωση του παθητικού. Για παράδειγμα:

- Αποφυγή καταγραφής εξόδων και σχετικών υποχρεώσεων όταν αυτές αναφέρονται σε μελλοντικές υποχρεώσεις.
- Μείωση υποχρεώσεων με την αλλαγή λογιστικών υποθέσεων.
- Ενσωμάτωση αμφισβητήσιμων αποθεματικών στο εισόδημα.
- Δημιουργία «πλασματικών» επιστρεφόμενων ποσών.
- Αναγνώριση εσόδων όταν λαμβάνονται μετρητά ενώ παραμένουν μελλοντικές υποχρεώσεις.

6η: Μετατόπιση τρεχόντων εσόδων σε μεταγενέστερη χρήση. Για παράδειγμα:

- Δημιουργία αποθεματικών και αποδέσμευσή τους στο εισόδημα σε μεταγενέστερη χρονική περίοδο.
- Αντικανονική απόκρυψη εσόδων λίγο προτού κλείσει μια συμφωνία εξαγοράς.

7η: Μετατόπιση μελλοντικών εξόδων στην τρέχουσα λογιστική χρήση ως ειδική επιβάρυνση «χρέωση». Για παράδειγμα:

- Αντικανονική διόγκωση ποσού που αποτελεί «ειδική χρέωση».
- Αντικανονική απόσβεση τρεχόντων δαπανών έρευνας και ανάπτυξης κατά τη διαδικασία

εξαγοράς.

- Επιβάρυνση της τρέχουσας χρήσης με τα λεγόμενα “discretionary” έξοδα (έξοδα για τα οποία μια εταιρία έχει την ευχέρεια να αποφασίσει πότε και με ποιο μέγεθος θα εμφανιστούν στα βιβλία της).
- Ενδελεχής ανάλυση των τρόπων χειρισμού των λογαριασμών του Ισολογισμού ακολουθεί στην συνέχεια.

5.3 Τεχνικές ή Λογιστικοί Χειρισμοί Ωραιοποίησης των Οικονομικών Καταστάσεων

Σύμφωνα με τον Σπάθη (2002), οι πιο συχνοί λογιστικοί χειρισμοί ωραιοποίησης των αποτελεσμάτων είναι:

- προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις
- αποζημιώσεις προσωπικού
- αποσβέσεις
- χαρακτηρισμός εξόδων που αφορούν πάγια στο κόστος κτήσης τους
- αποτίμηση αποθεμάτων
- καταχώρηση εσόδων/εξόδων σε λάθος χρήση

Κάποιες άλλες πρακτικές που έχουν ως συνέπεια την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων και διαστρεβλώνουν την πραγματική εικόνα της επιχείρησης είναι:

- παρέμβαση, μετατροπή και διαχείριση σημαντικών χρηματοοικονομικών εγγράφων, συναλλαγών καθώς και των σχετικών παραστατικών που τις συνοδεύουν
- σκόπιμη παράλειψη ή κακή παρουσίαση γεγονότων, συναλλαγών, λογαριασμών ή άλλων σημαντικών πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων
- εσκεμμένη μη εφαρμογή λογιστικών κανόνων, αρχών, πολιτικών και προτύπων που αποτελούν εργαλεία για τη μέτρηση, αναγνώριση, καταγραφή και αποκάλυψη οικονομικών γεγονότων και συναλλαγών.

5.3.1 Δημιουργικός Χειρισμός στην αναγνώριση εσόδων

Η πιο συνήθης τακτική στη δημιουργική λογιστική είναι η κατά βούληση ερμηνεία ή παρερμηνεία του πότε μία πώληση ή είσπραξη είναι πραγματική, η οποία χρησιμοποιείται με σκοπό να “μαγειρευτεί” το ύψος των εσόδων. Οι μηχανισμοί αυτοί είναι άλλοτε εντελώς παράνομοι και άλλοτε αποτελούν απόρροια εκμετάλλευσης των “γκρίζων” περιοχών της λογιστικής ερμηνεύοντας με διαφορετικό τρόπο όταν προκύπτει το θέμα της αναγνώρισης εσόδων και εξόδων.

Ο χρόνος αναγνώρισης των εσόδων: Το έσοδο αναγνωρίζεται όταν καθίσταται δεδουλευμένο και όχι όταν εισπράττεται. Δηλαδή, αν για παράδειγμα, ένα ιδιωτικό σχολείο για τις τρεις τάξεις του λυκείου χρέωνε €2.500 το σχολικό έτος και €900 ως έξοδα εγγραφής του μαθητή, τότε θα έπρεπε τα €900 να μην αναγνωριστούν εξ’ ολοκλήρου ως έσοδα του πρώτου έτους, δηλαδή €3.400 για το 2010, €2.500 για το 2011 και €2.500 για το 2013, αλλά θα έπρεπε να μοιραστούν και στα τρία έτη, δηλαδή, €2.800 ανά έτος. Ο πρώτος τρόπος επιτρέπει τη βελτίωση του περιθωρίου κέρδους του πρώτου έτους και φυσικά των καθαρών κερδών, αλλά μείωση των μελλοντικών κερδών και έχει εφαρμογή όταν μια εταιρία την ενδιαφέρει να βελτιώσει την παρούσα εικόνα των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων. Μεταφορά του κινδύνου: Η πώληση κατά την οποία δε μεταφέρεται ο κίνδυνος του εμπορεύματος δε θεωρείται πώληση. Για παράδειγμα, όταν η παρασκευάστρια εταιρία δίνει τη δυνατότητα στους εμπόρους που διανέμει το εμπόρευσμά της να της το επιστρέψουν εφόσον δεν πουληθεί, τότε δεν μπορεί να θεωρήσει ως έσοδο όσα εμπορεύματα έδωσε στους εμπόρους αλλά μόνο όσα θα πουληθούν από αυτούς, αφού ο κίνδυνος του εμπορεύματος παραμένει στην παρασκευάστρια εταιρία και δε μεταφέρεται στους εμπόρους. Αν τελικά αναγνωριστεί ως έσοδο, έχουμε προσωρινή βελτίωση-αύξηση του κύκλου εργασιών της εταιρίας.

Μέθοδος ποσοστού ολοκλήρωσης: Η μέθοδος αυτή έχει εφαρμογή σε κατασκευαστικές εταιρίες ή γενικότερα σε μακροπρόθεσμες συμβάσεις έργου. Το ποσοστό ολοκλήρωσης μπορεί να υπολογισθεί με βάση το ποσοστό των κοστών που πραγματοποιήθηκαν που αφορά στην εργασία

που συμπληρώθηκε μέχρι σήμερα σε σχέση με τα αναμενόμενα συνολικά κόστη (του παρελθόντος και τα μελλοντικά) για ολοκλήρωση του έργου. Συνήθως οι πληρωμές και οι προεισπράξεις από πελάτες δεν αντανακλούν το ποσοστό του έργου που έχει εκτελεσθεί. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν εταιρίες με σύντομο κύκλο παραγωγής που χρησιμοποιούν τη μέθοδο αυτή για να αναγνωρίζουν μη δεδουλευμένα έσοδα που ουσιαστικά είναι έσοδα επόμενων χρήσεων για τα οποία επιβάλλεται η λογιστική εγγραφή.

Λογιστική των δεδουλευμένων: Για τη συγκεκριμένη περίπτωση θα αναφερθούμε σε ένα παράδειγμα προς καλύτερη κατανόησή της. Η FIFA μέχρι την υιοθέτηση των Δ.Λ.Π., το 2003, χρησιμοποιούσε τη μέθοδο της λογιστικής επί της ταμειακής βάσης, δηλαδή, αναγνώριζε έσοδα όταν εισέπραττε και έξοδα όταν πλήρωνε. Με τα Δ.Λ.Π. μετέβηκε στη λογιστική των δεδουλευμένων. Η FIFA άρχισε να αναγνωρίζει έσοδα από το Παγκόσμιο Κύπελλο που ήταν να διεξαχθεί στη Γερμανία το 2006. Τα έσοδα αυτά προέρχονταν από διαφορετικά τηλεοπτικά κανάλια που πλήρωναν για τα δικαιώματα αναμετάδοσης, ποσά που ήταν συγκεκριμένα, συν ένα ποσοστό επί των κερδών που θα δημιουργούσαν τα τηλεοπτικά κανάλια, ποσοστό το οποίο δεν ήταν καθορισμένο. Με την υιοθέτηση των Δ.Λ.Π., η FIFA μπορούσε να χρησιμοποιήσει τη μέθοδο ποσοστού ολοκλήρωσης δίνοντας του το δικαίωμα να αναγνωρίζει έσοδα επί των ποσοστών των κερδών και όχι επί των δικαιωμάτων, εφόσον αυτά ήταν μετρήσιμα και πιθανά. Προφανώς, η μέθοδος αυτή δημιουργούσε πολλούς κινδύνους, αφού τα δεδομένα ήταν όλα ρευστά και δεδομένου ότι τα τηλεοπτικά κανάλια θα αναγνώριζαν έσοδα όταν θα διεξαγόταν το Παγκόσμιο Κύπελλο και όχι νωρίτερα. Η FIFA αναγνώριζε έσοδα από τα έσοδα των πελατών του που οι ίδιοι δεν είχαν ακόμα αναγνωρίσει.

Πρώιμη αναγνώριση εσόδων: Όταν ένα συμβόλαιο είναι πολυμερές, τότε η εταιρία που το συνέταξε υποχρεούται, εκτός από την παράδοση του προϊόντος, να παράσχει υπηρεσίες κατά τα επόμενα έτη, είτε για τυχόν βελτιώσεις, είτε προς επισκευή του προϊόντος. Οπότε, στην τιμή συμπεριλαμβάνονται και η τιμή πώλησης του προϊόντος, αλλά και ένα τίμημα προς την πιθανή

μελλοντική παροχή υπηρεσιών, ή αλλιώς εγγύηση του προϊόντος. Τέτοια συμβόλαια είναι ιδιαίτερος εύκολο να χρησιμοποιηθούν από τις εταιρίες για να αυξήσουν τα έσοδα, αυξάνοντας την αξία του προϊόντος και μειώνοντας την αξία των υπηρεσιών και φυσικά αυξάνουν τα κέρδη τη χρονική στιγμή που υπογράφεται το συμβόλαιο.

Αναγνώριση τραπεζικών εσόδων: Είναι σύνηθες για τις χρηματοοικονομικές εταιρίες να πραγματοποιούν κέρδη από συναλλαγές χρηματοοικονομικών μέσων και δηλαδή από τους τόκους, τα μερίσματα ή από τη διαφορά της αξίας των χρηματοοικονομικών μέσων κ.λπ.. Το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση είναι τότε αναγνωρίζεται το έσοδο, αν υπάρχει. Κάποια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα το αναγνωρίζουν στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης, ανεξάρτητα αν το συμβόλαιο έχει λήξει, ενώ άλλες, όταν το συμβόλαιο λήξει. Και οι δύο μέθοδοι είναι νόμιμες, με τη διαφορά ότι στην πρώτη περίπτωση έχουμε πρόωμη αναγνώριση εσόδων και παροδική βελτίωση της εικόνας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων.

Αναγνώριση της έκπτωσης του κόστους ως έσοδο: Σε πολλές περιπτώσεις εμπορικών επιχειρήσεων, δίνεται από τους προμηθευτές ως κίνητρο για περισσότερες πωλήσεις των εμπορευμάτων τους κάποιες εκπτώσεις, εφόσον πετύχουν κάποιο συγκεκριμένο ύψος πωλήσεων, είτε σε μορφή δωρεάν εμπορεύματος, είτε με μείωση του πιστωτικού τους λογαριασμού. Αυτές οι εκπτώσεις θα έπρεπε να εμφανίζονται ως μείωση στο κόστος πωληθέντων. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις εταιριών που τις αναγνωρίζαν ως έσοδα και νωρίτερα από ότι κανονικά θα έπρεπε. Σε κάθε περίπτωση, αυτού του είδους η αντιμετώπιση των εκπτώσεων θεωρείται παράνομη από την Επιτροπή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB).

Επιπλέον τεχνικές αναγνώρισης εσόδων:

- Αποστολή εμπορευμάτων σε πελάτες χωρίς να έχουν από πριν παραγγείλει. Συνήθως, το “λάθος” ανακαλύπτεται την επόμενη χρήση από αυτήν που ενδιέφερε την εταιρία.

- Ενοικίαση αποθηκών προς αποστολή εμπορευμάτων εκεί και αναγνώρισή τους ως πωλήσεις.

Συνήθως, η τακτική αυτή έχει εφαρμογή όταν υπάρχει προφορική συμφωνία με πελάτη για

μελλοντική πώληση.

- Αναγνώριση εσόδων από παραγγελίες προϊόντων, όταν το εμπόρευμα δεν έχει ακόμα σταλεί.
- Παραγγελίες του Ιανουαρίου αναγνωρίζονται ως πωλήσεις τον Δεκέμβριο, εκδίδοντας το τιμολόγιο νωρίτερα.
- Πώληση εμπορευμάτων μέσω δανείων που χορηγούν στους πελάτες τους σε επαναλαμβανόμενη βάση, ώστε να πληρώσουν για αυτά τα προϊόντα. Οι πωλήσεις αυτές καταλαμβάνουν μεγάλο ποσοστό επί των συνολικών πωλήσεων και στην ουσία αυτό που οι εταιρίες επιτυγχάνουν είναι να αγοράζονται τα προϊόντα τους από τους ίδιους.
- Επιτάχυνση της διαδικασίας πώλησης παρέχοντας υπερβολικά ευνοϊκούς όρους πληρωμών, με μεγάλη διάρκεια αποπληρωμής των τιμολογίων από τους πελάτες.
- Αναγνώριση εσόδων παρά το γεγονός ότι υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες για τη φερεγγυότητα του πελάτη, σύμφωνα με τη χρηματοοικονομική του κατάσταση, την ικανότητα αποπληρωμής ή την έλλειψη περιουσιακών στοιχείων ως εγγύηση. Σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π. το έσοδο αναγνωρίζεται όταν ο πελάτης θεωρείται ικανός να αποπληρώσει το χρέος του ή έχει προσφύγει σε κάποιου είδους χρηματοδότηση.
- Πραγματοποίηση διμερών συναλλαγών μεταξύ στρατηγικών συνεργατών.
- Αναγνώριση έκτακτων εσόδων ως κανονικά έσοδα όπως κέρδη από πώληση περιουσιακών στοιχείων.
- Έκδοση τιμολογίων προς μη πραγματικούς πελάτες.
- Αναγνώριση εσόδων χωρίς ο πελάτης να έχει συμφωνήσει να πληρώσει το παραδιδόμενο προϊόν.

Γιατί οι εταιρίες επιλέγουν να εμφανίζουν έσοδα μη υπαρκτά, τουλάχιστον τη δεδομένη στιγμή; Ίσως γιατί πετυχημένες εταιρίες κατά σειρά ετών δεν μπορούν να δεχθούν τη μείωση των εσόδων τους ως κάτι σχετικά μόνιμο και στην υπεραισιοδοξία της βελτίωσης των εσόδων το επόμενο έτος θεωρούν πως θα μπορέσουν να καλύψουν το κενό που έχουν δημιουργήσει χρησιμοποιώντας δημιουργική λογιστική. Ακόμα, όταν οι αναλυτές προβλέπουν αύξηση της τιμής της μετοχής μιας

εταιρίας, βάσει των δοθέντων στοιχείων από την εταιρία, τότε η πίεση που δημιουργείται στο να εμφανίσουν τα αποτελέσματα που θα αντανακλούν τις προβλέψεις των αναλυτών, τους οδηγεί στη χρήση δημιουργικής λογιστικής. Έτσι επιτυγχάνουν βέβαια να σώσουν την κατάσταση σε αυτή τη διαχειριστική χρήση, αλλά εις βάρος των μελλοντικών εσόδων και κερδών.

5.3.2 Δημιουργικός Χειρισμός Πάγιων Περιουσιακών στοιχείων

Υλικά ή Ενσώματα Πάγια: Ως ενσώματα χαρακτηρίζονται εκείνα τα υλικά αγαθά που αποκτάει η επιχείρηση με σκοπό να τα χρησιμοποιήσει ως μέσα δράσης κατά τη διάρκεια της ωφέλιμης ζωής τους. Στις ενσώματες ακινητοποιήσεις, οι αλλαγές που τα Δ.Λ.Π. επέφεραν, είχαν ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της δημιουργικής λογιστικής στον τομέα αυτό. Το πλαίσιο για τα ενσώματα πάγια, όπως θα δούμε παρακάτω, ήταν εκτεταμένο και αρκετά πλήρες και το νομοθετικό πλαίσιο δεν άφηνε περιθώρια “δημιουργικότητας”. Η “ελευθερία” που δίνεται στην εταιρία να καθορίζει εκείνη το συντελεστή απόσβεσης και την ωφέλιμη ζωή του παγίου, αλλά και το δικαίωμα της αναπροσαρμογής του παγίου, έως και κάθε χρόνο, μπορεί να γίνουν εργαλεία δημιουργικής λογιστικής. Πολλές φορές οι συντελεστές αποσβέσεων, μπορεί να είναι πολύ μικροί και η ωφέλιμη διάρκεια ζωής των παγίων, αφύσικα μεγάλη. Πρέπει να εξετάζονται τα ποσοστά των αποσβέσεων, πάντα σε σχέση με τη βαρύτητα που έχουν στη συγκεκριμένη εταιρία. Με την εφαρμογή των Δ.Λ.Π. δεν πρέπει να θεωρούνται δεδομένα χρηματοοικονομικές τα στοιχεία καταστάσεις, που όσον παρουσιάζονται αφορά τις στις ενσώματες ακινητοποιήσεις, αλλά πρέπει να εξετάζεται η πιθανότητα τα αποτιμημένα πάγια να είναι υπερτιμημένα και φυσικά η αξιοπιστία των αποτιμητών, οι μέθοδοι που χρησιμοποίησαν, οι παραδοχές που εφάρμοσαν, κ.λπ. Η υποκειμενική μεταχείριση των αποσβέσεων των στοιχείων του ενεργητικού, παρ’ ότι δεν αντιπροσωπεύουν εκροή μετρητών για την εταιρία, είχε ως αποτέλεσμα παρόμοια πάγια στοιχεία να έχουν διαγραφεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και σε διαφορετικές τιμές σε διαφορετικές χώρες. Η μεταβλητή που χρησιμοποιείται περισσότερο για να αλλάξει το μέγεθος της απόσβεσης είναι η εκτίμηση της

υπολειμματικής αξίας ενός αγαθού, δεδομένου ότι το αποσβεστέο μέγεθος είναι αποτέλεσμα της αξίας κτήσεως μείον την υπολειμματική αξία και η υπολειμματική αξία μετράται σαφώς υποκειμενικά. Λόγω της χαλαρότητας της λογιστικής και της φορολογικής νομοθεσίας, η διάρκεια της απόσβεσης του ενεργητικού μπορεί επίσης να διαφέρει σημαντικά. Σε γενικές γραμμές, επιμήκυνση της ωφέλιμης ζωής των στοιχείων του ενεργητικού ή αύξηση της υπολειμματικής αξίας τους μπορεί να συνεπάγεται μεγαλύτερα μικρότερα κέρδη και επιβάρυνση περισσότερο απόσβεσης, με αποτέλεσμα αναγνωρισμένα περιουσιακά στοιχεία. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται τον κίνδυνο να απομειωθεί η αξία των περιουσιακών στοιχείων αν οι ελεγκτές θεωρήσουν ότι η λογιστική αξία υπερβαίνει την πραγματική αξία. Ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την ανίχνευση καταχρηστικής χρήσης της απόσβεσης είναι να διαιρέσεις τα έξοδα απόσβεσης από τα αποσβεσμένα στοιχεία του ενεργητικού και να συγκρίνεις το ποσοστό που προέκυψε με ποσοστά άλλων εταιρειών του κλάδου. Οι μέθοδοι αποτίμησης των ενσώματων ακινητοποιήσεων, μετά την αρχική καταχώρηση είναι δύο:

1. Το Μοντέλο Κόστους κατά το οποίο μετά την αρχική αναγνώριση το υλικό πάγιο στοιχείο λογιστικοποιείται στο κόστος του μειωμένο κατά τις συσσωρευμένες αποσβέσεις και τις συσσωρευμένες ζημίες απομείωσης και

2. Το Μοντέλο Επανεκτίμησης κατά το οποίο εφόσον η δίκαιη αξία του υλικού πάγιου στοιχείου μπορεί να μετρηθεί αξιόπιστα, λογιστικοποιείται στην αναπροσαρμοσμένη αξία, μειωμένη κατά τις μεταγενέστερες συσσωρευμένες αποσβέσεις και τις μεταγενέστερες συσσωρευμένες ζημίες απομείωσης.

Έτσι, όταν μία εταιρία επιθυμεί να εμφανίσει τα κέρδη της αυξημένα δε θα επιλέξει το μοντέλο επανεκτίμησης, αλλά το μοντέλο κόστους, ούτως ώστε οι αποσβέσεις να υπολογίζονται πάνω στο ιστορικό κόστος. Δηλαδή,

ιστορικό κόστος < αναπροσαρμοσμένη αξία → μικρότερες αποσβέσεις = περισσότερα κέρδη.

Ενώ, όταν μια εταιρία επιθυμεί να παρουσιάζει μία ισχυρή Κατάσταση Χρηματοοικονομικής Θέσης και χαμηλό δείκτη δανείων προς Ίδια Κεφάλαια, τότε επιλέγει το μοντέλο επανεκτίμησης, επιλέγει

να αναπροσαρμόσει το πάγιο, δημιουργώντας αποθεματικό από επανεκτίμηση.

Πάγια υπό κατασκευή: Μερικές επιχειρήσεις ενώ έχουν ήδη ολοκληρώσει την ιδιοκατασκευή ενός παγίου περιουσιακού στοιχείου, δεν μεταφέρουν το λογαριασμό «Πάγια υπό κατασκευή» στον αντίστοιχο λογαριασμό του Παγίου και έτσι δεν είναι υποχρεωμένες να διενεργήσουν αποσβέσεις για αυτό. Έτσι, εμφανίζονται υψηλότερα των κανονικών κέρδη και επιπλέον από την άλλη ωραιοποιείται η συνολική εικόνα του ισολογισμού τους.

Ασώματες Ακινήτοποιήσεις και Έξοδα Πολυετούς Απόσβεσης: Άλλες πάλι επιχειρήσεις μεταφέρουν τα δεδουλευμένα έξοδα χρήσεως στο λογαριασμό “Ασώματες ακινήτοποιήσεις και έξοδα πολυετούς απόσβεσης” του παγίου ενεργητικού, παραβιάζοντας τις λογιστικές αρχές 65του δεδουλευμένου εξόδου αλλά και της αρχής της αυτοτέλειας των χρήσεων. Η εν λόγω μεταφορά αποσκοπεί στην εμφάνιση αυξημένων κερδών.

Μεταφορά Τόκων στο Κόστος Προϊόντος αντί του Κόστος Περιόδου: Ορισμένες επιχειρήσεις μεταφέρουν τόκους-έξοδα της χρήσεως στο κόστος προϊόντος και όχι στο κόστος περιόδου, όπως άλλωστε ορίζει ο νόμος. Έτσι βελτιώνουν την χρηματοοικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσης, εμφανίζοντας υψηλότερα κέρδη, γιατί όπως είναι γνωστό κόστος προϊόντος είναι το κόστος που ενσωματώνεται στο προϊόν, αποθεματοποιείται και επιβαρύνει το αποτέλεσμα χρήσεως μόνο όταν πουληθεί. Ενώ, το κόστος περιόδου είναι το κόστος που επιβαρύνει εξ' αρχής τα αποτελέσματα χρήσεως. Αντιθέτως, αν θέλουμε να εμφανίσουμε μειωμένα κέρδη, τότε μπορούμε να θεωρήσουμε ως έξοδο κάποιο κόστος προϊόντος όπως παραδείγματος χάρη το μισθό του φύλακα. Παράδειγμα: Έστω ότι παράγω 100 μονάδες προϊόντος, από τις οποίες τελικά πουλάω τις 70 (άρα τελικό απόθεμα $100-70=30$). Έστω, επίσης, ότι έχω τόκους- έξοδα €100:

- Αν θεωρήσω αυτά τα €100 των τόκων ως κόστος περιόδου (όπως όντως είναι), τότε θα επιβαρύνω το αποτέλεσμα χρήσεως κατά €100.

- Αν θεωρήσω αυτά τα €100 των τόκων ως κόστος προϊόντος, τότε θα επιβαρύνω το αποτέλεσμα χρήσεως (μέσω του κόστους πωληθέντων) κατά €70 αφού τα υπόλοιπα €30 θα πάνε στο τελικό

απόθεμα.

Συμμετοχές (χρεόγραφα για μακροπρόθεσμη τοποθέτηση): Καταρχήν, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι μετοχές που είναι εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αθηνών, αποτιμούνται, σύμφωνα με τον νόμο στη μικρότερη τιμή μεταξύ της τιμής κτίσεως (σύμφωνα με τις μεθόδους FIFO, LIFO κλπ) και της μέσης χρηματιστηριακής τιμής του τελευταίου μήνα της χρήσεως. Αποτιμώντας η επιχείρηση τις συμμετοχές της, π.χ. στην τιμή των €4, που είναι η μέση χρηματιστηριακή τιμή, δεδομένης της τιμής κτίσεως που είναι €4,50, δύναται να παρουσιάσει ζημίες αποτίμησης οι οποίες και θα αποσβεστούν σε 5 έτη. Εάν όμως επιλέξει να πραγματοποιήσει την αποτίμηση στην τιμή κτίσεως των €4,50 παραβιάζοντας τον νόμο, τότε λογικό είναι ότι δεν θα δείχνει τις ζημίες που έχει στην πραγματικότητα υποστεί και συνεπώς θα έχει μια βελτιωμένη εικόνα του αποτελέσματος χρήσεως και του ισολογισμού της. Επίσης, οι επιχειρήσεις μπορούν να μεταφέρουν τις συμμετοχές στα χρεόγραφα (Κυκλοφορούν Ενεργητικό), προκειμένου να βελτιώσουν τους δείκτες ρευστότητάς τους. Από την μεταφορά, όμως, αυτή επηρεάζεται και ο δείκτης αποδοτικότητας (ROI) μιας και τα χρεόγραφα δεν αποτελούν υποστηρικτικό στοιχεί των πωλήσεων και δεν περιλαμβάνονται στο Λειτουργικό Ενεργητικό, όπως οι συμμετοχές. Εφόσον, με τον τρόπο αυτό μειώνεται ο παρανομαστής ROI (μέσος όρος Λειτουργικού Ενεργητικού), η επιχείρηση θα εμφανίζει αυξημένη αποδοτικότητα.

Μακροπρόθεσμες Απαιτήσεις: Εδώ οι επιχειρήσεις μπορούν να μεταφέρουν το μεγαλύτερο μέρος των εν λόγω απαιτήσεων στις Βραχυπρόθεσμες, ώστε να βελτιωθεί ο δείκτης της άμεσης ρευστότητας ή η ποιότητα γενικά του Ενεργητικού της. Στην περίπτωση αυτή το ύψος του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης μένει αναλλοίωτο.

Άυλα ή Ασώματα Πάγια: Τα ασώματα πάγια στοιχεία αποσβένονται, σύμφωνα με τον νόμο, είτε εφάπαξ σε μία χρήση ή ισόποσα σε 2, 3 ή 5 έτη. Εκτός κι αν έχουν, σύμφωνα με τον νόμο, δικαίωμα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, π.χ. 10 χρόνια. Στην περίπτωση αυτή οι επιχειρήσεις προχωρούν σε χειραγώγηση κερδών αλλάζοντας απλά το διενεργούμενο χρόνο απόσβεσης. Έτσι,

εάν αποφασιστεί, παρά τη συνήθη τακτική, να αποσβεστεί ένα άυλο πάγιο σε 5 έτη αντί σε μία μόνο χρήση, τότε θα βελτιωθεί η χρηματοοικονομική κατάσταση των αποτελεσμάτων χρήσεως.

Κεφαλαιοποίηση Λειτουργικών Εξόδων: Η κεφαλαιοποίηση των λειτουργικών εξόδων (έξοδα διαφήμισης, έρευνας και ανάπτυξης, επισκευών και διατήρησης) είναι μία συνήθης τακτική της δημιουργικής λογιστικής. Η τεχνική αυτή βασίζεται στην υποκειμενική αντίληψη αναγνώρισης μιας ταμειακής εκροής ως έξοδο ή ως επένδυση. Το κατά τ' άλλα υπάρχον δίλημμα ξεκαθαρίζει μέσω του “χρυσού κανόνα” της αναγνώρισης εξόδων. Όταν από την ταμειακή εκροή αναμένουμε να εισπράξουμε τα προβλεπόμενα κέρδη εντός 12 μηνών, δηλαδή στο διάστημα μιας διαχειριστικής χρήσης, τότε καταχωρείται ως έξοδο, ενώ αν οι ταμειακές εισροές αναμένονται σε μεγαλύτερο διάστημα από αυτό, αναγνωρίζεται ως επένδυση. Το γεγονός της ταμειακής εκροής δεν αλλάζει, αλλά ο τρόπος καταχώρησής έχει επιρροή στην παρουσίαση της προόδου της εταιρίας. Αυτό έχει ως συνέπεια, οι ταμειακές εκροές που δεν είναι τόσο προφανές σε ποια κατηγορία ανήκουν, των εξόδων ή της επένδυσης, εμφανίζονται, δηλαδή, στη “γκρίζα περιοχή”, να γίνονται αντικείμενα δημιουργικής λογιστικής και να καταχωρούνται στον ένα λογαριασμό ή στον άλλον ανάλογα. Αυτό που πρέπει να αντιληφθούμε, είναι πως στη μία περίπτωση έχουμε αναγνώριση εξόδων και μείωση των αποτελεσμάτων χρήσης, των καθαρών κερδών και στην άλλη περίπτωση, της καταχώρησής τους ως επένδυση, έχουμε αναγνώριση περιουσιακού στοιχείου αύξηση του ενεργητικού και αυξημένα κέρδη προ φόρων και τόκων (EBITDA). Και σε αυτή την περίπτωση, όπως και σε πολλές άλλες, η κατάσταση ταμειακών ροών αποτελεί το καλύτερο μέσο ανακάλυψης τέτοιων δημιουργικών λογιστικών χειρισμών.

5.3.3 Δημιουργικός Χειρισμός Προβλέψεων

Οι προβλέψεις που εμφανίζονται στον Ισολογισμό είναι υποχρεώσεις που απεικονίζουν πιθανές μελλοντικές ταμειακές εκροές. Σύμφωνα με το Δ.Λ.Π. 37 (Προβλέψεις, ενδεχόμενες υποχρεώσεις και ενδεχόμενες απαιτήσεις), οι προβλέψεις χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες. Πρώτη κατηγορία,

μελλοντικές ζημίες. Δηλαδή, όταν η εταιρία εμφανίζει πλέον ζημίες και εκτιμά πως η κατάσταση αυτή θα συνεχιστεί και κατά συνέπεια θα υπάρξουν μελλοντικές εκροές για την κάλυψη των ζημιών. Δε λογίζονται σαν προβλέψεις οι εκτιμήσεις αυτές, αλλά απομειώνονται τα περιουσιακά στοιχεία, καθώς αναμένονται αρνητικές ταμειακές ροές. Δεύτερη κατηγορία, προβλέψεις για επαχθείς συμβάσεις. Δηλαδή, δημιουργούνται προβλέψεις για συμβάσεις που δεν εκτιμάται πως θα αποδώσουν τα αναμενόμενα, αλλά θα υπάρξει τελικά εκροή. Η πρόβλεψη αυτή λογίζεται άμεσα στα αποτελέσματα. Τρίτη κατηγορία, προβλέψεις αναδιάρθρωσης. Δηλαδή, αν μια επιχείρηση επιθυμεί να προβεί σε κάποιες αναδιρθρώσεις κάποιων τομέων της, θα δημιουργήσει προβλέψεις για τα πιθανά ειδικά έξοδα ή κάποια πιθανή μείωση εσόδων που θα προκύψει. Οι προβλέψεις αυτές λογίζονται, εφόσον πληρούν κάποιες προϋποθέσεις. Μία από τις βασικότερες διαφορές των Δ.Λ.Π. με τα Ε.Λ.Π., όσον αφορά τις προβλέψεις, είναι οι προβλέψεις για τις αποζημιώσεις του προσωπικού, όπου σύμφωνα με τα Ε.Λ.Π. ήταν με βάση το ποσοστό επί της συνολικής δικαιούμενης αποζημίωσης, ενώ για τα Δ.Λ.Π., που αποτελούν βασική υποχρέωση, υπολογίζονται από αναλογιστή, ενώ πρέπει να γίνονται προβλέψεις με βάση αναλογιστική μελέτη και για κάθε άλλη υποχρέωση προς το προσωπικό. Και σε αυτή την περίπτωση μπορεί να έχει ασκηθεί δημιουργική λογιστική και γι' αυτό δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητο, ότι οι αναλογιστικές μελέτες, έχουν γίνει με λογικές παραδοχές ή ότι τα δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν είναι σωστά. Ακόμα, αν τα ποσά που εμφανίζονται στον Ισολογισμό και τα αποτελέσματα είναι σημαντικά, θα πρέπει να εξετάζονται οι παραδοχές στις οποίες βασίστηκαν οι υπολογισμοί. Με βάση τα Δ.Λ.Π., για να λογιστεί μία πρόβλεψη στα αποτελέσματα, πρέπει να υπάρχει νόμιμη δέσμευση που να μπορεί να αποτιμηθεί αξιόπιστα. Αλλιώς καταχωρείται σαν ενδεχόμενη υποχρέωση. Αντίθετα, πολλές προβλέψεις που ήταν υποχρεωτικές από τα Ε.Λ.Π., δεν επιτρέπονται από τα Δ.Λ.Π.. Τέλος, τα Δ.Λ.Π. δεν αναγνωρίζουν τις απομειώσεις ενεργητικών στοιχείων ως πρόβλεψη, σε αντίθεση με τα Ε.Λ.Π. Οι προβλέψεις μεταφέρονται στα αποτελέσματα χρήσης (εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις του προτύπου), και οι διακυμάνσεις του λογαριασμού στο Παθητικό εμφανίζουν

εκταμίευση, ενώ είναι ένα έξοδο που δε συνεπάγεται κανονικά ταμειακή εκροή. Αν η εταιρία θεωρήσει πως το ύψος των προβλέψεων που έχει καταχωρηθεί υπερβαίνει αυτό που είναι απαραίτητο, οι προβλέψεις μπορούν να μειωθούν δημιουργώντας κέρδος και το αντίστροφο. Η πολυπλοκότητα αυτού του λογαριασμού, και φυσικά το σημείο που εκμεταλλεύεται η δημιουργική λογιστική, είναι πως αν μια εταιρία καταγράψει προβλέψεις ύψους €2εκατ. το πρώτο έτος και μειώνει τις προβλέψεις το δεύτερο χρόνο κατά €1εκατ., η διαφορά στα κέρδη χρόνο στο χρόνο θα είναι €3εκατ.. Η υποκειμενική αναγνώριση και μείωση των προβλέψεων είναι επομένως ένας βασικός παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη, εφόσον θα προσδιορίσει ένα τμήμα της ανάπτυξης των εταιρικών κερδών. Οι προβλέψεις έχουν φυσιολογικά χρησιμοποιηθεί για να προσαρμόσουν την εμπορική αξία των αποθεμάτων και των εισπρακτέων λογαριασμών. Πιο συγκεκριμένα, τα πρότυπα υποχρεώνουν να εμφανίζεις προβλέψεις αν η λογιστική αξία των αποθεμάτων υπερβαίνει την εμπορική, ενώ για τους εισπρακτέους λογαριασμούς, όταν οι εισπρακτέοι λογαριασμοί είναι περισσότεροι από αυτούς που η εταιρία θεωρεί πως θα εισπράξει τελικά, λαμβάνοντας υπόψη αναμενόμενες οφειλές. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις μπορεί εύκολα να εισχωρήσει η υποκειμενικότητα, με αποτέλεσμα συχνά οι εταιρίες να καταγράφουν προβλέψεις υπέρ του δέοντος. Οι προβλέψεις έχουν πέσει θύμα της δημιουργικής λογιστικής αρκετές φορές. Τέτοιες περιπτώσεις είναι όταν μια εταιρία, υπό μεγάλες πιέσεις της αγοράς, αλλά και για να ανταποκριθεί στις προβλέψεις των αναλυτών, μειώνει το λογαριασμό των προβλέψεων ώστε να αγγίξει τα αναμενόμενα κέρδη. Άλλες προβλέψεις τις “καλές εταιρίες επέλεξαν να αυξήσουν τις χρονιές” σαν “αποθεματικά” για πιθανές “δύσκολες” μελλοντικές χρονιές. Εταιρίες έχουν εμφανίσει αυξημένες προβλέψεις λίγο πριν μιας εξαγοράς. Η εμπορική αξία της εξαγορασθείσας εταιρίας μειώνεται, αυξάνοντας την υπεραξία (Φ&Π), η οποία αποσβένεται σε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τα αποκτηθέντα περιουσιακά στοιχεία. Το Δ.Λ.Π. 37 στην προσπάθειά του να περιορίσει τις πρακτικές δημιουργικής λογιστικής πάνω στη λογιστική των προβλέψεων, έχει ορίσει κάποια μέτρα-προϋποθέσεις:

- Το πρότυπο απαγορεύει τις προβλέψεις για την κάλυψη μελλοντικών ενεργειών αναδιάρθρωσης, και περιορίζει σε μεγάλο βαθμό αυτές τις αξιολογούμενες περιπτώσεις.
- Το πρότυπο απαγορεύει “big bath” προβλέψεις, δηλαδή γενικές και αόριστες προβλέψεις για μελλοντικά γεγονότα που αντιμετωπίζονται ως έκτακτα αποτελέσματα.
- Οι προβλέψεις που δημιουργούνται λίγο πριν κάποια εξαγορά απαγορεύονται.
- Οι προβλέψεις για περιβαλλοντικούς κινδύνους να καταχωρούνται γραμμικά και όχι σταδιακά.
- Το πρότυπο αυξάνει τις προβλέψεις που θα πρέπει να καταχωρούνται πριν από προβλέψιμες μελλοντικές ζημιές.
- Προβλέψεις πριν από μελλοντικές επισκευές απαγορεύονται.

5.3.4 Δημιουργικός Χειρισμός Αναβαλλόμενης Φορολογίας

Η αναβαλλόμενη φορολογία είναι μία από τις καινοτομίες των Δ.Λ.Π.. Σύμφωνα με τα Δ.Λ.Π., αν εμφανίζεται διαφορά ανάμεσα στις φορολογικές καταστάσεις και τις καταστάσεις με τα Δ.Λ.Π., τότε πρέπει να λογίζονται αναβαλλόμενοι φόροι, κάτι που δεν υπήρχε με τα Ε.Λ.Π., αλλά λογίζονταν οι πληρωτέοι άμεσα φόροι και μόνο. Προς καλύτερη κατανόηση των αναβαλλόμενων φόρων, αν μια εταιρία καταχωρήσει ένα έσοδο, το οποίο όμως θα φορολογηθεί μελλοντικά, τότε το κέρδος που εμφανίζεται είναι μεγαλύτερο από το φορολογητέο κέρδος. Η μελλοντική υποχρέωση που δημιουργείται, ο φόρος που θα καταβληθεί μελλοντικά δηλαδή, θα χρεωθεί ως έξοδο για φόρους και θα πιστωθεί ως υποχρέωση για αναβαλλόμενους φόρους. Αντίστοιχα μπορεί να δημιουργηθεί και μια φορολογική απαίτηση αν έχει δημιουργηθεί ζημία που δεν αναγνωρίζεται φορολογικά, αλλά αναμένεται να συμψηφιστεί στο μέλλον. Ουσιαστικά η αναβαλλόμενη φορολογία εμφανίζεται όταν υπάρχει χρονική διαφορά μεταξύ της αναγνώρισης του φόρου και της στιγμής που θα πληρωθεί και είναι συνήθως αποτέλεσμα της ανισότητας της χρηματοοικονομικής λογιστικής και της φορολογικής λογιστικής. Για παράδειγμα, όταν μία εταιρία εμφανίζει προβλέψεις αναδιάρθρωσης με σκοπό να καλύψει αναμενόμενες μελλοντικές αποζημιώσεις

προσωπικού, βάσει χρηματοοικονομικής λογιστικής, θα καταχωρηθεί ως έξοδο, αλλά βάσει φορολογικής λογιστικής, θα αναγνωριστεί ως έξοδο όταν καταστεί δεδουλευμένο. Το πρόβλημα είναι προσωρινό και μόλις χρηματοοικονομική και φορολογική λογιστική συμπέσουν αυτές οι απαιτήσεις ή υποχρεώσεις εξαφανίζονται. Πολλές φορές αυτές οι απαιτήσεις προκύπτουν ως συνέπεια των ζημιών μιας εταιρίας καθώς αυτές οι ζημίες δημιουργούν μια φορολογική κάλυψη, αν αναμένεται ότι θα αντισταθμιστούν με μελλοντικά εισοδήματα. Σε αυτή την περίπτωση η ζημία αφαιρείται από το ποσό που αποτελεί την φορολογική κάλυψη, δημιουργώντας φορολογικό εισόδημα, χωρίς πραγματική ταμειακή εισροή. Το πρόβλημα είναι πως το ύψος των απαιτήσεων αυτών είναι εντελώς υποκειμενικό και για να αναγνωριστούν πρέπει να υπάρχει ισχυρή πιθανότητα να δημιουργηθεί αρκετό εισόδημα ώστε να χρησιμοποιήσει τη φορολογική κάλυψη πριν η φορολογική αρνητική βάση λήξει και η περίοδος αυτή εξαρτάται από την εθνική φορολογική νομοθεσία. Συνοψίζοντας, παρ' όλο που το φορολογικό ισοζύγιο στα κέρδη και ζημίες χρήσεως είναι κανονικά αρνητικό, μειώνοντας έτσι τα κέρδη προ φόρων, πολλές εταιρίες εμφανίζουν θετικά υπόλοιπα φόρων σαν να έχουν εισπράξει από το δημόσιο. Φυσικά δεν εισπράττουν χρήματα, αλλά εταιρίες που εμφανίζουν ζημία μειώνουν το ποσό αναμένοντας την φορολογική κάλυψη η οποία αναγνωρίζει να έχει χάσει χρήματα, καθώς όταν η εταιρία εισπράξει αυτά τα χρήματα, μπορεί φυσιολογικά να αντισταθμίσει προηγούμενες ζημίες και έτσι να μην πληρώσει φόρο μέχρι οι συσσωρευμένες ζημίες να διαγραφούν. Ένας επενδυτής, μέτοχος ή γενικότερα χρήστης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, κατά τη διαδικασία εντοπισμού δημιουργικής λογιστικής, καθώς αναλύει τις αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, πρέπει να έχει κατά νου ότι σε πολλές περιπτώσεις αυτές οι απαιτήσεις μπορούν ποτέ να μη ρευστοποιηθούν ή συμψηφιστούν. Επιπλέον, εφόσον καθίσταται δυνατό, θα πρέπει να εξετάζει ποια στοιχεία του ενεργητικού ή παθητικού αφορούν οι αναβαλλόμενες φορολογικές απαιτήσεις, αν ο υπολογισμός τους είναι λογικός και αν η εταιρία θα έχει μελλοντική κερδοφορία ώστε να τις συμψηφίσει.

5.3.5 Δημιουργικός Χειρισμός Κυκλοφορούντος Ενεργητικού

Εμπορεύματα ή Έτοιμα προϊόντα

1. Οι επιχειρήσεις μπορούν να βελτιώσουν τις οικονομικές τους καταστάσεις, αποτιμώντας τα πεπαλαιωμένα εμπορεύματα στην τιμή κτίσεως και όχι στην μικρότερη τιμή πωλήσεως τους. Με τον τρόπο αυτό, είναι σε θέση να μην εμφανίσουν τις πραγματοποιηθείσες ζημιές, εμφανίζοντας βελτιωμένο αποτέλεσμα, ενώ παράλληλα αυξάνουν και τον ισολογισμό τους με την εύρεση ενός τελικού αποθέματος μεγαλύτερο από ότι είναι στην πραγματικότητα. Θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί, πως με αυτόν τον τρόπο επηρεάζεται θετικά ο δείκτης γενικής ρευστότητας και αρνητικά ο δείκτης αποδοτικότητας (ROI), ενώ ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης δεν επηρεάζεται.

2. Μπορεί να αλλάξει η μέθοδος αποτίμησης των εμπορευμάτων, π.χ. από LIFO σε FIFO σε προϊόν όπου παρατηρείται αύξηση των τιμών του. Αυτή η πράξη χειραγώγησης μπορεί και θα αποκαλυφθεί από τις παρατηρήσεις του ορκωτού ελεγκτή, ο οποίος και θα εξετάσει τις εν λόγω χρηματοοικονομικές καταστάσεις για την εύρεση τέτοιων τυχών «τεχνασμάτων». Αν η επιχείρηση έχει πάρει τη σχετική άδεια για την αλλαγή της μεθόδου αποτίμησης των εμπορευμάτων της τότε ο ορκωτός ελεγκτής είναι υποχρεωμένος να αναγράψει στο πιστοποιητικό του τις επιπτώσεις που επιφέρει αυτή η αλλαγή.

3. Άλλος ένας τρόπος είναι η αποτίμηση όλων αποθεμάτων της στην τελευταία τιμή αγοράς αυτών. Έτσι, οι επιχειρήσεις, κυρίως οι μικρές, επιτυγχάνουν να αυξήσουν τον ισολογισμό τους και τα αποτελέσματα χρήσεως, αφού εμφανίζουν τελικό απόθεμα εμπορευμάτων μεγαλύτερο από το πραγματικό. Με αυτόν τον τρόπο επηρεάζεται θετικά ο δείκτης γενικής ρευστότητας της εταιρίας, όπως και ο δείκτης αποδοτικότητας αυτής (ROI), μιας και η ποσοστιαία αύξηση του αριθμητή (καθαρά κέρδη) είναι μεγαλύτερη από την ποσοστιαία αύξηση του παρανομαστή αυτού του δείκτη (συνολικό λειτουργικό ενεργητικό).

4. Υπάρχει και η περίπτωση της εικονικής ποσοτικής αύξησης της απογραφής μιας επιχείρησης ή καλύτερα του τελικού αποθέματος της, με σκοπό την καλύτερευση των καταστάσεων που

παρουσιάζει.

5. Αν εμφανίζονται εικονικές πωλήσεις σε συγγενικές επιχειρήσεις ή ακόμα σε ανύπαρκτες οικονομικές καταστάσεις, τότε οδηγούμαστε σε βελτίωση των οικονομικών καταστάσεων.

6. Επίσης, το ίδιο αποτέλεσμα θα έχουμε και με εικονική αγοραπωλησία του τελικού αποθέματος μεταξύ δύο ομοειδών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, έστω οι επιχειρήσεις A και B, όπου η A έχει αγοράσει για €100 το εμπόρευμα Π και το πουλάει στην τιμή των €150 στην B, και η B έχει αγοράσει για €110 το ίδιο εμπόρευμα Π και το πουλάει για €150 στην A (δηλαδή, έχουμε δύο εικονικές αγοραπωλησίες). Η A, με τον τρόπο αυτό εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €50 (150-100) και τελικό απόθεμα €150 αντί για €100, αυξημένο κατά €50. Οπότε κατά €50 εμφανίζεται αυξημένος και ο ισολογισμός, αλλά και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης. Ομοίως η B, εμφανίζει μικτό αποτέλεσμα ίσο με €40 (150-110) και τελικό απόθεμα €150 αντί για €110, αυξημένο κατά €40. Οπότε κατά €40 εμφανίζεται αυξημένος και ο ισολογισμός, αλλά και η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης.

7. Με την παρουσίαση πραγματοποιημένων προκαταβολών πωλήσεων, ως πωλήσεις της χρήσης και έτσι να ωραιοποιηθούν οι οικονομικές καταστάσεις.

8. Μπορούν επίσης, να καταφύγουν και στην υπερτιμολόγηση των πραγματοποιηθέντων πωλήσεών τους, παρά το γεγονός ότι αυτό θα σημαίνει την καταβολή μεγαλύτερου φόρου εισοδήματος. Και αυτό γιατί η πληρωμή ενός ποσού μπορεί να υπολείπεται σε σημασία και σπουδαιότητα ενός άλλου σκοπού της επιχείρησης, που για την επίτευξη του η εταιρία δέχεται να υποστεί αυτό το χρηματικό τίμημα.

9. Άλλος τόπος είναι η μη εμφάνιση εκ μέρους των επιχειρήσεων ζημιών από ανασφάλιστα εμπορεύματα που έχουν καταστραφεί για διάφορους λόγους, όπως π.χ. η μη καλή συντήρησή τους, η παρέλευση αρκετού χρόνου κλπ.

Πελάτες – Απαιτήσεις – Γραμμάτια Εισπρακτέα

1. Οι οικονομικές καταστάσεις μπορούν να εμφανιστούν ωραιοποιημένες μέσω της μη διενέργειας

των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις ή ακόμα και τη διενέργεια μειωμένου συντελεστή προβλέψεων για τις απαιτήσεις αυτές. Σύμφωνα με τον Ν.2238/1994 20 οι επιχειρήσεις μπορούν, εάν θέλουν, να διενεργήσουν προβλέψεις 50% για επισφαλείς απαιτήσεις. Δεν μπορούν όμως να προχωρήσουν σε σωρευτική απόσβεση των πελατών τους που αδυνατούν να εξοφλήσουν τα χρέη τους, εάν προηγουμένους δεν έχουν πραγματοποιήσει προβλέψεις για το σκοπό αυτό.

2. Παρόμοια, μπορεί να μη γίνεται μεταφορά των πελατών μιας επιχείρησης στους επισφαλείς πελάτες, όταν πια έχει διενεργηθεί πρόβλεψη κατά τις προηγούμενες χρήσεις. Έτσι, βελτιώνεται ο ισολογισμός και πιο συγκεκριμένα η ποιότητα του κυκλοφορούντος ενεργητικού. Επίσης, βελτιώνεται ο δείκτης γενικής και ειδικής ρευστότητας της εταιρίας, όχι όμως και ο δείκτης αποδοτικότητας αυτής (ROI), καθώς τα μεγέθη από τα οποία εξαρτάται δεν επηρεάζονται.

3. Επίσης, να μην αποτιμούν τις απαιτήσεις σε ξένο νόμισμα που δημιουργούν ζημιά για την επιχείρηση. Με αυτόν τον τρόπο, οι ζημιές δεν εμφανίζονται.

4. Ακόμη ένας χειρισμός είναι ο διαχωρισμός των τόκων σε δεδουλευμένους και μη. Οι επιχειρήσεις προχωρώντας στον παραπάνω διαχωρισμό, θεωρούν ένα μέρος μόνο των τόκων αυτών να βαραίνει την εκάστοτε χρήση και συνεπώς αυξάνουν τα κέρδη τους κατά το υπόλοιπο ποσό που μεταφέρεται στην επόμενη χρήση. Η πράξη αυτή καταστρατηγεί τη βασική αρχή της συνέπειας στην εφαρμογή των λογιστικών μεθόδων ή αλλιώς την αρχή της πάγιας χρησιμοποίησης των ιδίων λογιστικών μεθόδων, σύμφωνα με την οποία: «οι μέθοδοι, κανόνες και αρχές που εφαρμόζονται από χρήση σε χρήση από μια επιχείρηση θα πρέπει να είναι οι ίδιες, γιατί αν δεν συμβαίνει αυτό, τότε οι πληροφορίες που περιέχονται σε χρονολογικές σειρές δε θα είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν από τους χρήστες, δεδομένου ότι τα μεγέθη δε θα είναι συγκρίσιμα».

Χρεόγραφα (τίτλοι για βραχυπρόθεσμη τοποθέτηση)

Η χειραγώγηση σε αυτή την περίπτωση αφορά την αποτίμηση των χρεογράφων, που δεν είναι εισηγμένα στο χρηματιστήριο, στην ιστορική τιμή κτήσεως τους αντί στην μικρότερη εσωτερική ή λογιστική τους αξία, όπως δηλαδή πρεσβεύει ο κωδικοποιημένος Ν.2190/1920 για τις Α.Ε.. Θα

πρέπει να σημειωθεί ότι κατά των Κ.Β.Σ. η αποτίμηση των μη εισηγμένων μετοχών γίνεται στην ιστορική τιμή κτήσεως τους. Οπότε, η αποτίμηση τέτοιων μετοχών στην τιμή κτήσεως δεν συνιστά χειραγώγηση. Όμως, κατά τον Ν.2190/1920 μια τέτοια αποτίμηση είναι χειραγώγηση και τις επιπτώσεις από αυτή οι ορκωτοί ελεγκτές τις καταγράφουν στα πιστοποιητικά τους.

5.3.6 Λογιστική Hollywood (Hollywood Accounting)

Η λογιστική του Hollywood είναι μία πρακτική κατανομής των χρημάτων που αποτελούν κέρδη ενός μεγάλου project (πιθανότατα έσοδα ταινιών) σε εταιρικές οντότητες που είναι νομικά διαφοροποιημένες από το project και τελικά βρίσκονται υπό την ιδιοκτησία των ίδιων ανθρώπων. Η πρακτική αυτή μειώνει σημαντικά το κέρδος του έργου και μερικές φορές το εξαλείφει εντελώς. Τα αποτελέσματα της τεχνικής αυτής είναι να μειώνει τα ποσά που η (κινηματογραφική) εταιρία πρέπει να καταβάλλει για δικαιώματα και άλλες συμφωνίες όσον αφορά τις συμμετοχές στα κέρδη. Η λογιστική του Hollywood μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Μία περίπτωση είναι να δημιουργηθεί μια θυγατρική εταιρία για να εκτελέσει μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και η μητρική εταιρία να αποσπάσει χρήματα από την θυγατρική, όχι μέσω των κερδών, αλλά υπό μορφή χρεώσεων για συγκεκριμένες υπηρεσίες. Αυτού του είδους εταιρικά συστήματα και ειδικά καθεστώτα, μπορούν να κυμαίνονται από το απλό και αυτονόητο μέχρι κάτι εξαιρετικά πολύπλοκο. Τρεις είναι οι βασικοί παράγοντες στη λογιστική του Hollywood που μπορούν να μειώσουν τα καταχωρηθέντα κέρδη μιας ταινίας και όλοι έχουν να κάνουν με τον υπολογισμό των έμμεσων κοστών:

- Έμμεσα κόστη παραγωγής: Τα studios κατά μέσο όρο υπολογίζουν τα έμμεσα κόστη παραγωγής σε ποσοστό 15% των συνολικών κοστών παραγωγής.
- Έμμεσα κόστη διανομής: Οι διανομείς ταινιών κατακρατούν συνήθως το 30% από αυτά που εισπράττουν από τους κινηματογράφους.
- Έμμεσα κόστη διαφήμισης (Marketing): Για να προσδιοριστεί το ποσό αυτό, τα studios το

καθορίζουν συνήθως στο 10% επί των συνολικών διαφημιστικών δαπανών.

Όλοι οι παραπάνω τρόποι υπολογισμού των έμμεσων κοστών είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενοι, ακόμα και μέσα στον κλάδο της λογιστικής. Τα πραγματικά γενικά έξοδα διαφέρουν πολύ από τις παραπάνω εκτιμήσεις και τα ποσοστά που έχουν καθοριστεί. Εν ολίγοις, η μέθοδος αυτή δεν επιχειρεί να εντοπίσει επαρκώς τα έμμεσα κόστη και απέχει από αυτή των λογιστικών προτύπων.

Εξαιτίας της λογιστικής του Hollywood, έχει υπολογιστεί πως μόνο το 5% των ταινιών έχει επίσημα εμφανίσει καθαρά κέρδη. Ενώ, στις ταινίες που παρουσίασαν ζημίες συμπεριλαμβάνονται ταινίες blockbuster, όπως Rain Man, Forrest Gump, Who Framed Roger Rabbit και Batman, ταινίες που εκτινάχθηκαν στα box office και στις πωλήσεις των DVD. Εξαιτίας της πρακτικής αυτής τα καθαρά αποτελέσματα αναφέρονται ως “αποτελέσματα μαϊμού” και γι’ αυτό καταξιωμένοι ηθοποιοί στον χώρο επιμένουν σε ποσοστά επί των μικτών αποτελεσμάτων. Το ρητό που ακούγεται στο Hollywood είναι «ένα ποσοστό επί των καθαρών κερδών ισούται με ποσοστό επί του τίποτα».

Κεφάλαιο 6

Έλεγχος

6.1 Η Αναγκαιότητα Ελέγχου του ισολογισμού μιας οικονομικής δραστηριότητας

Σύμφωνα με τον Νεγκάκη (2013), “Η ελεγκτική αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους της λογιστικής επιστήμης”. Αντικείμενο της συνιστά ο έλεγχος των διαδικασιών και των μεθόδων που εφαρμόστηκαν από τη επιχείρηση κατά τη διάρκεια του διαχειριστικού έτους και οι διαδικασίες διαφέρουν ανά είδος επιχειρήσεων, δηλαδή ως προς το αντικείμενο και το σκοπό κάθε οικονομικής οντότητας. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια έχουν υποστηριχθεί οι βάσεις για τη θεμελίωση της Ελεγκτικής και των ελέγχων. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

Η ανθρώπινη φύση

Η αναγκαιότητα ελέγχου μιας οικονομικής μονάδας, συνδέεται με τις αδυναμίες, τα λάθη και τις ατέλειες της ανθρώπινης φύσης. Τα λάθη και οι καταδολιεύσεις είναι έμφυτα στον άνθρωπο. Ο άνθρωπος, σύμφωνα με το γνωστό Ορκωτό Λογιστή, γεννιέται μαζί με τις ατέλειές του και τις αδυναμίες του, με τις οποίες ζει τη ζωή του και αποθνήσκει με αυτές. Βεβαίως, η εξέλιξη της επιστήμης και του πολιτισμού και γενικά οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες διαβίωσης, επηρεάζουν μέχρι κάποιο βαθμό, θετικά ή αρνητικά, τις ατέλειες και αδυναμίες αυτές, ποτέ όμως δεν τις εξαφανίζουν γιατί είναι μέσα στη φύση του ανθρώπου. Ο άνθρωπος είναι πλασμένος μαζί με αυτές και συνεπώς η πλήρης θεραπεία ή η εξαφάνιση τους είναι αδύνατη. Τα λάθη οφείλονται στις ατέλειες της ανθρώπινης ικανότητας. Όπως μας λέγει και το γνωστότατο γνωμικό «ουδείς αλάνθαστος».

Η ανειλικρίνεια, οι καταδολιεύσεις και οι απάτες οφείλονται στις ατέλειες της ανθρώπινης ηθικής. Και εδώ ένα άλλο γνωστότατο γνωμικό μας λέγει ότι «ουδείς αναμάρτητος». Αφού «ουδείς αλάνθαστος» και «ουδείς αναμάρτητος» και συνεπώς το ολοκληρωτικό ξερίζωμα των λαθών, της ανειλικρίνειας των καταδολιεύσεων και των απατών από την ανθρώπινη φύση είναι αδύνατο, η

μοναδική λύση που απομένει είναι η καταπολέμηση τους, που επιτυγχάνεται με την οργάνωση, σε κάθε οικονομική διαχείριση ξένης περιουσίας, ουσιαστικού και ανεξάρτητου εξωτερικού ελέγχου, ο οποίος πρέπει να συμπληρώνεται και με οργάνωση πλήρους συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Ο έλεγχος, συνεπώς, είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα οποιασδήποτε οικονομικής διαχείρισεως ξένης περιουσίας, είναι ένα είδος ασφαλίσεως κατά των λαθών, της ανειλικρίνειας, της κλοπής και της απάτης, η δε αμοιβή του ελεγκτή, αντιστοιχεί στο ασφάλιστρο.

Ο έγκαιρος εντοπισμός και η διόρθωση των λογιστικών σφαλμάτων

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές αυτής της προσέγγισης, τη βάση θεμελίωσης της Ελεγκτικής αποτελεί ο έγκαιρος εντοπισμός και η διόρθωση των λογιστικών σφαλμάτων, τα οποία ανεξάρτητα του ηθελημένου ή αθέλητου χαρακτήρα τους, παραποιούν τις οικονομικές καταστάσεις με συνέπεια να μπορούν να παρουσιάσουν μια αλλοιωμένη και ανακριβή εικόνα της επιχείρησης. Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι η παραπληροφόρηση και πιθανόν εξαπάτηση των ενδιαφερόμενων, για την πορεία της επιχείρησης, προσώπων. Κατά τον J. Baude (1996) «το σφάλμα στη λογιστική είναι σφάλμα "επαγγελματικό", οφειλόμενο σε αμέλεια ή άγνοια των λογιστικών κανόνων». Οι έξι κατηγορίες, στις οποίες κατατάσσει τα σφάλματα ο ίδιος συγγραφέας, είναι:

1. Σφάλματα λογιστικής ερμηνείας
2. Σφάλματα παραλείψεων
3. Σφάλματα αποδόσεων
4. Σφάλματα αρχών
5. Σφάλματα αριθμητικά και
6. Σφάλματα από την εκτέλεση της λογιστικής εργασίας.

Σχέση Ιδιοκτήτη και Διαχειριστή

Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, η λογιστική και η Ελεγκτική παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη σχέση ιδιοκτήτη και διαχειριστή (principal – agent relationship). Η σχέση αυτή, όπως είναι φυσικό, δημιουργεί μια σύγκρουση συμφερόντων λόγω κυρίως της "ασυμμετρίας των πληροφοριών" που

υπάρχει μεταξύ του διαχειριστή μιας οικονομικής οντότητας και του ιδιοκτήτη – μετόχου ο οποίος βρίσκεται εκτός της διοικούμενης από το διαχειριστή οικονομικής οντότητας. Ασυμμετρία πληροφοριών σημαίνει ότι οι διοικούντες μιας επιχείρησης έχουν γενικά περισσότερη και ακριβέστερη πληροφόρηση για την πραγματική οικονομική θέση και τα οικονομικά αποτελέσματα της επιχείρησης που διοικούν, σε σχέση με την πληροφόρηση που διαθέτουν οι εκτός της επιχείρησης ιδιοκτήτες – μέτοχοι. Εάν ο στόχος και των δύο μερών είναι η μεγιστοποίηση του προσωπικού τους συμφέροντος τότε είναι πιθανόν οι επικεφαλές των οικονομικών μονάδων να μην ενεργούν προς την κατεύθυνση της καλύτερης δυνατής διασφάλισης των συμφερόντων των μετόχων. Ενδεικτικά παραδείγματα τέτοιας συμπεριφοράς αποτελούν η παραποίηση εκ μέρους της διοίκησης μιας επιχείρησης των δημοσιευθέντων αποτελεσμάτων χρήσης της, προκειμένου να εισπράξουν αυξημένες αμοιβές επιτυχίας (bonus), η λήψη από τα μέλη της διοίκησης προσωπικών δανείων από την επιχείρηση την οποία διοικούν και ο καθορισμός υπέρογκων αμοιβών.

Από τα προηγούμενα συνάγεται ότι ένας από τους πρωταρχικούς σκοπούς της Ελεγκτικής φαίνεται να είναι η διασφάλιση της τάξης και της ευταξίας της επιχειρηματικής ζωής, της διαφάνειας και της προστασίας των δικαιωμάτων των μετόχων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οι Ελεγκτές με την εγκυρότητα που διακρίνει το έργο τους συμβάλλουν στη δημιουργία "πίστης" για τις κεφαλαιακές οικονομικές μονάδες (κυρίαρχη μορφή των οποίων είναι οι Ανώνυμες Εταιρίες), στην προστασία της μειοψηφίας των μετόχων, των συναλλασσομένων, των πιστωτικών οργανισμών και του κοινωνικού συνόλου από την καταχρηστική λειτουργία οικονομικών μονάδων. Οι Ελεγκτές τέλος αποβλέπουν, στον εντοπισμό αδυναμιών στην οργάνωση και λειτουργία, στην αποκάλυψη λαθών ή παραβάσεων των οικονομικών μονάδων και στην υποβολή προτάσεων βελτιώσεων και ορθολογικότερης λειτουργίας τους.

Η Ανάγκη για Αξιοπίστετες Πληροφορίες

Οι οικονομικές αποφάσεις που λαμβάνονται σε κάθε οργανωμένη κοινωνία, βασίζονται σε πληροφορίες που υπάρχουν κατά τον χρόνο που λαμβάνεται η κάθε απόφαση. Για τη λήψη

ορθολογικών αποφάσεων είναι απαραίτητο οι πληροφορίες που χρησιμοποιούνται να είναι αξιόπιστες, ακριβείς, δίκαια απεικονισμένες και ελεύθερες προκαταλήψεων και σκοπιμοτήτων.

Ανακριβείς πληροφορίες σε μία κοινωνία μπορεί να προκαλέσουν την αναποτελεσματική και μη αποδοτική κατανομή και χρησιμοποίηση των παραγωγικών πόρων, η οποία τελικά μπορεί να αποβεί σε βάρος της κοινωνίας και όλων εκείνων που λαμβάνουν σχετικές αποφάσεις.

Μια λύση για τη διασφάλιση αξιόπιστων πληροφοριών θα ήταν ο κάθε ενδιαφερόμενος χρήστης των πληροφοριών να κάνει το δικό του έλεγχο αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας των πληροφοριών. Η δοκιμότερη όμως ίσως λύση, για την εξεύρεση και χρήση αξιόπιστων πληροφοριών, είναι η καθιέρωση κάποιας μορφής εξέλεξης, επισκόπησης, αξιολόγησης, ελέγχου και πιστοποίησης των πληροφοριών από ένα ειδικά καταρτισμένο πρόσωπο που θα πρέπει να έχει ανεξαρτησία στην έκφραση της γνώμης και επαγγελματική αρτιότητα. Οι κατ' αυτόν τον τρόπο ελεγχθείσες πληροφορίες θα χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων ως πλήρεις, αξιόπιστες και ελεύθερες σκοπιμοτήτων. Αξιόπιστες λογιστικές πληροφορίες ζητούν οι μέτοχοι μιας επιχείρησης, οι πιστωτές, οι μελλοντικοί επενδυτές της, οι ασφαλιστικοί οργανισμοί, το Δημόσιο, οι Αρχές Ρυθμιστικού παρεμβατισμού των αγορών κ.α. Οι ζητούμενες λογιστικές πληροφορίες, χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των επενδυμένων κεφαλαίων, της ρευστότητας, της αποτελεσματικότητας και των μελλοντικών προοπτικών των οικονομικών μονάδων, για την εκτίμηση της δανειοληπτικής ικανότητας, για την έγκριση τιμολογιακών πολιτικών μεγάλων οργανισμών κοινής ωφελείας και για τη χάραξη αναπτυξιακών πολιτικών.

6.1.1 Εσωτερικός Έλεγχος

Η διοίκηση των επιχειρήσεων σήμερα, με την τεράστια επέκταση και το γιγαντιαίο μέγεθος, γίνεται ολοένα και δυσκολότερη. Κάθε μεγάλη επιχείρηση αποτελείται από πολλές διευθύνσεις και τμήματα ώστε η επίβλεψη χιλιάδων εργαζομένων στους διάφορους τομείς να μην είναι εύκολο αν δεν έχουν επινοηθεί και εφαρμοσθεί μοντέρνες μέθοδοι διοίκησης και αν δεν χρησιμοποιηθεί

σύγχρονη ηλεκτρονική τεχνολογία. Έτσι, με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατή η συγκέντρωση των διαφόρων πληροφοριών, οικονομικών, τεχνικών και άλλων σε αξίες και ποσότητες, ώστε οι διευθυντές, μη έχοντας τη δυνατότητα να βασιστούν στην προσωπική τους επίβλεψη και παρατήρηση για την αξιολόγηση των λειτουργικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης, χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αυτές για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων. Η αξιοπιστία όμως των οικονομικών και τεχνικών πληροφοριών και στοιχείων εξαρτάται από τις ακολουθούμενες διαδικασίες και τον συνεχή έλεγχο και αξιολόγηση αυτών. Έτσι απαιτείται συνεχής Εσωτερικός Έλεγχος για να διαπιστωθεί αν οι στόχοι και οι στρατηγικές της επιχείρησης ακολουθούνται σωστά από τα διάφορα επίπεδα του Management και των εργαζομένων, αν επιτυγχάνονται οι αναμενόμενες αποδόσεις, αν υπολογίζονται σωστά οι αποκλίσεις και αν αυτές ανακοινώνονται στους αρμόδιους υπεύθυνους και αν τελικά λαμβάνονται οι διορθωτικές ενέργειες.

Το Management της επιχείρησης έχει επίσης την ευθύνη για την τήρηση των λογιστικών βιβλίων και στοιχείων και την κατάρτιση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων, που πρέπει να παρουσιάζουν την αληθινή εικόνα της επιχείρησης, με το να είναι ακριβής, επαρκής και αξιόπιστη. Ο Εσωτερικός Έλεγχος παρέχει τη βεβαιότητα ότι και η ευθύνη αυτή συμπληρώνεται.

Γενικότερα, η πλατιά και καθολική έννοια του Εσωτερικού Ελέγχου αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα αν εξεταστεί σε σχέση με τη πολυπλοκότητα των σημερινών μεγάλων βιομηχανικών και εμπορικών επιχειρήσεων, γιατί ο Εσωτερικός Έλεγχος έχει ακόμη σημαντική σπουδαιότητα και έχει εξελιχθεί σε μια τεχνική μεγάλης σημασίας που επιτρέπει στη διοίκηση των πολυσύνθετων αυτών οργανισμών να λειτουργούν αποδοτικά επιτυγχάνοντας υψηλή παραγωγικότητα.

Ο Εσωτερικός Έλεγχος έχει ακόμη σημαντική σπουδαιότητα και για τον εξωτερικό ανεξάρτητο Ορκωτό Λογιστή. Το σύστημα και η ποιότητα του Εσωτερικού Ελέγχου που χρησιμοποιείται από την επιχείρηση θα καθορίσει το πρότυπο και τη διαδικασία του Εξωτερικού Ελέγχου. Οι ανεξάρτητοι Ορκωτοί Λογιστές εξετάζουν και αξιολογούν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου ώστε να πεισθούν για την αξιοπιστία των λογιστικών δεδομένων και να καθορίσουν το πρόγραμμα και το

χρονοδιάγραμμα της ελεγκτικής διαδικασίας, που είναι απαραίτητα για την έκφραση γνώμης πάνω στην ειλικρίνεια και αξιοπιστία των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

Ο Σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου

Αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit) είναι η παροχή εξειδικευμένου και υψηλού επιπέδου υπηρεσιών προς τη διοίκηση, μέσω αξιολόγησης του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου, να βοηθά τα μέλη του οργανισμού, γενικότερα, στην αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους, μέσω επιστημονικών αναλύσεων, αξιολογήσεων και παροχής σχετικών συμβουλών με το ελάχιστο κόστος.

Ειδικότερα, στα πλαίσια του σκοπού αυτού, ο Εσωτερικός Έλεγχος, εξετάζει και αξιολογεί:

1. Την ύπαρξη συστήματος οργάνωσης και επάρκειας αυτού σε όλα τα ιεραρχικά επίπεδα. Καθώς επίσης, την ύπαρξη διαδικασιών και εξουσιοδοτήσεων που ρυθμίζουν τις σχέσεις συναλλαγών – συνεργασίας με τρίτους.
2. Την περιοδική επιβεβαίωση και κατά αντικειμενικό τρόπο πιστοποίηση λειτουργίας της επιχείρησης και τη σύγκριση των αρχικών στόχων με το αποτέλεσμα.
3. Τη μέτρηση απόδοσης του Management σε όλα τα επίπεδα, εξαιρούμενης αυτής της διοίκησης, που αποβλέπει στη σωστή διαχείριση των παραγωγικών μέσων και πόρων.
4. Τη συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση του επιχειρηματικού κινδύνου, καθώς και την αποτελεσματική διαχείρισή του.
5. Την τήρηση της πολιτικής προσωπικού, πολιτικής προαγωγών, αξιολογήσεων και αξιοποιήσεων των στελεχών. Την τήρηση των κανόνων επαγγελματικής συμπεριφοράς, νομοθεσίας και διαδικασιών, καθώς και την απονομή ευθυνών και επιβραβεύσεων.

Τις επικερδείς και μη δραστηριότητες, μέσω αναλύσεων και εντοπισμό των σημείων εκείνων που επιδέχονται βελτίωση επιφέροντας άμεσα θετικά αποτελέσματα.

6. Τα αποτελέσματα του φορέα σε σχέση με τα πρότυπα που θέτει κάθε φορά η διοίκηση και ταυτόχρονα την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των προτύπων αυτών, καθώς και της πολιτικής

που τα υπαγορεύει.

7. Την αξιολόγηση απόδοσης των επενδύσεων σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό αυτών.

8. Τον τρόπο και την αποτελεσματικότητα της ασκούμενης εποπτείας από τα στελέχη όλων των βαθμίδων και γενικότερα τη συμπεριφορά των εργαζομένων.

9. Το βαθμό συμμόρφωσης των εργαζομένων στις αποφάσεις της διοίκησης, τους κανόνες λειτουργίας και τις παρεχόμενες εξουσιοδοτήσεις με τρίτους.

10. Το συνολικό και επιμέρους των τμημάτων κόστος και τη σύγκριση αυτού με το προϋπολογισθέν, ως επίσης και με τη σχέση κόστους-οφέλους.

11. Την αποφυγή, μέσω της παρουσίας του Εσωτερικού Ελέγχου, ατασθαλιών, καταχρήσεων, κλοπών, φθορών, απόκρυψη στοιχείων, προσπορισμό οικονομικών οφελών, καθώς και την αδιαφορία των ιθυνόντων.

12. Το κατά πόσο οι υπηρεσίες – τμήματα έχουν σαφή αντίληψη της αποστολής και των αρμοδιοτήτων που τους έχουν εκχωρηθεί. Αν είναι κατάλληλα στελεχωμένες και αν αξιοποιείται κατά άριστο τρόπο το ανθρώπινο δυναμικό.

13. Την ακρίβεια, την εξασφάλιση της πληρότητας και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και βιβλίων.

14. Τη διαδικασία τήρησης των προδιαγραφών του ποιοτικού ελέγχου δηλαδή το κατά πόσο η παραγωγική δραστηριότητα και οι υπηρεσίες ανταποκρίνονται προς τα καθορισμένα standards που έχουν θεσπισθεί.

15. Τα μέσα προστασίας για την επαρκή φύλαξη των περιουσιακών στοιχείων από κλοπές, απώλειες και φθορές.

16. Το βαθμό συνεργασίας του φορέα με τρίτους και γενικά το ανταγωνιστικό περιβάλλον στο οποίο δρα και αναπτύσσεται ο φορέας.

17. Την αξιοποίηση των μέσων παραγωγής και την αποδοτικότητα αυτών, τη συντήρηση του μηχανολογικού εξοπλισμού, τα προγράμματα παραγωγής, το ύψος και τη διαχείριση των

αποθεμάτων, καθώς τη διάθεση των προϊόντων.

18. Την ύπαρξη κλίματος αποδοχής και διάθεση συνεργασίας των ελεγχόμενων με τον Εσωτερικό Έλεγχο.

19. Την τήρηση πολιτικής πωλήσεων και εισπράξεων. Τη διαχείριση των διαθεσίμων, τις αποδόσεις αυτών, τους όρους δανεισμού και πληρωμής των υποχρεώσεων αυτών, καθώς επίσης την αξιολόγηση των οικονομικών αποτελεσμάτων.

20. Το περιβάλλον που δρα η επιχείρηση καθώς και τη δυναμική του περιβάλλοντος και τα μέτρα που καλείται να πάρει, προκειμένου να σταθεί και να επιβληθεί απέναντι στον ανταγωνισμό.

21. Τον τρόπο επικοινωνίας και συνεργασίας των εργαζομένων τόσο σε επίπεδο τμήματος, όσο και μεταξύ των τμημάτων. Τις αδυναμίες και τα προβλήματα του προσωπικού (απώλεια ηθικού, συνεχείς αποχωρήσεις, δυσφορία για παραγωγή έργου κ.λ.π.), τα οποία οδηγούν σε δυσάρεστα αποτελέσματα και για τα δύο μέρη.

22. Την εικόνα που έχει η επιχείρηση στην αγορά – ανταγωνισμό, καθώς και την εικόνα που έχει το καταναλωτικό κοινό προς την επιχείρηση και τα προϊόντα της. Επίσης, την εικόνα του φορέα που παρουσιάζουν οι εργαζόμενοι προς τα έξω.

Τέλος, αντικειμενικός σκοπός του Εσωτερικού Ελέγχου είναι να εξετάζει, και να αξιολογεί τις δραστηριότητες, να διαμορφώνει γνώμη για την ποιότητα της εργασιακής απόδοσης και να εισηγείται σχετικώς προς τη διοίκηση τη βελτίωση των αδυναμιών.

Τα Είδη του Εσωτερικού Ελέγχου

Οι Εσωτερικοί Έλεγχοι διακρίνονται σε οικονομικούς, διοικητικούς, λειτουργικούς και ελέγχους παραγωγής, υπό την ευρεία έννοια και με την προϋπόθεση ότι όλες οι λειτουργίες εντάσσονται ανάλογα κάτω από την ομπρέλα των τεσσάρων αυτών διακρίσεων και καμία δεν μπορεί να αποτελέσει εξαίρεση ελεγκτικής διερεύνησης.

Έλεγχος Παραγωγής

Οι έλεγχοι παραγωγής (Production Audits) στοχεύουν στο κατά πόσο τηρούνται οι διαδικασίες σε

όλο το εύρος της παραγωγικής διαδικασίας, το κατά πόσο οι παραγόμενες ποσότητες είναι σύμφωνα με το εγκεκριμένο από τη διοίκηση πρόγραμμα, σε ετήσια βάση και ανά περιόδους, το κατά πόσο γίνεται σωστή διαχείριση και χρήση του μηχανολογικού εξοπλισμού, αν τα τμήματα είναι σωστά και κατάλληλα στελεχωμένα, αν τα στελέχη είναι κατάλληλα εκπαιδευμένα, αν γίνεται σωστά ο εφοδιασμός της παραγωγής από υλικά, αν αυτά διαχειρίζονται σωστά αποφεύγοντας τις υψηλές φύρες πέραν των φυσιολογικών ορίων, καθώς επίσης το κατά πόσο τα προϊόντα είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές του ποιοτικού ελέγχου (I.S.O.) Επίσης, αν η συσκευασία των προϊόντων είναι σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αν τηρούνται οι διαδικασίες παράδοσης – παραλαβής των ετοιμών προϊόντων από την παραγωγή στην αποθήκη και γενικότερα αν τηρούνται οι διαδικασίες που αφορούν την παραγωγική διαδικασία και τα μέσα που λαμβάνουν χώρα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις.

Οικονομικοί Έλεγχοι

Οι οικονομικοί έλεγχοι (Financial Audits), στοχεύουν στην επαλήθευση της ακρίβειας, της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων, στην εξασφάλιση της σωστής απεικόνισης των συναλλαγών, την εξακρίβωση της νομιμότητας, της αποδοτικότητας των οικονομικών πόρων, της σωστής διαχείρισης αυτών, μέσω διαδικασιών για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.

Διοικητικοί Έλεγχοι

Οι διοικητικοί έλεγχοι (Management Audits) κινούνται σε ένα ευρύτερο πεδίο δράσης, σε αντίθεση από τους οικονομικούς και λειτουργικούς ελέγχους, έχουν ευρύτερους αντικειμενικούς στόχους, οι οποίοι συνίστανται στο να εξετάζουν και να αξιολογούν, βάσει αντικειμενικών και επιστημονικών μεθόδων, τη συνολική διοικητική αποτελεσματικότητα της επιχείρησης – φορέα, καθώς και τις επιμέρους διοικητικές λειτουργίες αυτής, σύμφωνα με τις τεχνικές – μεθόδους και τους αποδεκτούς κανόνες της διοικητικής επιστήμης.

Οι διοικητικοί Εσωτερικοί Έλεγχοι εξετάζουν το βαθμό διοικητικής αποτελεσματικότητας,

οργάνωσης, συνεργασίας και επικοινωνίας όλων των διοικητικών ιεραρχικών επιπέδων του οργανισμού, καθώς επίσης τις ιδιαιτερότητες και τις αδυναμίες του τρόπου λειτουργίας των. Στοχεύουν στην αξιολόγηση του συστήματος διοικητικού Εσωτερικού Ελέγχου, στην επισήμανση αδυναμιών και αιτιών που τις προκαλούν, καθώς και στις συνέπειες των αδυναμιών αυτών.

Διερευνούν, εξετάζουν και αξιολογούν την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού και τη στρατηγική του φορέα ως προς το βαθμό υλοποίησης και την επίτευξη των τεθέντων στόχων.

Οι διοικητικοί έλεγχοι εξετάζουν το κατά πόσο διαχειρίζονται κατά τον άριστο τρόπο τα διαθέσιμα μέσα και πόρους. Εξετάζουν τους λόγους και τα αίτια αποχώρησης του εξειδικευμένου προσωπικού και τις επιπτώσεις των αποχωρήσεων αυτών.

Επίσης, εξετάζουν τη συμμόρφωση των εργαζομένων προς τις εξουσιοδοτήσεις, τα σχέδια δράσης, τις αποφάσεις της διοίκησης και γενικότερα την πολιτική διοίκησης της εταιρίας. Αποβλέπουν στη διερεύνηση του κατά πόσο το ανθρώπινο δυναμικό αξιολογείται και αξιοποιείται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, αν είναι προσηλωμένο και εγκλιματισμένο στο περιβάλλον που εργάζεται, αν είναι ενήμερο για τους στόχους της επιχείρησης και αν συμμετέχει ενεργά στην υλοποίηση αυτών. Επίσης, αν υπάρχει πολιτική κουλτούρας μέσα στο φορέα, αν οι σχέσεις των εργαζομένων με τον φορέα, είναι σε καλό επίπεδο συνεργασίας και αν επιλύονται άμεσα τα προβλήματά των και δεν αποβαίνουν σε βάρος και των δύο μερών. Γενικότερα, οι διοικητικοί έλεγχοι αξιολογούν την υπάρχουσα πολιτική διοίκησης προσωπικού, το κατά πόσο τα συστήματα διοίκησης λειτουργούν αποδοτικά, προκειμένου να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων με το ελάχιστο δυνατό κόστος και με το μεγαλύτερο όφελος. Εν κατακλείδι, οι διοικητικοί έλεγχοι καλύπτουν λειτουργίες που αφορούν άμεσα το λειτουργικό, διοικητικό σκέλος όλων των ιεραρχικών επιπέδων δίνοντας δυνατότητα στη διοίκηση να έχει γνώση της γενικότερης διοικητικής λειτουργίας της επιχείρησης.

Λειτουργικοί Έλεγχοι

Αντικειμενικός σκοπός των λειτουργικών ελέγχων (Operational Audits) είναι η διερεύνηση

λειτουργίας των διαδικασιών, η αξιολόγηση και εκτίμηση της δομής του υπάρχοντος συστήματος και η πρόταση ανάπτυξης νέων συστημάτων και βελτίωσης υπάρχοντων σε περιοχές που έχουν απαξιωθεί. Εάν λειτουργεί το οργανόγραμμα, εφαρμόζονται οι κανόνες, οι αποφάσεις του διοικητικού συμβουλίου, οι νόμοι της πολιτείας, ενώ ελέγχεται αν οι συναλλαγές γίνονται σύμφωνα με τις θεσπισμένες εξουσιοδοτήσεις και αν τα επιμέρους τμήματα λειτουργούν αρμονικά και αποδοτικά μεταξύ τους.

Οι λειτουργικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην προαγωγή και την προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας της επιχείρησης. Αναφέρονται στις επιμέρους λειτουργίες των διαδικασιών και στον τρόπο λειτουργίας του συστήματος διοίκησης. Οι έλεγχοι αυτοί στοχεύουν να διαπιστώσουν κατά πόσο οι διαδικασίες λειτουργούν αποτελεσματικά κατά την υλοποίηση των αποφάσεων. Τέλος, αποβλέπουν στη διαπίστωση κατά πόσο ένα τμήμα λειτουργεί σωστά με την υπάρχουσα οργανωτική δομή, αν επιτυγχάνονται οι στόχοι, προτείνοντας συγχρόνως διορθωτικές παρεμβάσεις όπου συναντώνται αποκλίσεις. Επίσης, αν οι λειτουργίες συμβάλουν στη βελτίωση της ενδοεπιχειρησιακής επικοινωνίας μεταξύ των ιεραρχικών επιπέδων και μεταξύ τμημάτων.

6.1.2 Εξωτερικός έλεγχος

Εξωτερικός έλεγχος είναι ο συστηματικός έλεγχος που διενεργείται από ειδικούς επαγγελματίες, με ανεπίληπτο ήθος και ακεραίο χαρακτήρα, άρτια επιστημονική κατάρτιση καθώς και ειδική πείρα, χωρίς να έχουν καμία υποβλητική σχέση ή εξάρτηση με την ελεγχόμενη επιχείρηση. Στη χώρα μας αυτοί οι ειδικοί είναι οι "Ορκωτοί Λογιστές". Ο Εξωτερικός Ελεγκτής μαζί με το Διοικητικό Συμβούλιο και τη Γενική Συνέλευση αποτελούν τα τρία θεσμικά όργανα της Ανώνυμης Εταιρίας.

Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές διορίζονται είτε υποχρεωτικά από τη νομοθεσία, είτε από τους μετόχους των Ανωνύμων Εταιριών, προκειμένου να ελέγξουν το πως η Διοίκηση διαχειρίζεται τα περιουσιακά στοιχεία που οι μέτοχοι έχουν επενδύσει σε αυτή. Διαδικαστικά, ο Εξωτερικός

Έλεγχος περιλαμβάνει τη συστηματική εξέταση και αξιολόγηση των ετήσιων χρηματοοικονομικών καταστάσεων, που εκδίδονται και δημοσιεύονται από τις επιχειρήσεις και σε δεύτερη φάση, περιλαμβάνει τη διατύπωση των αποτελεσμάτων του ελέγχου στο πιστοποιητικό ελέγχου ή όπως ονομάζεται πλέον, στην "έκθεση ελέγχου των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών". Η έκθεση αυτή δημοσιεύεται μαζί με τις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων, προκειμένου όλοι οι χρήστες αυτών να ενημερώνονται για την πραγματική και ακριβή κατάσταση των επιχειρήσεων.

Η Θεωρία και η Φιλοσοφία του Εξωτερικού Ελέγχου

Οι Εξωτερικοί Ελεγκτές ή οι Ελεγκτικές Εταιρίες βάσει της 8ης Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας διενεργούν το νόμιμο έλεγχο των ετήσιων λογαριασμών των εταιριών, και επαληθεύουν αν υπάρχει συμφωνία με τις εκθέσεις διαχείρισης.

Οι βασικές αρχές από τις οποίες αντλεί αλλά και στις οποίες ανταποκρίνεται ο Εξωτερικός Έλεγχος, σχετίζονται με τις παρακάτω αιτίες και αναγκαιότητες.

1. Σύγκρουση συμφερόντων των εμπλεκομένων στη σημερινή δομή και λειτουργία (διαχωρισμός διοίκησης – ιδιοκτητών) των οικονομικών φορέων: Αν και πάντοτε στην οικονομική δραστηριότητα του ανθρώπου υπήρχε η ανάγκη ανάθεσης της διαχείρισης οικονομικών δραστηριοτήτων σε άτομα που δεν είχαν, αναγκαστικά και την ιδιότητα του ιδιοκτήτη των διαχειριζόμενων οικονομικών πόρων, τούτη έγινε πιο επιτακτική στην μοντέρνα βιομηχανική κοινωνία, όπου ο διαχωρισμός και η απομάκρυνση των ιδιοκτητών κατέστη αναπόφευκτος λόγω του μεγέθους των μονάδων, καθώς και της γεωγραφικής τους διασποράς. Στα πλαίσια του φαινομένου αυτού, η θεωρία περί ανάθεσης της διαχείρισης εξηγεί την υποχρέωση και τη θέληση της διοίκησης της επιχείρησης να παρέχει στην ιδιοκτησία στοιχεία για την (οικονομική) κατάσταση της περιουσίας που αυτή της έχει εμπιστευτεί, καθώς και για τα αποτελέσματα εκμετάλλευσης τούτης.

2. Διασφάλιση και βελτίωση της ποιότητας (ορθότητας, ακρίβειας) των χρηματοοικονομικών στοιχείων: Η αντικειμενική κρίση στην επαλήθευση των μεγεθών των λογιστικών καταστάσεων, αποτελεί συστατικό στοιχείο της σχέσης μεταξύ managers και ιδιοκτητών. Το έργο αυτό καλείται

να επιτελέσει ο Εξωτερικός, ανεξάρτητος Έλεγχος, όχι μόνο για τους άμεσα ενδιαφερόμενους, τωρινούς ιδιοκτήτες αλλά και για τους μελλοντικούς, καθώς και για όλες τις ομάδες που χρησιμοποιούν τις οικονομικές πληροφορίες των λογιστικών καταστάσεων και έχουν έμμεσο συμφέρον στην ορθολογική κατανομή των περιορισμένων πόρων της ομάδας/κοινωνίας, της οποίας τυγχάνουν να είναι μέλη.

3. Συγκέντρωση τεκμηρίων επαληθεύσεων και διαπιστώσεων: Τα τεκμήρια στα οποία ο Ελεγκτής θα στηρίξει τη γνώμη του περί των αποτελεσμάτων αναφορικά με το στόχο του διενεργούμενου ελέγχου, περιλαμβάνουν κάθε επίδραση που επηρέασε τη διαμόρφωση της κρίσεως του περί της ορθότητας ή μη των ελεγχόμενων λογιστικών καταστάσεων. Ο Ελεγκτής δεν αναζητά, απαραίτητως, συμπαγείς και απόλυτες αποδείξεις, αλλά αυτό που απαιτείται από ένα λογικό και εκπαιδευμένο άτομο για να επιβεβαιώσει την ορθότητα και ακρίβεια των λογιστικών καταστάσεων που η διοίκηση της μονάδας έχει συντάξει. Η ύπαρξη τέτοιων τεκμηρίων και η χρήση τους θα πρέπει, σε κάθε περίπτωση, να εμφανίζεται στα φύλλα εργασίας του ελεγκτή, ενώ ο προσδιορισμός και η αναζήτηση τους εξαρτάται από την ανάπτυξη και είναι βασικό χαρακτηριστικό του αντικειμένου της Ελεγκτικής.

4. Άσκηση εύλογης επαγγελματικής (ελεγκτικής) ικανότητας και υπευθυνότητας: Τούτη αναφέρεται στον βαθμό που έπρεπε να εφαρμόσει ο Ελεγκτής τις απαραίτητες σχετικές διαδικασίες στην διεξαγωγή του συγκεκριμένου ελέγχου και υπό τις κρατούσες στην περίπτωση συνθήκες. Αν και δεν μπορούν να τεθούν σαφή όρια ως προς τούτο, σημαντικό κριτήριο της ασκηθείσας υπευθυνότητας αποτελεί η επάρκεια των συλλεγόντων τεκμηρίων για τη διαμόρφωση γνώμης από τον συγκεκριμένο Ελεγκτή.

5. Ορθότητα παρουσίασης: Αντίθετα από ότι ίσως πιστεύεται από τους μη ενήμερους, ο Ελεγκτής δεν αναφέρεται στην ακρίβεια των οικονομικών μεγεθών που εμφανίζονται στις λογιστικές καταστάσεις, αλλά στην ορθότητα της παρουσίασης τούτων σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές. Δεδομένων, άλλωστε, των αδυναμιών στην μέτρηση αλλά και τη συμφωνία στην

ορολογία των προς μέτρηση μεγεθών και εννοιών που απαντώνται στις λογιστικές καταστάσεις και της καταφυγής, τελικά, στις γενικώς παραδεκτές αρχές, καθώς και του ανθρώπινου παράγοντα που υπεισέρχεται στις μετρήσεις αυτών των μεγεθών, ο ελεγκτής δεν έχει άλλη επιλογή από το να βεβαιώσει και αυτός την κατά προσέγγιση και σύμφωνα με τις γενικώς παραδεκτές λογιστικές αρχές παρουσίαση στις λογιστικές καταστάσεις των υπό εξέταση μεγεθών. Μια ίσως πιο φιλόδοξη προσέγγιση του θέματος θα ήταν και ανεύθυνη εκ μέρους του Ελεγκτή και επιζήμια τόσο για τον ίδιο όσο και για τους χρήστες των λογιστικών καταστάσεων. Η συντηρητική αυτή στάση του Ελεγκτή μπορεί να αντισταθμίζεται, ίσως, από την ικανή διαφάνεια ή αποκαλυπτικότητα που πρέπει να εξασφαλίζεται με τον τρόπο παρουσίασης των οικονομικών μεγεθών, καθώς και κάθε άλλου στοιχείου που κρίνεται απαραίτητο για την καλύτερη μελέτη και εξαγωγή συμπερασμάτων από τους χρήστες των λογιστικών καταστάσεων.

6. Ανεξαρτησία και Αντικειμενικότητα: Το στοιχείο της ανεξαρτησίας είναι πολύ σημαντικό (ίσως και το σημαντικότερο) στην θεωρία του Εξωτερικού Ελέγχου, λόγω ακριβώς της ευθύνης την οποία οι Εξωτερικοί Ελεγκτές αναλαμβάνουν έναντι τρίτων, αναφορικά με τις γνωματεύσεις που διατυπώνουν και υπογράφουν ως αντικειμενικοί κριτές της μέτρησης και παρουσίασης οικονομικών φαινομένων.

7. Επαγγελματική δεοντολογία: Το στοιχείο τούτο αναφέρεται στην υποχρέωση την οποία έχει, ηθικά τουλάχιστον, ο Εξωτερικός, και μάλιστα ο Ορκωτός Ελεγκτής, να φέρει σε πέρας το έργο του μέσα στα πλαίσια της γραπτής αλλά και άγραφης δεοντολογίας και των ηθικών κανόνων του επαγγέλματος, το οποίο εκπροσωπεί και υπηρετεί αλλά και απολαμβάνει από αυτό.

Η Αναγκαιότητα του Εξωτερικού Ελέγχου

Τα τελευταία χρόνια σημειώθηκε, σε όλα σχεδόν τα κράτη, αλματώδης εξέλιξη και ανάπτυξη μεγάλων επιχειρήσεων και οικονομικών συγκροτημάτων, όπως Τράπεζες, Πιστωτικά Ιδρύματα, Ανώνυμες Εταιρίες, Ασφαλιστικοί Οργανισμοί κ.τ.λ., που στα χέρια τους συγκροτήθηκαν τεράστια κεφάλαια από ιδιώτες κεφαλαιούχους (μέτοχους, ομολογιούχους, δανειστές) ή από κοινωνικές

μονάδες (όπως οι Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας). Αυτά τα συγκεντρωμένα κεφάλαια τα διαχειρίζονται αρκετά πρόσωπα.

Η ανάγκη λοιπόν, της εξασφάλισης του κοινωνικού αυτού πλούτου και της προστασίας τόσο των φορέων, όσο και του Κοινωνικού συνόλου από τυχόν αυθαιρεσίες, υπερβάσεις, σπατάλες, καταχρήσεις, ατασθαλίες, καταστρατηγήσεις και άλλες παρόμοιες ανωμαλίες, επέβαλε τη δημιουργία και ύπαρξη ειδικευμένων Ελεγκτών όπως οι Ορκωτοί Λογιστές που ασκούν υπεύθυνα, αντικειμενικά, ανεξάρτητα και ανεπηρέαστα το έργο του ελέγχου της διαχείρισης των διαφόρων οικονομικών μονάδων.

Ειδικότερα, η ανάπτυξη του θεσμού της Ανώνυμης Εταιρίας συνδέθηκε, κατά μια άποψη, με το θεσμό των Ορκωτών Λογιστών. Η πλειοψηφία των μετόχων (με τα όργανά της) διοικεί και κατευθύνει την οικονομική δραστηριότητα της Εταιρίας, χωρίζει την Οικονομική Πολιτική και διαχειρίζεται την περιουσία της, που ανήκει όμως και στη μειοψηφία με περιορισμένα δικαιώματα από το Νόμο. Και αυτό γιατί, αν είχε υπερβολικά δικαιώματα ενδεχόμενα θα έβλαπταν τα καλώς νοούμενα συμφέροντα αυτής της ίδιας της Α.Ε. Συνεπώς, απόμεινε ο έλεγχος των Ορκωτών Λογιστών ως η μόνη λύση για τη διασφάλιση των συμφερόντων της μειοψηφίας.

Το μέγεθος άλλωστε της σημερινής Ανώνυμης Εταιρίας, το πλήθος και η πολυπλοκότητα των διαφόρων συναλλακτικών και γενικά οικονομικών πράξεών της, σε συνδυασμό με την ανάγκη αντικατάστασης, που προέκυψε από την οικονομική εξέλιξη, μετόχων της πλειοψηφίας από πρόσωπα με ειδικές σχέσεις (τεχνοκράτες στη Διοίκηση της Εταιρίας, κάνουν απραγματοποίητο κάθε έλεγχο της Εταιρίας (διαχείρισης) από τους ίδιους τους μετόχους της πλειοψηφίας. Έτσι, ο έλεγχος των Ορκωτών Λογιστών (Εξωτερικός Έλεγχος) επειδή περιλαμβάνει και τα αντικείμενα δραστηριότητας της Διοίκησης και των διευθυντικών στελεχών της εταιρίας, αποτελεί τη μόνη πραγματική διασφάλιση και για τα συμφέροντα της πλειοψηφίας των μετόχων.

Οι Ορκωτοί Λογιστές επειδή έχουν την απαιτούμενη πείρα και άρτια επιστημονική και τεχνική κατάρτιση στα θέματα της ιδιωτικής οικονομικής και επειδή το κύρος, η αμεροληψία, η

ευθυκρισία, η απαιτούμενη εχεμύθεια και πάνω από όλα το ανεπίληπτο ήθος τους είναι αναμφισβήτητα, αποτελούν τα κατάλληλα πρόσωπα για την άσκηση ενός τόσο λεπτού έργου που χαρακτηρίζεται δίκαιο, όχι επάγγελμα, αλλά δημόσιο λειτούργημα.

Εκείνο που θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα είναι, ότι οι Ορκωτοί Λογιστές δεν περιορίζονται στη διενέργεια ελέγχου με τη στενή έννοια του όρου αλλά κάνουν κριτική στη λογιστική οργάνωση που εφαρμόζεται στην ελεγχόμενη επιχείρηση, ειδικά από την άποψη του Συστήματος του Εσωτερικού Ελέγχου, όταν δε χρειάζεται, υποδείχνουν με τις εκθέσεις τους προς τη Διοίκηση της επιχείρησης τις απαραίτητες συμπληρώσεις και βελτιώσεις της γενικής λογιστικής οργάνωσης της επιχείρησης. Εκτός από αυτά οι Ορκωτοί Λογιστές αναλαμβάνουν από την αρχή τη λογιστική οργάνωση (ή αναδιοργάνωση) κάθε είδους επιχειρήσεων ή οργανισμών, επειδή συγκεντρώνουν τα περισσότερα από οποιονδήποτε άλλο ουσιαστικά προσόντα που απαιτούνται για το σκοπό αυτό.

Από τη μακρόχρονη εξάσκηση του έργου, οι Ορκωτοί Λογιστές έχουν διαμορφώσει μια αυστηρή επαγγελματική δεοντολογία, που πέρα από τις υποχρεώσεις και τους κανόνες επαγγελματικής και κοινωνικής συμπεριφοράς που προβλέπονται από τη νομοθεσία, τους επιβάλλει αυτοδεσμεύσεις και αυτοπεριορισμούς.

Ακριβώς σ' αυτό το σημείο γίνεται φανερό, όχι μόνο το λειτούργημα που εξασκούν οι Ορκωτοί Λογιστές και το μέγεθος της ευθύνης τους, αλλά και το συμφέρον που έχουν τόσο οι ελεγχόμενοι ιδιώτες (μέτοχοι, πιστωτές), όσο και το Δημόσιο να χρησιμοποιούν τους Ελεγκτές. Με τη χρησιμοποίησή τους είναι δυνατό κάθε ενδιαφερόμενος να αποδεχθεί σαν ειλικρινείς τις δημοσιευμένες λογιστικές καταστάσεις των ελεγχόμενων επιχειρήσεων, με συνέπεια την ενθάρρυνση της ιδιωτικής αποταμίευσης να στραφεί για επενδύσεις σε επιχειρήσεις.

Δηλαδή, τελικά, ο έλεγχος των Ορκωτών Λογιστών συμβάλλει ουσιαστικά και θετικά στην τόσο αναγκαία για την οικονομική, γενικά, ανάπτυξη δημιουργία υγιούς και συνεχώς εξελισσόμενης, ποσοτικά και ποιοτικά, κεφαλαιαγοράς.

Συμπερασματικά, καθώς η πορεία της οικονομικής μονάδας δεν αφορά μόνο την ίδια αλλά και

διάφορες ομάδες ενδιαφερομένων, είναι αναγκαία η ύπαρξη Εξωτερικού Ελέγχου, ο οποίος, θα διασφαλίζει στα ενδιαφερόμενα αυτά μέρη ότι η χρηματοοικονομική πληροφόρηση που λαμβάνουν είναι αληθής και ακριβής. Πιο συγκεκριμένα, η αναγκαιότητα της διενέργειας του Εξωτερικού Ελέγχου και κατά συνέπεια, το πόρισμα των Ελεγκτών έχει μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα καθώς:

1. Το πόρισμα θεωρείται κατά τεκμήριο αντικειμενικό.
2. Αποκαλύπτει ή ακόμα και καταστέλλει φαινόμενα πλάνης ή απλά λάθη.
3. Πιστοποιεί τόσο την ακρίβεια όσο και την ειλικρίνεια των χρηματοοικονομικών μεγεθών.
4. Βεβαιώνει την πιστοληπτική ικανότητα της οικονομικής μονάδας μέσω της πιστοποίησης της οικονομικής διάρθρωσης.

6.2 Μέθοδοι εντοπισμού χειραγώγησης κερδών

Η έρευνα για την ανίχνευση πρακτικών earnings management στηρίζεται μέχρι σήμερα σε δυο μεθοδολογίες που αν και δεν στερούνται μειονεκτημάτων μονοπωλούν τη βιβλιογραφία. Η πρώτη μεθοδολογία στηρίζεται στην μελέτη των δεδουλευμένων και η δεύτερη στην μελέτη της κατανομής συχνοτήτων των κερδών. Στη συνέχεια και αφού σε κάθε περίπτωση προηγείται μια εισαγωγική ανάλυση παρουσιάζονται οι δυο αυτές μεθοδολογίες.

6.2.1 Ταμειακές Ροές – Η αποκάλυψη της πραγματικής ρευστότητας

Η κατάσταση των ταμειακών ροών αποτελεί την πιο σύγχρονη πηγή πληροφόρησης για την πραγματική ρευστότητα της επιχείρησης – την αναλυτική απάντηση στα ερωτήματα μεγέθους, προέλευσης και χρήσης της ρευστότητας. Η ρευστότητα στον κύκλο των κεφαλαιακών, παραγωγικών και συναλλακτικών ροών αποτελείται από:

- μια κεντρική δεξαμενή μετρητών
- μια συνεχή κυκλοφορία/ροή μετρητών

Η επιχείρηση επενδύει τα ρευστά διαθέσιμά της σε μια συνεχή διαδικασία σε αποθέματα, κεφαλαιουχικά αγαθά και προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, και με το προϊόν της πώλησης (που από απαίτηση μετατρέπεται εκ νέου σε ρευστό) εξοφλεί υποχρεώσεις (δόσεις δανείων, προμηθευτές, φόροι), αμείβει τα κεφάλαια (τόκοι δανείων και μερίσματα μετόχων) και επανεπενδύει στον ίδιο λειτουργικό κύκλο διαρκούς ροής αγαθών και κεφαλαίων. Με κάθε πλήρη κύκλο η ροή αυξάνεται με το κέρδος προ αποσβέσεων. Κρίσιμο σημείο για την ανεξάρτητη επιβίωση της επιχείρησης είναι να μην εξαντληθεί η κεντρική δεξαμενή. Η ρευστότητα πρέπει να εισέρχεται στην επιχείρηση με την ίδια (τουλάχιστον) ταχύτητα και ποσότητα που εξέρχεται.

Η κατάσταση ταμειακών ροών (Κ.Τ.Ρ.) αναλύει το μέγεθος και τις «διαδρομές» (πηγές και χρήσεις) όλων των ροών ρευστών διαθεσίμων και των ισοδύναμων τους συνιστωσών σε μια χρονική περίοδο (συνήθως κατά τη διάρκεια μιας χρήσης).

Όπως αναφέρει ο Γκίκας (1997) το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την μελέτη των ταμειακών ροών μιας οποιασδήποτε επιχείρησης πηγάζει από το γεγονός ότι αντίθετα από ότι συμβαίνει με την κατάρτιση των υπόλοιπων λογιστικών καταστάσεων (ισολογισμού, αποτελεσμάτων χρήσης) κατά την κατάρτιση των ταμειακών ροών δεν υπεισέρχεται σχεδόν καθόλου διοικητική προαίρεση (managerial discretion). Με άλλα λόγια οι διοικήσεις των επιχειρήσεων, αντίθετα με το ότι συμβαίνει με τα κονδύλια των άλλων οικονομικών καταστάσεων, είναι σαφώς πιο δύσκολο να χειραγωγήσουν τα εμφανιζόμενα μεγέθη της κατάστασης ταμειακών ροών.

6.2.2 Η σχέση της Κ.Τ.Ρ. με την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης (Κ.Α.Χ)

1. Η Κ.Α.Χ. αποκαλύπτει αναλυτικά τις πηγές της κερδοφορίας, όπως λογιστικοποιούνται ως έσοδα και δαπάνες.
2. Η Κ.Τ.Ρ. αποκαλύπτει την ποιότητα των κερδών. Όπως έχει προαναφερθεί η διοίκηση της επιχείρησης διαθέτει την ευχέρεια επιλογής μεθόδων και χρόνου αναγνώρισης εσόδων και εξόδων, ευχέρεια που χρησιμοποιείται για την επίτευξη στόχων κερδοφορίας. Η Κ.Τ.Ρ. αποκαλύπτει την

επίδραση τέτοιων πρακτικών στα αποτελέσματα.

3. Η Κ.Τ.Ρ. αποκαλύπτει τις κινήσεις ρευστών διαθεσίμων κατά τη χρήση, ανεξάρτητα από την περίοδο λογιστικοποίησης. Π.χ. Η ρευστοποίηση των απαιτήσεων από πωλήσεις εκφράζεται από το ύψος των πωλήσεων μετά την αφαίρεση της μεταβολής των εμπορικών απαιτήσεων (συμπεριλαμβανομένων στον υπολογισμό των επισφαλών απαιτήσεων και των συναφών προβλέψεων). Ομοίως προκύπτει το πραγματικό κόστος πωληθέντων με συνυπολογισμό αποθεμάτων και μεταβολής εμπορικών υποχρεώσεων.

6.2.3 Η σχέση της Κ.Τ.Ρ. με τον Ισολογισμό

Η διαφορά (Δ) των απασχολούμενων κεφαλαίων (=σύνολο ενεργητικού =σύνολο παθητικού) της επιχείρησης μεταξύ δύο διαδοχικών χρήσεων δίνεται από τον τύπο:

Δ κεφαλαίων =

= Δ παγίων + Δ αποθεμάτων + Δ πελατών + Δ ταμείου = Δ καθαρής θέσης + Δ προμηθευτών + Δ τραπεζών →

→ Δ ταμείου = Δ (κεφάλαιο κίνησης + αδιανέμητα κέρδη) + Δ παγίων + Δ (ίδια κεφάλαια + τράπεζες + μερίσματα)=

= Λειτουργικές + Επενδυτικές + Χρηματοδοτικές Δραστηριότητες.

Σε γενικές γραμμές ισχύουν οι ακόλουθες διαπιστώσεις:

1. Η Κ.Τ.Ρ. δίνει τη δυναμική της ρευστότητας, σε αντίθεση με τη στατική εικόνα των αριθμοδεικτών.
2. Οι ανάγκες σε κεφάλαιο κίνησης όπως απεικονίζονται στον ισολογισμό (Απαιτήσεις + Αποθέματα - Προμηθευτές) έχουν ήδη χρηματοδοτηθεί από διάφορες πηγές ροών κατά τη διάρκεια της χρήσης και δίνουν τη θέση «εκκίνησης» της επιχείρησης στην επόμενη περίοδο, ενώ έχει προηγηθεί η διαρροή ταμειακών διαθεσίμων.
3. Προσέγγιση της σχέσης κερδών – ταμειακών ροών – περιουσίας επιχείρησης προσφέρει η έννοια του «οικονομικού κέρδους» (καθαρή ταμειακή ροή + μεταβολή αξίας καθαρής περιουσίας).

6.2.4 Χειραγώγηση των κερδών ως χειραγώγηση των δεδουλευμένων

Βασικά ένας γενικός ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί για τη χειραγώγηση των κερδών είναι η ενδυνάμει χρησιμοποίηση των δεδουλευμένων με τέτοιο τρόπο ώστε να προκύπτουν ιδιωτικά οφέλη για τους διοικούντες των εταιρειών. Οι ακόλουθες σχέσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την κατανόηση της έννοιας της χειραγώγησης των κερδών ως προϊόν της χειραγώγησης των δεδουλευμένων:

1. Συνολικά Δεδουλευμένα = Δημοσιευμένα Καθαρά Κέρδη – Λειτουργικές Ταμειακές Ροές
2. Συνολικά Δεδουλευμένα = Μη διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα + διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα.

Ενώ τα μη-διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα είναι λογιστικής φύσεως ρυθμίσεις επί των ταμειακών ροών όπως υπαγορεύονται από τους λογιστικούς κανόνες και πρότυπα, τα διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα υπόκεινται στην διακριτική ευχέρεια των διοικήσεων και ως εκ τούτου το ύψος τους είναι ενδεικτικό του βαθμού στον οποίο τα δημοσιευμένα κέρδη είναι ωραιοποιημένα.

Η συνήθης προσέγγιση για τον υπολογισμό των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων είναι μέσω της γραμμικής παλινδρόμησης των συνολικών δεδουλευμένων με μεταβλητές που αντιπροσωπεύουν τα κανονικά δεδουλευμένα. Μη κανονικά ή διαφοροποιούμενα δεδουλευμένα θεωρούνται το μη ερμηνεύσιμο υπόλοιπο των συνολικών δεδουλευμένων. Επιπροσθέτως της χρήσης των διαφοροποιούμενων δεδουλευμένων ως μέτρο για τον βαθμό διαχείρισης των κερδών, πολλές ακαδημαϊκές μελέτες παρέχουν αποδείξεις για συγκεκριμένους τύπους δεδουλευμένων και λογιστικών μεθόδων που χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό. Παραδείγματα εξειδικευμένων δεδουλευμένων που έχει βρεθεί ότι υιοθετούνται για τη χειραγώγηση των αποτελεσμάτων περιλαμβάνουν:

1. Διενέργεια αποσβέσεων την περίοδο εισαγωγής μιας εταιρείας στο χρηματιστήριο,
2. Προβλέψεις επισφαλειών επί απαιτήσεων τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών
3. Προβλέψεις για αναβαλλόμενους φόρους .

Κεφάλαιο 7

Περιπτώσεις εταιρικών σκανδάλων

7.1 Η περίπτωση της ENRON

*"Πρόκειται για το μεγαλύτερο εταιρικό σκάνδαλο όλων των εποχών!
Ήταν ένας από τους άμεσους λόγους δημιουργίας της Sarbanes-Oxley Act,
καθώς και ο βασικός λόγος επαναπροσδιορισμού της εταιρικής συμπεριφοράς,
από τότε που μπορούμε να θυμηθούμε."*

Joel S. Seligman, Washington Post

Το σκάνδαλο της Enron είναι ένα οικονομικό σκάνδαλο που αναδείχθηκε στις ΗΠΑ το 2001 και αφορούσε την ενεργειακή εταιρεία Enron και την ελεγκτική Arthur Andersen. Μια απόπειρα διάσωσης από μία παρόμοια αλλά μικρότερη ενεργειακή εταιρεία την Dynegy, δεν κατέστη βιώσιμη και η Enron κήρυξε πτώχευση στις 2 Δεκεμβρίου του 2001. Η εξέλιξη αυτή είχε μεγάλο αντίκτυπο στην αγορά, καθώς μέχρι και τα τέλη του 1990 η Enron συγκαταλεγόταν μεταξύ των blue chip της αγοράς, με μεγάλους χαμένους τους μετόχους, τους εργαζόμενους και τους πιστωτές. Η χρεοκοπία της Enron σημειώθηκε μετά την αποκάλυψη ότι τα κέρδη και τα έσοδα ήταν αποτέλεσμα συμφωνιών με εταιρίες περιορισμένης ευθύνης που ήλεγχε, με αποτέλεσμα πολλά από τα χρέη και ζημιές της εταιρείας να μην εμφανίζονται στις οικονομικές της καταστάσεις. Το σκάνδαλο προκάλεσε και τη διάλυση της Arthur Andersen, η οποία αποτελούσε μέχρι εκείνη την περίοδο μία εκ των κορυφαίων ελεγκτικών εταιριών.

Ιστορική Αναδρομή

Η Enron ήταν η εταιρεία που προέκυψε από τη συγχώνευση της Houston Natural Gas με την InterNorth το 1985. Στις αρχές του 1990, ψηφίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες νομοθετική ρύθμιση που απελευθέρωνε την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας. Το ίδιο είχε συμβεί και για την αγορά φυσικού

αερίου λίγα χρόνια νωρίτερα. Η Enron είχε δημιουργήσει offshore εταιρικές οντότητες⁵ που βοηθούσαν την εταιρεία να δημιουργήσει ένα σύστημα μεταφοράς απωλειών που η επιχείρηση ήθελε να εξαφανίσει από τους ισολογισμούς της, με αποτέλεσμα να φαίνεται πιο κερδοφόρα απ' όσο πραγματικά ήταν. Αυτή η πρακτική εκτόξευσε την τιμή των μετοχών της και έδωσε τη δυνατότητα σε στελέχη της να αξιοποιούν την εσωτερική πληροφόρηση για να κερδοσκοπούν σε ατομικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα ο Andrew Fastow, οικονομικός διευθυντής της Enron, που κατάφερε να εξασφαλίσει για τον ίδιο και τους φίλους του κέρδη εκατοντάδων εκατομμυρίων δολαρίων εις βάρος της επιχείρησης και των μετόχων της.

Το 1999, η Enron ξεκίνησε τη λειτουργία της EnronOnline, μιας διαδικτυακής υπηρεσίας συναλλαγών, η οποία χρησιμοποιήθηκε από σχεδόν όλες τις ενεργειακές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο πρόεδρος και διευθυντής παραγωγής Jeffrey Skilling, εφάρμοσε στο έπακρο τη διεισδυτική επενδυτική στρατηγική της επιχείρησης και κατέστησε την Enron το μεγαλύτερο χονδρέμπορο αερίου και ενέργειας, με ετήσια έσοδα πάνω από \$100δισ⁶ και εκτοξεύοντας την αξία της στα \$90 περίπου ανά μετοχή. Με τον Skilling, η Enron υιοθέτησε μια λογιστική τακτική, με την οποία προβλεπόμενα μελλοντικά κέρδη από οποιαδήποτε συμφωνία λογίζονταν επιτόπου στα βιβλία της. Συνεπώς, η εταιρεία σημείωνε κέρδη στηριζόμενη σε οτιδήποτε θα μπορούσε να ανατραπεί και να μεταβληθεί σε απώλεια, καθώς τα δημοσιονομικά της σε μεγάλο βαθμό καθορίζονταν από την ανάγκη χειραγώγησης της χρηματιστηριακής της αξίας, η οποία τότε συνέπεσε με την περίοδο της τεχνολογικής φούσκας του χρηματιστηρίου της Wall Street.

Η Ανησυχία των Επενδυτών

Το 2001, η Enron είχε να αντιμετωπίσει σοβαρά λειτουργικά προβλήματα, όπως προβλήματα τροφοδοσίας μιας μονάδας συναλλαγών ευρείας ζώνης, την κατασκευή του Dabhol Power Station, αλλά και την κριτική για το ρόλο που θεωρήθηκε πως διαδραμάτισε στην ενεργειακή κρίση της

⁵ Οι εταιρείες αυτές ήταν οι Bob West Treasure, Jedi και Hawaii.

⁶ Στοιχεία του έτους 2000

Καλιφόρνια το 2001. Ορισμένοι παρατηρητές υποστήριξαν πως οι επενδυτές της Enron βρίσκονταν σε δεινή θέση εξαιτίας της αδυναμίας να κατανοήσουν τις διοικητικές πρακτικές της εταιρείας, που συχνά χαρακτηρίζονταν "ανεξιχνίαστες" και της δυσκολίας της εταιρείας να εκφράσει επακριβώς τα μεγέθη της στις οικονομικές καταστάσεις. Χαρακτηριστικά αναφέρθηκε ότι, είναι δύσκολο για τους αναλυτές να ξεκαθαρίσουν σε ποια τρίμηνα η εταιρεία ήταν κερδοφόρα και σε ποια χάνει χρήματα. Η απάντηση του Lay Kenneth, CEO της Enron, ήταν πως η πολυπλοκότητα μιας τέτοιας εταιρείας οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό σε θέματα ειδικού σχεδιασμού και στρατηγικές αντιστάθμισης κινδύνου, που όμως δεν έδειχναν να πείθουν τους παρατηρητές. Στις 9 Σεπτεμβρίου του 2001, ένας διακεκριμένος διαχειριστής κεφαλαίων σημείωσε πως, "Οι μετοχές της Enron συναλλάσσονται υπό σε ένα ομιχλώδες τοπίο". Ένα μήνα αργότερα, η Enron ανακοίνωσε την πρόθεσή της να μοιραστεί τα στοιχεία που παρείχαν μικρότερα περιθώρια κέρδους προς όφελος των κεντρικών της επιχειρήσεων αερίου και πώλησης ενέργειας. Αυτή η ενέργεια περιελάμβανε την πώληση της Portland General Electric σε μια άλλη κοινωφελή εταιρεία του Oregon τη Northwest Natural Gas, στην τιμή των \$1,9δισ σε μετρητά και μετοχές.

Η Αποκάλυψη του Σκανδάλου

Στις 17 Οκτωβρίου του 2001, η Enron ανακοίνωσε ότι τα αποτελέσματα του τρίτου τριμήνου της ήταν αρνητικά, εξαιτίας απρόσμενης χρέωσης πάνω από \$1δισ. Η διοίκηση ισχυρίστηκε ότι οι απώλειες οφείλονταν κυρίως σε επενδυτικές ζημιές, μαζί με χρεώσεις ύψους περίπου \$180εκατ. σε χρήματα που ξοδεύτηκαν για την ανοικοδόμηση της προβληματικής μονάδας διευρυμένων συναλλαγών της εταιρείας. Στις 22 του Οκτωβρίου του 2001, η τιμή της μετοχής της Enron είχε πέσει στα \$20,65 με απώλεια \$5,40 σε μια μέρα, ακολουθώντας την ανακοίνωση των ελεγκτικών αρχών (Securities and Exchange Commission – SEC) πως διερευνά ποικίλες ύποπτες συμφωνίες που έκανε η Enron και τονίζοντας πως πρόκειται για μερικές από τις πιο θολές συναλλαγές ομίλου που παρατηρήθηκαν ποτέ. Στις 25 Οκτωβρίου του 2001, οι μετοχές της Enron πλέον συναλλάσσονταν στα \$15,41, έχοντας χάσει τη μισή τους αξία σε λιγότερο από μία εβδομάδα. Το

οικονομικό μέγεθος της Enron ανησυχούσε πολλούς σχετικά με τις επιπτώσεις μιας πιθανής κατάρρευσης. Αρκετοί φοβούνταν πως η Enron ήταν η νέα Long - Term Capital Management⁷, απειλώντας να δημιουργήσει μια συστημική κατάρρευση στις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Ο βραχυπρόθεσμος κίνδυνος της Enron φαινόταν πως ήταν η πιστοληπτική της αξιολόγηση. Η Moody's και η Fitch, δύο από τους τρεις μεγαλύτερους οργανισμούς αξιολόγησης, είχαν προειδοποιήσει την Enron για μία μείωση της πιστοληπτικής της αξιολόγησης, κάτι που θα ανάγκαζε την Enron να εκδώσει εκατομμύρια μετοχών για την κάλυψη δανείων που είχε εγγυηθεί, μια κίνηση που θα έριχνε την αξία των διατηρούμενων μετοχών ακόμη περισσότερο.

Επιπλέον, όλες οι συνεργαζόμενες επιχειρήσεις άρχισαν να επανεξετάζουν τις υπογεγραμμένες συμφωνίες με την Enron, ιδιαίτερα όσες αφορούσαν το μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Πράγματι η Moody's έριξε την πιστοληπτική της ικανότητα σε Baa2, δύο επίπεδα κάτω από τη λεγόμενη junk status του Baa1. Η Standard and Poor's επίσης έριξε τη βαθμολογία της στο BBB+, αντίστοιχη βαθμολογία με αυτή της Moody's, η οποία Moody's επιπλέον προειδοποίησε ότι ήταν πιθανό να ρίξει τη βαθμολογία της για τα χρεόγραφα της Enron, με συνέπεια να εμποδίσει την εταιρεία από την αναζήτηση νέας χρηματοδότησης καθώς πλέον δε θα ήταν φερέγγυα. Επιπλέον αποκαλύφθηκε ότι η SEC επεδίωκε μια επίσημη πλέον έρευνα, μετά από τις υποδείξεις που αναφέρονταν στις συναλλαγές της Enron με τα διοικητικά της μέλη.

Απόπειρα εξαγοράς από την Dynegy

Το Νοέμβριο γνωστοποιήθηκε πως η διοίκηση της Enron επιζητούσε την επί τόπου εξαγορά της εταιρείας. Προσεγγίστηκε ο επενδυτής Warren Buffett αλλά απέρριψε την πρόταση, έγιναν προτάσεις και σε άλλες διακεκριμένες εταιρίες όπως οι Clayton, Dubilier & Rice και ο όμιλος Blankstone, όμως οι προσπάθειές δεν ευοδώθηκαν. Οι μετοχές της πλέον συναλλάσσονταν στα \$7, καθώς οι επενδυτές ανησυχούσαν πως η εταιρεία δεν θα μπορούσε να βρει αγοραστή.

Μετά από πολλές απορρίψεις, η διοίκηση της εταιρείας φάνηκε να βρήκε αγοραστή, όταν στις 7 Νοεμβρίου το συμβούλιο της Dynegy, μιας άλλης εταιρείας εκμετάλλευσης ενέργειας με έδρα στο

⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Long-Term_Capital_Management

Χιούστον του Τέξας, ψήφισε υπέρ της εξαγοράς της Enron. Η Chevron Texaco, η οποία τότε κατείχε το ένα τέταρτο της Dynegy, συμφώνησε να δώσει στην Enron \$2,5δισ και επιπλέον, η Dynegy θα συμφωνούσε να αναλάβει χρέος ύψους \$13δισ, καθώς και οποιοδήποτε άλλο κρυφό χρέος που θα προέκυπτε μέχρι εκείνη τη στιγμή που υπολογιζόταν σε περίπου \$10δισ. Οι Dynegy και η Enron επιβεβαίωσαν την πρόθεση τους για συμφωνία στις 8 Νοεμβρίου του 2001.

Στις 9 Νοεμβρίου γνωστοποιήθηκε και άλλη μία μεγάλη διόρθωση στα κέρδη της Enron με μια μείωση περίπου \$591εκ. στα δηλωθέντα έσοδα των ετών 1997-2000. Οι αλλαγές θεωρήθηκαν πως προέρχονταν κυρίως από δύο εταιρείες ειδικού σκοπού, τις "Jedi" και "Chewco". Οι διορθώσεις είχαν ως αποτέλεσμα ουσιαστικά στον εκμηδενισμό των κερδών της χρήσης 1997, με σημαντικές απώλειες στα επόμενα χρόνια. Επιπλέον, πολλοί έμποροι είχαν περιορίσει τις συναλλαγές τους με την εταιρεία ή τις είχαν σταματήσει τελείως, στο φόβο κι άλλων κακών νέων. Η κατάσταση έγινε ακόμη χειρότερη όταν γνωστοποιήθηκε πως ο Lay Kenneth, περίμενε να λάβει \$60εκ. ως αποζημίωση για την απώλεια της διοίκησης της Enron που συνεπαγόταν η συγχώνευσή της με την Dynegy και μάλιστα τη στιγμή που πολλοί υπάλληλοι της Enron είχαν δει τους συνταξιοδοτικούς τους λογαριασμούς να μηδενίζονται, διότι βασίζονταν σε μεγάλο βαθμό στο μετοχικό κεφάλαιο που αποδεκατίστηκε όταν η τιμή της μετοχής υποχώρησε κατά 90%. Όμως παρά τις νέες αποκαλύψεις η Dynegy δεν έχασε το ενδιαφέρον της για την εξαγορά της Enron και οι δύο εταιρίες περίμεναν να λάβουν την επίσημη αξιολόγηση της προτεινόμενης συμφωνίας.

Η κατάρρευση της συμφωνίας με τη Dynegy και η πτώχευση της Enron

Στις 19 Νοεμβρίου του 2001, η Enron αποκάλυψε στο κοινό περαιτέρω στοιχεία της κακής της κατάστασης των υποθέσεών της με πιο κρίσιμο το γεγονός ότι η εταιρεία αντιμετώπιζε υποχρεώσεις αποπληρωμής \$9δισ, μέχρι το τέλος του 2002. Τέτοια χρέη ήταν υπερβολικά μεγάλα σε σύγκριση με τα διαθέσιμά της. Και θέτονταν πλέον ανοικτά θέμα φερεγγυότητάς ειδικά όσον αφορά τις εκποιήσεις στοιχείων του Ενεργητικού και την επαναχρηματοδότηση των χρεών της. Στις 21 Νοεμβρίου, στη Wall Street διατυπώνονταν σοβαρές αμφιβολίες για το εάν

τελικά η Dynegy θα προχωρούσε στη συμφωνία ή όχι, ειδικά μετά την πληροφορία που ήθελε τη Dynegy να μη γνωρίζει ούτε αυτή το μεγάλο ποσοστό χρήσης των ρευστών της διαθεσίμων.

Στα τέλη του Νοεμβρίου, η SEC ανακοίνωσε πως είχε στοιχειοθετήσει παράπονα για αστική απάτη εις βάρος της Arthur Andersen LLP, τον ελεγκτή της Enron και στις 28 Νοεμβρίου του 2001, οι δύο χειρότεροι εφιάλτες της Enron έγιναν πραγματικότητα. Η Dynegy Inc. αποδεδειγμένα μονομερώς από την προτεινόμενη συγχώνευση και η πιστοληπτική ικανότητα της Enron έπεσε στην κατηγορία junk. Η εταιρεία, έχοντας πολύ λίγα μετρητά για τη λειτουργία της, βρέθηκε πνιγμένη στα χρέη και η τιμή της μετοχής της έπεσε στα \$0,61 στο τέλος της ημέρας των συναλλαγών.

Η Enron υπολογίζεται να έχει περίπου \$23δισ υποχρεώσεις, που αποτελούνται από ανεξόφλητα χρέη και δάνεια. Η Citigroup και η JP Morgan Chase εμφανίστηκαν να έχουν σημαντικά ποσά να χάσουν με την κατάρρευση της Enron. Επιπροσθέτως, πολλά από τα μεγάλα στοιχεία της Enron είχαν ενεχυριαστεί σε πιστωτές ως εγγύηση για τα δάνεια, δυσκολεύοντας τη θέση των εκτεθειμένων πιστωτών και τελικώς των κατόχων μετοχών της για το εάν θα έπαιρναν τελικά τίποτα πίσω κατά τη διαδικασία της πτώχευσης. Οι ευρωπαϊκές λειτουργίες της Enron κήρυξαν πτώχευση στις 30 Νοεμβρίου του 2001 και αναζήτησαν προστασία του Κεφαλαίου 11 προστασίας στις ΗΠΑ, δύο ημέρες αργότερα. Εκείνη την περίοδο αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πτώχευση στην ιστορία των ΗΠΑ και στέρησε τη δουλειά από χιλιάδες υπαλλήλους.

Η πτώση της Arthur Andersen

Η Enron είχε επενδύσει σε πολλές θυγατρικές εταιρίες, από τις οποίες εμφάνιζε κέρδη από εξορύξεις και αξιοποίηση ενεργειακών πόρων, κοιτασμάτων πετρελαίου και παρά το γεγονός ότι έπρεπε να εμφανίζει την εύλογη αξία των συμμετοχών σε ποσοστό 10% και να την προσαυξάνει ανάλογα με τα κέρδη, η εταιρεία ακολουθούσε δημιουργικούς χειρισμούς, τους οποίους δεν επεσήμαναν οι ελεγκτές της Arthur Andersen. Αποδείχθηκε ότι η Arthur Andersen, δεν ήλεγχε σωστά ούτε τις θυγατρικές της Enron ώστε να επιβεβαιώσουν αν τα νούμερα που εμφάνιζε ήταν

πραγματικά. Ως προς το ρόλο της εταιρείας στις δημιουργικές πρακτικές της Enron, η φήμη της Arthur Andersen επλήγη ανεπανόρθωτα. Από τους 28.000 υπαλλήλους της στις ΗΠΑ και 85.000 διεθνώς, η Arthur Andersen έφτασε να απασχολεί μόλις 200 στην έδρα της στο Σικάγο, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει τις αγωγές από όσους θίχτηκαν από την ελλιπή πληροφόρηση των στοιχείων της Enron. Εξαιτίας των κακών χειρισμών της στην περίπτωση της Enron η άλλοτε εκ των πέντε μεγαλύτερων ελεγκτικών εταιριών, με διεθνή φήμη και κύρος, κατέρρευσε.

Κοινωνικές και Νομικές Επιπτώσεις

Οι χειρισμοί της Enron έπληξαν και τους ίδιους τους εργαζομένους της, καθώς οι εισφορές τους για ασφαλιστική κάλυψη πήγαιναν στο μετοχικό κεφάλαιο, με αποτέλεσμα να "τιναχθεί" το ασφαλιστικό και συνταξιοδοτικό τους πρόγραμμα "στον αέρα". Χιλιάδες υπαλλήλων και επενδυτών της Enron έχασαν τις αποταμιεύσεις τους και τις συντάξεις τους, όταν κατέρρευσε η εταιρεία.

Η πτώση της Enron έπαιξε ρόλο και στη δημιουργία της νομοθετικής πράξης Sarbanes- Oxley Act στις 30 Ιουλίου του 2002. Θεωρείται μία από τις σημαντικότερες ρυθμίσεις στους ομοσπονδιακούς νόμους χρεογράφων από τη την εποχή του New Deal το 1930. Άλλες χώρες επίσης υιοθέτησαν νομοθετικές ρυθμίσεις εταιρικής διακυβέρνησης. Ο νόμος προβλέπει αυστηρότερες κυρώσεις για απάτη και μεταξύ άλλων απαιτεί οι δημόσιες επιχειρήσεις να αποφεύγουν να δίνουν δάνεια στη διοίκηση, να αποκαλύπτουν πιο λεπτομερείς πληροφορίες στο κοινό, να διατηρούν μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τους εξωτερικούς ελεγκτές τους αλλά και να κοινοποιούν και να υφίστανται έλεγχο στις εσωτερικές ελεγκτικές διαδικασίες των οικονομικών τους.

Επιπλέον, τα ιστορικά δεδομένα των προβλημάτων της Enron προσδιορίζονται χρονικά στα τέλη της δεκαετίας του '90, μια περίοδο κατά την οποία αναδείχθηκαν πολλά χρηματιστηριακά προβλήματα, εταιρίες offshore και περιπτώσεις εσωτερικής πληροφόρησης σε πολλά μέρη του κόσμου (π.χ. χρηματιστηριακή κρίση του 1999). Επίσης, η κατάρρευσή της το 2001 ακολούθησε την ενεργειακή κρίση της Καλιφόρνια του 2001, αλλά προέκυψαν και πολλά προβλήματα μετά από

αυτήν, όπως μικρές πετρελαϊκές κρίσεις και σύγχρονα προβλήματα της ευρύτερης αμερικανικής αγοράς που κλιμακώθηκαν με τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2007. Στις αρχές του 21ου αιώνα, καθιερώνονται σταδιακά τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, στα οποία εν συνεχεία ενσωματώνονται τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης, με σκοπό την καθιέρωση συγκεκριμένων λογιστικών πρακτικών, έχοντας λάβει υπόψη κατά το σχεδιασμό τους προηγούμενες διεθνείς εμπειρίες.

7.2 Η περίπτωση της OLYMPUS

Εισαγωγή

Η παρακάτω μελέτη εξετάζει το οικονομικό σκάνδαλο από την ιαπωνική εταιρεία Olympus, το οποίο αφορά σε ζημιές ύψους \$1,7δισ και την απόκρυψη τους από τους οικονομικούς ισολογισμούς της εταιρείας. Η υπόθεση παρουσιάζει ενδιαφέρον τόσο για τα διεθνή λογιστικά και το λογιστικό έλεγχο, όσο και την ηθική της διοίκησης μιας εταιρείας.

Ιστορικό

Η Olympus είναι μια πολύ γνωστή ιαπωνική εταιρεία που επικεντρώνεται στην παραγωγή προϊόντων σε τομείς όπως ήχου και εικόνας, ιατρικού εξοπλισμού και εφαρμογές βιομηχανικών συστημάτων, εισηγημένη στο χρηματιστήριο του Τόκιο. Τη δεκαετία του 1980, μια μεγάλη άνοδος του γιεν και πτώση του δολαρίου, προκάλεσε μείωση των εξαγωγών και οικονομικά προβλήματα σε πολλές ιαπωνικές εταιρείες. Έτσι, ορισμένες εταιρείες, ανάμεσα τους και η Olympus, προσπάθησαν να αντισταθμίσουν τη μείωση των εσόδων με μια μορφή κερδοσκοπικών επενδύσεων. Αν και αρχικά η δραστηριότητα αυτή δημιούργησε κέρδη, ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1990 κυκλοφόρησαν φήμες για απώλειες, όπου από το 1991 και μετά ήταν σημαντικές και σε μεγάλο βαθμό μη αναστρέψιμες. Αντί λοιπόν η διοίκηση να ομολογήσει και να παραδεχθεί τις απώλειες αυτές, συνέχισε να «διπλασιάζει τα πονταρίσματα» σε ακόμα πιο ριψοκίνδυνες επενδύσεις. Η Olympus είχε δημιουργήσει ένα “σύστημα” για να μετατοπίσει τις ζημιές εκτός ισολογισμού της

εταιρείας. Αυτό το κατάφερε μέσω υπεράκτιων εταιρειών που ήταν εγκατεστημένες στα νησιά Cayman και οι οποίες αγοράστηκαν με υπέρογκα ποσά. Όταν το 2011 ο νέος (πρώτος μη Ιάπωνας) πρόεδρος Michael Woodford αμφισβήτησε τις πρακτικές αυτές, μετά από δύο εβδομάδες απολύθηκε. Το ίδιο έτος όμως το σκάνδαλο βγήκε στην επιφάνεια, έφερε συλλήψεις σε στελέχη της εταιρείας, μείωση άνω του 80% στην τιμή της μετοχής και την απειλή της διαγραφής της εταιρείας από το χρηματιστήριο του Τόκιο.

Γεγονότα

Η Olympus κατάφερε να αποκρύψει το σκάνδαλο για σχεδόν είκοσι χρόνια. Τη δεκαετία του 1980, όταν τα έσοδα της εταιρείας μειώθηκαν σημαντικά λόγω της ανατίμησης του γιεν πρόεδρος και διευθύνων σύμβουλος της Olympus ήταν ο Toshiro Shimoyama. Ο ίδιος ήταν που αποφάσισε να αναπτύξει μια μονάδα για τη “στρατηγική” διαχείριση των χρηματοοικονομικών στοιχείων της Olympus με επικεφαλής τον Hideo Yamada. Αυτή η μονάδα είχε ως σκοπό να κάνει κερδοσκοπικές επενδύσεις γνωστές με τον ιαπωνικό όρο *zaitaku*⁸. Από αυτές τις δραστηριότητες αρχικά παρήχθησαν σημαντικά κέρδη, όμως δέκα περίπου χρόνια μετά άρχισαν να οδηγούν σε σημαντικές απώλειες. Η απόφαση τότε του Yamada ήταν να διπλασιαστούν και να τριπλασιαστούν οι επενδύσεις υψηλού κινδύνου με τοποθετήσεις σε υψηλής απόδοσης αλλά και υψηλού ρίσκου προϊόντα, όπως για παράδειγμα τα σύνθετα δομημένα ομόλογα. Το αποτέλεσμα ήταν ότι μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990, οι απώλειες των επενδύσεων να φτάσουν τα σχεδόν ¥100δισ. Αποτέλεσμα των συνεχιζόμενων πονταρισμάτων σε ριψοκίνδυνες επενδύσεις και σε μια απελπισμένη προσπάθεια η εταιρεία να καταφέρει να ανακτήσει κάποιες τις απώλειες κάτι το οποίο δεν συνέβει ποτέ, ήταν η διοίκηση να αναγκαστεί να καλήψει τις απώλειες με λογιστικό τρόπο και συγκεκριμένα καταχωρώντας τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία της σε χαμηλότερη τιμή από την πραγματική τιμή αγοράς τους.

Το έτος 1997, οι διεθνείς λογιστικοί νόμοι άλλαξαν και η Ιαπωνία αναγκάστηκε να υιοθετήσει την

⁸ Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται στην Ιαπωνία και αναφέρεται στην επενδυτική τεχνική κεφαλαίων που βρίσκονται στο ενεργητικό μεγάλων επιχειρήσεων.

εφαρμογή των νέων “Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης”, κάτι που δημιούργησε ανησυχίες στους επικεφαλής της εταιρείας, διότι ήξεραν ότι η εταιρεία σύντομα θα αναγκαστεί να αποκαλύψει την πραγματική αξία των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων που κατείχαν. Το 1998, με την έγκριση του προέδρου της Olympus, αποφασίστηκε ένα νέο “σύστημα διαχωρισμού” όπου θα μεταφέρονταν τα σχεδόν άνευ αξίας χρηματοοικονομικά στοιχεία σε άλλες “εικονικές εταιρείες” των οποίων όμως οι ισολογισμοί δεν θα έπρεπε να ενοποιούνται με τις οικονομικές καταστάσεις της Olympus. Έτσι για την πώληση αυτών των περιουσιακών στοιχείων με σκοπό την απόκρυψη των απωλειών, συστάθηκε η πρώτη “εικονική οντότητα” με έδρα τα νησιά Cayman. Επιπλέον για να μπορέσει η νέα εικονική εταιρεία να καλήψει τις αγορές αυτές, ζήτησε και έλαβε χρηματοδότηση αξίας ¥30δισ από μια τράπεζα του Λιχτεστάιν και όρισε ως ασφάλεια για το δάνειο που θα λάμβανε για να χρηματοδοτήσει αυτή την εικονική οντότητα, ιαπωνικά ομόλογα που άνηκαν στη μητρική εταιρεία ύψους περίπου ¥21δισ. Εκτός από το δανεισμό από την τράπεζα του Λιχτενστάιν, η εικονική εταιρεία ζήτησε και έλαβε άλλο ένα δάνειο από μία τράπεζα της Σιγκαπούρης ύψους ¥45δισ. Ακολουθώντας την ίδια τακτική, η διοίκηση της Olympus οδηγήθηκε στη σύσταση και δεύτερης εικονική εταιρείας με το όνομα Easterside Investments και επένδυσε άλλα ¥60δισ σε ένα διαφορετικό ταμείο του οποίου το χαρτοφυλάκιο των ομολόγων είχε δανείσει σε αυτή την εικονική οντότητα. Έτσι με μία δημιουργική λογιστική οι υπεύθυνοι της Olympus κατάφεραν να αποκρύψουν τα ζημιογόνα περιουσιακά στοιχεία της και να τα εγγράψουν στα βιβλία των θυγατρικών της που είχαν συσταθεί για το σκοπό αυτό. Από τη άλλη έπρεπε να βρεθεί και ένας τρόπος που να κάνει τις απώλειες να εξαφανιστούν, οπότε άρχισε ένα πρόγραμμα απώλειας διάθεσης. Αυτό περιελάμβανε την αγορά των νέων επιχειρήσεων σε υψηλές τιμές και την καταβολή τεράστιων συμβουλευτικών αμοιβών για συγχώνευση και εξαγορές. Το κέρδος ουσιαστικά ήταν διπλό διότι οι υψηλές τιμές αγοράς των εταιρειών λογίζονται ως υπεραξία στο ισολογισμός της Olympus και επειδή η υπεραξία θα αποσβένεται κατά τη διάρκεια του χρόνου θα κατάφερναν να ολοκληρώσουν το σχέδιο “εξαφάνισης” των επισφαλών στοιχείων του ενεργητικού, χωρίς

προβλήματα.

Όμως το 2008 η KPMG⁹ λειτουργώντας σαν εξωτερικός ελεγκτής πάνω στις λογιστικές καταστάσεις της Olympus, δεν συμφωνούσε με τις υπερτιμημένες αγορές και ανάγκασε την εταιρεία να λάβει απομείωση της υπεραξίας των αγορών ύψους ¥55.7δισ το Μάρτιο του 2009 και ¥1.3δισ το Μάρτιο του 2010. Παρά τις εξελίξεις, ο νέος πρόεδρος Yamada και ο επικεφαλής λογιστής Mori συνέχισαν την ίδια τακτική διότι έπρεπε να διαθέσουν μεγάλο ακόμα μέρος των επενδυτικών ζημιών που είχαν κρυμμένες. Έτσι απέκτησαν μία νέα εταιρεία με την επωνυμία Gyus. Ο σκοπός της Gyus ήταν να συγκαλύψει άλλα ¥62δισ που αντιπροσώπευαν χρήματα που επενδύθηκαν (δανείστηκαν από την Olympus) στην Easterside ως υπεραξία. Με αυτή τη συναλλαγή, πάλι με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή υπέρογκες συμβουλευτικές αμοιβές και αγορά της Gyus από την Olympus με καταβολή μετρητών και φουσκώνοντας την συναλλαγή με τελικό στόχο την απόσβεση της υπεραξίας της Gyus σε βάθος χρόνου, έλπιζαν ότι θα ήταν σε θέση να αποκρύψουν την τελευταία μεγάλη απώλεια. Και πάλι όμως η KPMG αμφισβήτησε τις πρακτικές αυτές. Παράλληλά η Olympus διόρισε τον βρετανικής καταγωγής CEO, Michael C. Woodford ο οποίος αμέσως άρχισε να αμφισβητεί αυτές τις μεθόδους και αυτό οδήγησε στην απόλυση του Woodford μόλις δύο εβδομάδες αργότερα. Στις 6 Δεκεμβρίου του 2011 διορίστηκε, μετά από χρόνια έρευνας, μια ανεξάρτητη επιτροπή και μια επιτροπή έξι-ατόμων, με επικεφαλής έναν πρώην δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου, με σκοπό να ερευνήσει το σκάνδαλο της Olympus. Η Olympus αντιμετώπιζε επίσης την προοπτική οι μετοχές της να διαγραφούν από το Χρηματιστήριο του Τόκιο όμως τελικά η επιτροπή του Χρηματιστηρίου του Τόκιο αποφάσισε να αφήσει την εταιρεία να παραμείνει ενεργή στο ταμπλό πληρώνοντας ένα μικρό πρόστιμο ¥10εκ. ή \$130.000. Συνολικά δημιουργήθηκαν τρεις επιτροπές να εξετάσουν τα πορίσματα του σκανδάλου της εταιρείας που αποτελούνταν από ανεξάρτητους εξωτερικούς δικηγόρους ενώ και η ίδια η Olympus μηνύει τον πρόεδρο της και άλλους 18 πρώην και νυν υπαλλήλους της επιδιώκοντας αποζημίωση

⁹ Η KPMG (Klynveld Peat Marwick Goerdeler), είναι Ολλανδική εταιρεία παροχής υπηρεσιών και μία από τις 4 μεγαλύτερες ελεγκτικές παγκοσμίως, μαζί με τις Deloitte, Ernst & Young και PricewaterhouseCoopers.

¥3.6δισ για λογιστική απάτη. Τον Φεβρουάριο του 2012, οι Ιάπωνες εισαγγελείς απήγγειλαν επισήμως κατηγορίες στον πρώην πρόεδρο της Olympus Kikukawa, στα δύο στελέχη της Yamada και Mori καθώς και σε άλλους τρεις άνδρες όπου φέρεται να συνεργάστηκαν για το σκάνδαλο. Η τιμή της μετοχής υποχώρησε από το υψηλό των ¥2769 όπου ήταν στις 22 Ιουλίου 2011 στο χαμηλό των ¥460 στις 11 Νοεμβρίου του 2011.

Η περίπτωση της Olympus αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση λογιστικής χειραγώγησης και επιχειρηματικής ηθικής. Είναι απορίας άξιο πως τα διοικητικά στελέχη μιας τέτοιας εταιρείας δέχονταν να συγκαλύψουν περίπου \$1,7δισ ζημίες για σχεδόν 20 χρόνια. Θα λέγαμε ότι το σχόλιο που δημοσίευσε το οικονομικό περιοδικό Economist, “Αυτό δεν είναι ένα λογιστικό παράπτωμα είναι μια νοοτροπία”, να συνοψίζει σε μία φράση και με τον καλύτερο τρόπο το οικονομικό σκάνδαλο στην περίπτωση της Olympus.

7.3 Η περίπτωση της Xerox

Η εταιρία Xerox, η οποία αρχικά ονομάζονταν Haloid, ιδρύθηκε το 1959. Είναι μία γνωστή αμερικανική πολυεθνική εταιρία, που στο ξεκίνημά της είχε ως αντικείμενα την κατασκευή φωτογραφικού υλικού και χαρτιού. Στα μέσα του 1960 και βασιζόμενη σε δικές της τεχνολογικές καινοτομίες, επέκτεινε τις δραστηριότητές στην κατασκευή φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων. Στις μέρες μας, η εταιρία απευθύνεται κυρίως στον κλάδο των εκτυπώσεων και θεωρείται ως ο μεγαλύτερος προμηθευτής φωτοαντιγραφικών και ανταλλακτικών φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων στον κόσμο. Είναι επίσης η εταιρεία που δημιούργησε σημαντικά περιφερειακά στοιχεία για τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές όπως είναι το ποντίκι και το desktop scanner.

Στα τέλη του 1990, η επιχείρηση εμφάνισε μεγάλη ανοδική πορεία η οποία όπως αποδείχτηκε, στηριζόταν στην παραποίηση των οικονομικών της στοιχείων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, τον Απρίλιο του 2002, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. να καταθέσει μήνυση προς την εταιρία, με την κατηγορία ότι οι τακτικές που χρησιμοποιούσε, από τη μία μεριά δεν άρμοζαν με τις

Λογιστικές Αρχές των Η.Π.Α. και από την άλλη γίνονταν εσκεμμένα με αποκλειστικό στόχο την αύξηση της τιμής της μετοχής της. Η κατηγορία ήταν αρκετά σοβαρή και είχε να κάνει καθαρά με την εξαπάτηση των ελεγκτικών αρχών του Χρηματιστηρίου καθώς και των επενδυτών.

Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο 1997-2000 εντοπίστηκαν παραποιήσεις πάνω στα οικονομικά στοιχεία της εταιρείας που αφορούσαν την καταγραφή των εσόδων από μισθώσεις φωτοαντιγραφικών μηχανημάτων ως έσοδα από πωλήσεις. Τα έσοδα δηλαδή αναγνωρίζονταν κανονικά, όχι όμως με βάση την ισχύ τους. Βάση των παραπάνω, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς των Η.Π.Α. υπολόγισε πως μέσα από αυτή την τακτική, η εταιρία εμφάνισε το έτος 1997 κέρδη προ φόρων αυξημένα κατά \$405εκ., το 1998 κατά \$605εκ. και το 1999 κατά \$511 εκ. περίπου.

Μεγάλο μέρος της ευθύνης αποδίδεται και στους εξωτερικούς ελεγκτές της Xerox, οι οποίοι αν και άνηκαν σε μεγάλη γνωστή ελεγκτική εταιρία, προτίμησαν να συγκαλύψουν την απάτη με την απολογία της μεγάλης αμοιβής που λάμβαναν για τις υπηρεσίες που παρείχαν και της πολυετούς συνεργασίας με τη Xerox. Τα προβλήματα εμφανίστηκαν με την αύξηση των εσόδων κάθε περιόδου, είχαν ως αποτέλεσμα η Xerox να μη μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των επενδυτών στις επόμενες περιόδους.

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υποστήριξε ευθέως ότι οι συγκεκριμένες ενέργειες ήταν σίγουρα εις γνώση των ανώτερων διευθυντικών στελεχών της και οδήγησαν στην επιβολή προστίμου ύψους \$10εκ. και την υποχρέωση της εταιρείας να επαναδιατυπώσει τις λογιστικές καταστάσεις για τις περιόδους 1997-2000. Επιπλέον, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατέθεσε μήνυση και εναντίων της ελεγκτικής εταιρείας ως υπαιτίους για την συγκάλυψη της λογιστικής απάτης.

Σήμερα, η εταιρία Xerox, παρ' όλα τα προβλήματα που αντιμετώπισε στο παρελθόν, συνεχίζει να είναι μία από τις μεγαλύτερες και πιο επιτυχημένες εταιρείες, με θυγατρικές σε όλο το κόσμο.

7.4 Η περίπτωση της Lehman Brothers

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, οι πολιτικές αναταραχές και οι άσχημες οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν στη Γερμανία, οδήγησαν περίπου 6 εκατομμύρια Γερμανούς να μεταναστεύσουν στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Ανάμεσα σε αυτούς και τα αδέρφια Lehman. Τα τρία αδέρφια, Henry, Emanuel και Mayer με καταγωγή από τη Βαυαρία, εγκαταστάθηκαν στο Μοντγκόμερι της Αλαμπάμα το 1844 και ίδρυσαν ένα μικρό κατάστημα με είδη παντοπωλείου. Συναλλασσόμενοι με πολλούς αγρότες βαμβακιού, οι αδερφοί Lehman γρήγορα αντιλήφθηκαν ότι η ενασχόλησή τους με την αγοροπωλησία βαμβακιού θα τους απέφερε πολύ περισσότερα κέρδη από ότι το κατάστημα που διατηρούσαν και έτσι δημιούργησαν ένα νέο γραφείο το 1860, στο Μανχάταν της Νέας Υόρκης, με αποκλειστική δραστηριότητα το εμπόριο βαμβακιού, που εκείνη την εποχή αποτελούσε το μεγαλύτερο εξαγωγίμο προϊόν¹⁰ της Αμερικής και παράλληλα αντιπροσώπευε τα ¾ της παγκόσμιας παραγωγής.

Όμως γεγονότα που λάμβαναν χώρα εκείνη την εποχή στην Αμερική, ανάγκασαν τα αδέρφια Lehman να αλλάξουν τα σχέδιά τους. Το εμπάργκο που επέβαλλε ο αμερικανός πρόεδρος Lincoln κατά τη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου στις νότιες πολιτείες της Αμερικής, είχε ως αποτέλεσμα να πληγεί η αγορά του βαμβακιού, και ως επέκταση, τα αδέρφια Lehman να χάσουν το πλεονέκτημα που είχαν αποκτήσει στην αγορά. Είχαν όμως τη διορατικότητα να προβλέψουν ότι μετά τη λήξη του εμφυλίου η ζήτηση θα εκτοξεύονταν και για αυτό το λόγο αγόρασαν μεγάλες ποσότητες βαμβακιού, οι οποίες παρήχθησαν κατά τη διάρκεια του πολέμου και τις αποθήκευσαν σε αποθήκες στις ευρύτερες περιοχές και που πούλόντας μετά τον πόλεμο, κατάφεραν να αποκομίσουν τεράστια κέρδη. Μέσα στο 1870 ξανάνοιξαν το γραφείο στη Ν. Υόρκη και επέκτειναν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες στο εμπόριο καφέ, ζάχαρης και προϊόντων πετρελαίου. Σταδιακά, και ακολουθώντας σταδιακή ανοδική πορεία, η εταιρία τους εισήχθη στο Χρηματιστήριο. Οι ίδιοι χρησιμοποίησαν την εμπειρία τους από το τραπεζικό και πιστωτικό σύστημα για μεγαλύτερα κέρδη

10 Αντιστοιχούσε στο 60% περίπου των ετήσιων εξαγωγών των ΗΠΑ και έφτανε τα \$200εκ.

μέσω της δημιουργίας της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers Holdings Inc. Οι επενδυτικές τράπεζες έχουν στόχο να διευκολύνουν τη ροή των επενδυτικών κεφαλαίων στην ελεύθερη αγορά, μέσω της αποτελεσματικής τιμολόγησης κινδύνου. Συγκεκριμένα, οι επενδυτικοί τραπεζίτες βοηθούν τους αγοραστές και τους πωλητές να καθορίσουν την κατάλληλη σχέση μεταξύ του κινδύνου που ορίζουν συγκεκριμένοι τίτλοι και την τιμή στην οποία οι εν λόγω τίτλοι θα πρέπει να πωληθούν, διαχέοντας το ρίσκο και διαμοιράζοντας τα κέρδη. Αυτή η διαδικασία τιμολόγησης βοηθά στο να διασφαλιστεί ότι το επενδυτικό κεφάλαιο κατανέμεται με αποτελεσματικότερο τρόπο σε εταιρίες, επιχειρηματικούς και κυβερνητικούς οργανισμούς, που χρειάζονται εξωτερικά κεφάλαια για να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητές τους.

Στη σύγχρονη εποχή, η Lehman Brothers Holdings Inc, ιδιαίτερα από το 1990 και μετά, αποτελούσε μια παγκόσμια εταιρεία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που ταυτίστηκε με τις αγορές παραγώγων. Αν και από τη μία πλευρά η τράπεζα αποκόμιζε υψηλά κέρδη μέσω των παραγώγων, από την άλλη ήταν αντιμέτωπη με πολλούς και μη διαχειρίσιμους κινδύνους.

Η εταιρία παρουσίασε σημαντική οικονομική ανάπτυξη και παράλληλα δραστηριοποιήθηκε στην αγορά στεγαστικών δανείων RMBS (Residential Mortgage Backed Securities). Πρόκειται για ομολογίες που διασφαλίζονται με υποθήκες σε κατοικίες, δηλαδή τα εισοδήματα ή οι δόσεις ενυπόθηκων ακινήτων χρησιμοποιούνται για την εξόφληση των ομολογιών. Το ύψος των RMBS το 2006 ξεπέρασε στις ΗΠΑ τα \$200τρισ και είχαν ως κάλυψη τα CDS (Credit Default Swaps). Η αυξανόμενη ζήτηση για RMBS οδήγησε στην επέκταση δανείων προς ιδιώτες χωρίς πιστοληπτική ικανότητα. Όσο αυξάνονταν οι τιμές των κατοικιών, από το 1995-2005, ο κίνδυνος αθέτησης στις υποθήκες κατοικιών δεν δημιουργούσε ανησυχίες. Μετά όμως από την κορύφωση των τιμών κατοικίας το 2006, άρχισε η κάθοδος και το 2008 η μείωση άγγιξε το 50%. Αυτό είχε άμεση συνέπεια τα RMBS να μην πωλούνται σε οποιαδήποτε τιμή και η κατάσταση αυτή βρίσκει τη Lehman Brothers να κατέχει ενυπόθηκους τίτλους ύψους \$90δισ.

Επίσης, η Lehman Brothers χρησιμοποιούσε συμβατικό δείκτη μόχλευσης για τον υπολογισμό του

οποίου διαιρούσε το σύνολο του ενεργητικού αντί για το σύνολο της καθαρής θέσης. Στο τέλος του 2007, το ποσοστό μόχλευσης ήταν 30,7 για τη Lehman, γεγονός που σημαίνει ότι αντιστοιχούσε μόνο ένα δολάριο των ιδίων κεφαλαίων μετοχών για κάθε 30,70 δολάρια του ενεργητικού που κατείχε. Στην ετήσια έκθεση του 2007 της εταιρίας, προτάθηκε καθαρός δείκτης μόχλευσης, ένα πολύ καλύτερο μέτρο της χρηματοοικονομικής μόχλευσης, από το συμβατικό συντελεστή μόχλευσης. Από το 2003 ως το 2007, η εταιρία παρουσίαζε υπερβολικά υψηλά έσοδα.

Το πρώτο τρίμηνο του 2008, η τιμή της μετοχής αυξήθηκε κατά 50% σε μία μέρα, με αποτέλεσμα την επίτευξη υψηλών κερδών. Λόγω ακριβώς αυτών των αυξημένων κερδών, ο Richard Fuld, διευθύνων σύμβουλος της Lehman, κέρδισε 500 εκατ. δολάρια, ως μπόνους, πέραν των καθορισμένων αμοιβών του.

Ωστόσο, διαπιστώνοντας ότι δόθηκε σημασία στον καθαρό δείκτη μόχλευσης της Lehman από τους οικονομικούς αναλυτές, διέταξε στρατηγική απομόχλευσης για να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη της αγοράς. Προχώρησε στο τέχνασμα των Repos 105 και έτσι ανακούφισε τον ισολογισμό στο τέλος του τριμήνου. Τα Repos 105 είχαν σαν αποτέλεσμα οι οικονομικές καταστάσεις της Lehman να είναι παραπλανητικές. Επρόκειτο για λογιστικό τέχνασμα, για την απόκρυψη χρεών δισεκατομμυρίων δολαρίων με την προσωρινή μεταφορά τους εκτός ισολογισμού, στο τέλος κάθε τριμήνου. Στελέχη της Lehman συνειδητοποίησαν ότι μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τα Repos 105 εντάσσοντάς τα στα λογιστικά πρότυπα, για την εμφάνιση των οικονομικών στοιχείων όλων των επιχειρήσεων, με στόχο τη διαφάνεια των ισολογισμών και την προστασία του κοινού. Χρησιμοποιήθηκε η εξαίρεση του προτύπου SFAS 140 προς όφελός τους, νομιμοποιώντας το Repos 105. Μ' αυτόν τον τρόπο μειώθηκε ο καθαρός δείκτης μόχλευσης της εταιρίας. Τα Repos 105 χαρακτηρίστηκαν από τον ελεγκτή της Lehman ως "λογιστικά κίνητρα" με σκοπό να εξωραΐσουν τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρίας και τον καθαρό δείκτη μόχλευσης.

Το βέβαιο ήταν ότι η διαχείριση της Lehman δε θα μπορούσε να βρει κανένα δικηγορικό γραφείο στις ΗΠΑ να εκδώσει μια νομική γνωμοδότηση για πωλήσεις Repos 105 και έτσι κατέφυγε στη

Βρετανική δικηγορική εταιρία Linklaters. Οι συναλλαγές που γίνονταν στη Μ.Βρετανία, συμπεριλαμβάνονταν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις της Lehman στις ΗΠΑ.

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2008, η Lehman Brothers, με ενεργητικό 700 δισ. δολαρίων, κήρυξε πτώχευση. Η έκθεση πτώχευσης δημοσιεύθηκε την άνοιξη του 2010 και εκτείνεται σε 2.200 σελίδες, συμπεραίνοντας ότι τα στελέχη της Lehman με λογιστικά τεχνάσματα κάλυπταν την πραγματική οικονομική θέση της εταιρίας, εμπλέκοντας και καταλογίζοντας ευθύνες και στην ελεγκτική εταιρία Ernst & Young, που ασκούσε τον έλεγχο στην Lehman από το 1994 ως το 2008 και στην οποία καταβάλλονταν υψηλά χρηματικά ποσά.

Σημειώνεται πως για τον έλεγχο του 2007 κατεβλήθη στην ελεγκτική εταιρία το ποσό των 29,5 εκ. δολαρίων για παροχή ελεγκτικών και φορολογικών υπηρεσιών. Μέσα σε 6 μήνες, οι συνέπειες της πτώχευσης δημιούργησαν τη μεγάλη ύφεση που εξανέμισε \$10τρς από την κεφαλαιοποίηση των χρηματιστηρίων και βύθισε σε ύφεση την παγκόσμια οικονομία.

Κάνοντας μια αναζήτηση στην ευρύτερη βιβλιογραφία που ασχολείται επί του θέματος, δεν θα μπορούσαμε να πούμε ότι υπάρχει μια ενιαία αιτία, η οποία οδήγησε την Lehman Brothers στην κατάρρευση. Διερευνώντας ειδικότερα την υπόθεση, είμαστε σε θέση να αναφέρουμε ότι υπάρχουν πολυάριθμα αίτια και παράγοντες που συνέβαλαν στην αποτυχία της εταιρίας.

Τα κυριότερα αίτια που οδήγησαν την εταιρία σε αυτή την κατάσταση έχουν να κάνουν με το γενικότερο υψηλό χρέος που απεικόνιζαν τα περισσότερα αμερικάνικα νοικοκυριά, τη μη έγκαιρη δράση από την κεντρική τράπεζα της Αμερικής (FED), την αντίστοιχη αντιδεοντολογική δράση που είχαν οι οργανισμοί αξιολόγησης και τέλος η απορρύθμιση.

Ωστόσο, δεν θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι οι προαναφερθέντες παράγοντες οδήγησαν αποκλειστικά στην κατάρρευση της Lehman Brothers, αλλά έπαιξαν με την σειρά τους ένα σημαντικό ρόλο στην δημιουργία της κρίσης των ευρύτερων πιστωτικών ιδρυμάτων. Η αγορά των συμβάσεων αντιστάθμισης πιστωτικού κινδύνου (CDS) ήταν ένας από τους σοβαρότερους παράγοντες που συνέβαλαν στην πτώση της εταιρίας, καθώς η Lehman Brothers είχε καθοριστικά

ενεργό ρόλο στην εν λόγω αγορά.

Η σημαντικότερη όμως αιτία, που οδήγησε τη Lehman Brothers στην κατάρρευση, είναι η σκόπιμη διαστρέβλωση των δεδομένων των οικονομικών της καταστάσεων. Οι ελεγκτές της Ernst & Young "έκλεισαν εσκεμμένα τα μάτια τους" σε αυτές τις τεχνικές ωραιοποίησης του ισολογισμού. Αυτές οι διαστρεβλώσεις κυρίως εστίαζαν στην χρήση του Repos 105, το οποίο η Lehman Brothers δεν αποκάλυψε, παρά το γεγονός ότι οι ελεγκτές είχαν γνώση επί του θέματος.

Ενώ τα Repos 105 αποτελούν μια νόμιμη διαδικασία, η Lehman Brothers χρησιμοποίησε συγκεκριμένες πρακτικές-τεχνικές προκειμένου να αποκομίσει πολλαπλά πλεονεκτήματα.

Ο Dan Wilchins και ο Silvio DaSilva (2010), μας υποδεικνύουν τον τρόπο με τον οποίο η Lehman Brothers ενήργησε σε αυτές τις συναλλαγές:

- Η Lehman Brothers αγόρασε ένα κρατικό ομόλογο από μια άλλη τράπεζα μέσω της μονάδας Lehman Brothers Special Financing στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.
- Λίγο πριν από το τέλος του τριμήνου, η μονάδα των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, μετέφερε ομόλογα σε μια θυγατρική του Λονδίνου, γνωστή ως Lehman Brothers International (Europe).
- Η θυγατρική του Λονδίνου έδωσε περιουσιακά στοιχεία στον αντισυμβαλλόμενο της, έλαβε μετρητά και συμφώνησε να αγοράσει πάλι τα περιουσιακά στοιχεία στην αρχή του επόμενου τριμήνου σε υψηλότερη τιμή. Ουσιαστικά, τα περιουσιακά στοιχεία που δόθηκαν ήταν τουλάχιστον 105% των μετρητών που εισπράχθηκαν.
- Τα ποσά που ελήφθησαν στη συνέχεια, χρησιμοποιήθηκαν για να πληρωθεί ένα μεγάλο μέρος των υποχρεώσεων της Lehman Brothers.
- Η μείωση των στοιχείων του ενεργητικού και παθητικού είχαν σαν αποτέλεσμα να απεικονίσουν ένα πιο "υγιές πρόσωπο" των τριμηνιαίων οικονομικών καταστάσεων όπως και των αντίστοιχων δεικτών.
- Κατά την έναρξη του επόμενου τριμήνου, και έχοντας ως ισχυρό πλεονέκτημα την

απεικόνιση ωραιοποιημένων οικονομικών καταστάσεων, η Lehman Brothers προχώρησε σε συγκεκριμένες ενέργειες, απευθυνόμενη σε τράπεζες και άλλα πιστωτικά ιδρύματα για τη λήψη δανείων.

- Η Lehman Brothers τελικά, εξαγόρασε τους τίτλους από τη θυγατρική του Λονδίνου στο 105% της αρχικής τιμής. Μετά από αυτό, οι οικονομικές της καταστάσεις επέστρεψαν στην πραγματική τους θέση.

Οι πράξεις αυτές συνήθως πραγματοποιούνταν για ένα διάστημα επτά έως δέκα ημερών κατά το τέλος του τριμήνου και δημιουργούσαν μια ουσιώδη παραπλανητική εικόνα των οικονομικών καταστάσεων της εταιρίας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο να αναλύσει την επίδραση της δημιουργικής λογιστικής στις οικονομικές καταστάσεις των εταιριών και την περιγραφή των εργαλείων που χρησιμοποιούν οι διοικήσεις για τη χειραγώγηση των λογιστικών κερδών.

Τα μεγάλα εταιρικά σκάνδαλα επισημαίνουν τις συνέπειες του φαινομένου καθώς έχουν προκληθεί μεγάλες οικονομικές κρίσεις εξαιτίας του ότι οι διοικήσεις οδηγήθηκαν σε πλασματική αύξηση ή μείωση των αποτελεσμάτων των εταιριών τους μέσα από τεχνικές και μεθόδους που αναλύσαμε παραπάνω.

Ειδικά προστέθηκε το παράδειγμα της Epion, μιας εταιρίας που πτώχευσε με δραματικές συνέπειες σε επενδυτές, πιστωτές, εργαζόμενους και την παγκόσμια οικονομία γενικότερα, για να τονιστεί η αδυναμία των ελεγκτών να εντοπίσουν τις ουσιώδεις παραποιήσεις αλλά και την έλλειψη ηθικής από την πλευρά της διοίκησης. Η Ελεγκτική αποτελεί μια από τις πιο ενδιαφέρουσες αλλά και εξίσου σημαντικές πτυχές της λογιστικής επιστήμης και πρακτικής. Η ύπαρξή της ως επάγγελμα είναι απαραίτητη για την ομαλή διεκπεραίωση των λογιστικών εργασιών στα πλαίσια των επιχειρήσεων, καθώς και στην προστασία του ευρύτερου κοινού από μία λογιστική απάτη. Από τα περισσότερα εταιρικά σκάνδαλα που μελετήθηκαν, διαπιστώθηκε ο σημαντικός ρόλος που διαδραμάτισαν οι εξωτερικοί ελεγκτές. Ο εξωτερικός ελεγκτής, θα πρέπει να ελέγχει σε βάθος την εταιρία και να επισημαίνει τα λάθη και τις ανακρίβειες στις οικονομικές καταστάσεις με απώτερο σκοπό τη μελλοντική βελτίωσή της εταιρείας, την ορθή ενημέρωση των επενδυτών, την αποφυγή της φοροδιαφυγής και γενικότερα την προώθηση της επιχειρηματικής και χρηματοοικονομικής ορθότητας.

Ολοκληρώνοντας, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι και οι ίδιες οι οικονομικές μονάδες θα πρέπει να υιοθετούν σύστημα ορθής εταιρικής διακυβέρνησης όπου θα τις βοηθάει να επικεντρώνουν την προσοχή τους στις ηθικές αξίες της επιχειρηματικής κουλτούρας, με απώτερο στόχο τη διασφάλιση της επιχειρηματικής διαφάνειας και της αποτελεσματικής διοίκησης, που από τη μία πλευρά

μεγιστοποιεί αξία της επιχείρησης, προστατεύοντας τα συμφέροντα των μετόχων της και από την άλλη διασφαλίζει την ανάπτυξη και την ευημερία στο σύνολο της κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Γρηγοράκος, Θ. (1989), *Γενικές Αρχές Ελεγκτικής, Έκδοση Σώματος Ορκωτών Λογιστών*, Αθήνα

Καζαντζής, Χ. (2006), *Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος*, Εκδόσεις Business Plus, Πειραιάς

Κάντζος, Κ. (1994), *Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων*, Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

Λαζαρίδης, Γ. & Παπαδόπουλος, Δ. (2005), *Χρηματοοικονομική Διοίκηση: Βασικές Έννοιες Χρηματοοικονομικής, Χρηματοοικονομικός Σχεδιασμός και Διοίκηση Κεφαλαίου Κίνησης*, Τεύχος Α, Β' Έκδοση, Θεσσαλονίκη

Λουμιώτης, Β. – Τζίφας, Β. (2012), *Βασικές Οδηγίες Εφαρμογής Διεθνών Προτύπων Ελέγχου (ΔΠΕ)*, εκδόσεις Σταμούλη Α.Ε., Αθήνα

Νεγκάκης, Χ. & Ταχυνάκης, Π. (2013), *Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου Σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου*, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα

Ξανθάκης, Μ., Τσιπούρη, Λ. και Σπανός, Λ. (2003), *Εταιρική Διακυβέρνηση: Έννοια και Μέθοδοι Αξιολόγησης*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Κεχράς Δ. Ιωάννης , *Γενικές Αρχές Λογιστικής, Δυαδικτικάς Σημειώσεις*

Τσιμάρας, Μ. (1954), *Αρχές Γενικής Λογιστικής*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα

Φίλιος, Β. (2003), *Δημιουργική Λογιστική*, Εκδόσεις Σύγχρονη Εκδοτική, Αθήνα

Ξένη

Schilit, H. (2002), *Financial Shenanigans: How to detect accounting gimmicks & fraud in financial Reports*, New York: McGraw-Hill

Bierman, H. (2008), *Accounting / Finance lessons of Enron: a case study*, World Scientific Publishing, Singapore

Clarke, T. (2007), *International Corporate Governance*, Routledge, USA

Fleming, P. and Zyglidopoulos, S.C. (2009), *Charting corporate corruption: agency, structure and escalation*, Cheltenham: Edward Elgar

Galbraith, K.J.,(1993), *A Short History of Financial Euphoria*, Whittle Books

- Hamilton, S. & Micklethwait, A. (2006), Greed and Corporate Failure: The Lessons from recent disasters. Palgrave MacMillan, New York
- Hollinger, R., & Clark, J.(1983), Theft by employees. Lexington, MA: D.C. Health and Company
- Institute of Internal Auditors (IIA) (2003), International Standards for the Professional Practice of Auditing, The Institute of Internal Auditors Research Foundation
- Jameson, M. (1988), A Practical Guide to Creative Accounting, Kogan Page, London
- Knapp, M. (2012), Contemporary Auditing: real issues and cases, South - Western, Cengage Learning, USA
- Porter, B., Simon, J., Hatherly, D., (2003), Principles of external auditing, Chichester: John Wiley
- Solomon, J. (2010), Corporate Governance and Accountability: Third Edition, Wiley L.T.D. publication
- Vallario, C. W. (2003), Internal Audit: Active ingredient in reform remix, Financial Executive
- Wearing, R. (2005), Cases in Corporate Governance, SAGE Publications Ltd, London
- Dooley, D.V. (2002), “Financial Fraud: Accounting Theory and Practice”, Fordham Journal of Corporate & Financial Law, Vol.8 (Symposium)

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ιατρίδης, Γ. (2008), “Ο Νόμος Sarbanes - Oxley: Οφέλη και επιπτώσεις”, http://www.elogos.gr/articles.asp?subject_id=37&subject2_id=&article=768 &lang=GR

Τραυλός, Ν. (2003), “Συστήματα Εταιρικής Διακυβέρνησης: Τι είναι και τι επιτυγχάνουν”. http://www.lawnet.gr/case_study.asp?PageLabel=3&MeletID=75

Ξένη

Azadinamin, A. (2013), “The bankruptcy of Lehman Brothers: Causes of failure and recommendations going forward”, Swiss Management Center

Brown, K., et al., (2000), “Andersen Indictment in Shredding Case Puts Its Future in Doubt as Clients Bolt”, The Wall Street Journal

Conner, E. (1986), “Enhancing public confidence in the accounting profession”, Journal of Accountancy

Kevin Dowd, Too Big to Fail?: Long-Term Capital Management and the Federal Reserve, Briefing Paper Number 52, 1999, <http://www.cato.org/pubs/briefs/bp-052es.html>

Bacani, Cesar, The Olympus Scandal: When a Foreign CEO Rebels, Questex, 2011

Bacani, Cesar, The Olympus Scandal: Now It All Makes Sense, Questex, CFO Innovation

Freedman, J. and Finch, V. (1997), “Limited Liability Partnerships: Have Accountants Sewn up the “Deep Pockets” Debate”? Journal of Business Law

Gramling, A.A., Maletta, M.J., Schneider, A. and Church, B.K. (2004), “The role of the internal audit function in corporate governance: a synthesis of the extant internal auditing literature and directions for future research”, Journal of Accounting Literature

Jeffers, A. E. (2011), “How Lehman Brothers Used Repo 105 to Manipulate Their Financial Statements”, Journal Of Leadership

Karagiorgos, T., Drogalas, G., Gotzamanis, E. and Tampakoudis, I. (2009). “Internal Auditing as an Effective Tool for Corporate Governance”, International Conference on Business and Economics Issues for Indian Journal of Economics & Business, New Delhi, Conference Proceedings

Maher, M. and Andersson, T. (1999), “Corporate Governance: Effects on Firm Performance and Economic Growth”, paper presented at the Tilburg University Conference on: Convergence and Diversity in Corporate Governance Regimes and Capital Markets, Eindhoven Netherlands

Rezaee, Zabihollah (2008), “*Corporate Governance and Ethics*”, John Wiley & Sons, USA

“Understanding Enron: Rising Power” (2002), The Washington Post, <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/business/enron/front.html>

Walker, D. (1996), “Internal audit reports: keeping them on target”, Managerial Auditing Journal

Wilchins, D. DaSilva, S. (2010), Graphic: “How Repo 105 worked” <http://blogs.reuters.com/reuters-dealzone/2010/03/12/graphic-how-repo-105-worked/>

Winter Report (2002), “The High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe”, Brussels

Πηγές από το διαδίκτυο

<http://apollo1.alba.edu.gr/Trends/article5.asp>

<http://archive.in.gr/news/enronitis/a05.htm>

http://www.ktpae.gr/pdf/A_4a_N_2190_1920.pdf

http://www.lib.teiher.gr/webnotes/sdo/elegtiki/Elektiki_notes.pdf

http://en.wikipedia.org/wiki/Hollywood_accounting

<http://www.investopedia.com/articles/analyst/071502.asp>

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

Δρόγαλας Γεώργιος (2010), «Αξιολόγηση της Εφαρμογής και Συνεισφοράς των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου από τη Σκοπιά της Λογιστικής και της Χρημ/κής στις Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις της Ελλάδας», Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Ζαφειρόπουλος Σπυρίδων (2012), «Η Λογιστική Πληροφόρηση και η Παραποίηση των Οικονομικών Αποτελεσμάτων των Επιχειρήσεων», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών

Ιζδράς Ανέστης (2012), «Η Δημιουργική Λογιστική ως Μέσο Απάτης και Φοροδιαφυγής. Η Εξέταση των Ελληνικών Επιχειρήσεων του Χ.Α.Α. (Δ.Λ.Π. 39)», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Μαργαρίτη Κωστούλα (2012), «Η Δημιουργική Λογιστική και η Λογιστική Απάτη», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Μπαμπάτσικου Ευαγγελία (2011), «Εσωτερικός Έλεγχος και Εταιρική Διακυβέρνηση», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Ξάνθη Χρυσούλα (2008), «Δημιουργική Λογιστική – Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων και ο Ρόλος των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Μαυρομίχαλου Σ., Ψυχογιού Π., Σωτηρίου Γ. (2013), «Δημιουργική Λογιστική Διαμόρφωση και Παραμόρφωση Οικονομικών Αποτελεσμάτων», Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Ηπείρου

Σαμιώτης Μιχαήλ (2012), «*Εταιρική Διακυβέρνηση και Εσωτερικός Έλεγχος*», Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Σχάλεκη Κ. Ευαγγελία (2008), «*Εσωτερικός Έλεγχος και Παραποίηση Οικονομικών Καταστάσεων που Συντάσσονται με Βάση τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα*», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Τσόχα Μαρία (2009), «*Εταιρική Διακυβέρνηση και Χρηματοοικονομική Επίδοση*», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Ευάγγελος Π. Κουμανάκος (2007), «*Χειρισμός Δημοσιευμένων Κερδών από τις Ελληνικές Επιχειρήσεις*», Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών

Ιουλία – Φραγκίσκα Βιδάλη – Στέλλα Μαστοράκη (2013), «*Χειραγώγηση Λογιστικών Κερδών*», Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Μακαρόνα Αντωνία – Μπαλτσαβιά Άννα (2014), «*Χειραγώγηση Λογιστικών Κερδών*», Πτυχιακή Εργασία, Τ.Ε.Ι. Κρήτης

Χριστίνα Θεοχάρη (2013), «*Ελεγκτική και Εταιρικά Σκάνδαλα*», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη

Αθηνά Τσίντζου, «*Ανίχνευση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων και Πρόβλεψη Πτωχεύσεων Επιχειρήσεων με Μεθόδους Εξόρυξης Δεδομένων*», Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών

